

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**HÜKÜMLÜ VEYA TUTUKLUNUN KAÇMASI SUÇU
(TCK M.292-293)**

Yüksek Lisans Tezi

GÜLDEREN ÖZTÜRK

İSTANBUL, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**HÜKÜMLÜ VEYA TUTUKLUNUN KAÇMASI SUÇU
(TCK M.292-293)**

Yüksek Lisans Tezi

GÜLDEREN ÖZTÜRK

DANIŞMAN: Doç. Dr. Zafer İÇER

İSTANBUL, 2024

ÖZET

HÜKÜMLÜ VEYA TUTUKLUNUN KAÇMASI SUÇU

(TCK M. 292-293)

Tutukevinden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Çalışma konumuzu, Türk Ceza Kanunu kapsamında düzenlenmiş olan Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması suçu oluşturmaktadır. Tutuklu ve hükümlünün kaçması suçu Türk Ceza Kanunu'nun 292. maddesinde Adliye Aleyhine İşlenen Suçlar bölümünde düzenlenmiştir.

Kanunumuzda düzenleme alanı bulan bu maddenin konuluş amacı suç işleyen kişilerin yaptığı fiilin karşılıksız kalmasını önlemek ve ceza adaletini sağlamaktır. Öte yandan kamu düzenin bozulmasına engel olmak ve suç işleyenler bakımından caydırıcı olma ve ıslah etme nitelikleri de taşımaktadır. Tutuklu ve hükümlünün kaçması fiili bazı ülkelerde cezalandırılmazken bizim hukukumuzda bu fiil yaptırım altına alınmıştır. Devletin yargısal faaliyetlerini yerine getirirken özgürlükleri tutuklama ya da hüküm giyme şeklinde kısıtlanmış kişilerin bu fiile karşı kaçma eylemini gerçekleştirmesi yeni bir suç tipi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamızda öncelikle bu kanun maddesinin tarihsel gelişimi, mukayeseli hukuktaki biçimleri ve farklı infaz rejimleri, daha sonra ise kanun maddesini daha iyi anlamamızı sağlayacak şüpheli, sanık, tutuklu, hükümlü, hüküm özlü, ceza infaz kurumu ve tutukevi, gözetim altında bulunma kavramları açıklanmış olup daha sonra ise kanun maddesinin incelenmesine geçilmiştir. Suçla korunmak istenen hukuki değer adalete olan güvenin sarsılmaması ve ceza adaletinin sağlanmasıdır.

Çalışmamızın devamında suçun maddi unsurlarını incelemiş bulunmaktayız. Fiil, netice ve nedensellik bağıını tartışarak hem Türk ceza kanunundaki hem de Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkındaki kanunda yer alan düzenlemelere yer verilmiştir. Suç tipinin faili, mağduru, cezaya etki eden nedenler(suçun cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi hali ve suçun silahlı olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi hali) yer verilmiştir. Cezayı arttıran nitelikli hallerin bulunması durumunda uygulanması gereken artırım oranı ve yaptırımlara yer verilmiştir.

Maddi unsurların incelenmesinden sonra manevi unsur incelemesine geçilmiş olup hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunun manevi unsuru genel kasttır. Özel saik aranmaz. Kusurluluğa etki eden haller bakımından yaptığımız incelemede ise TCK m.25 uygulama alanı bulacaktır. Zorunluluk halinde deprem, yangın, sel, heyelan gibi afetler olduğunda hayatını kurtarmak için tutuklu veya hükümlü cezaevini terk edebilir. Yine Covid19 salgınına da bu kapsamda değerlendirmek gerekir.

Hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunda teşebbüs, iştirak, içtima hususları değerlendirilerek etkin pişmanlık hususunun bu suç tipi bakımından uygulanma koşullarına yer verdik.

Son olarak suç tipi bakımından soruşturma kovuşturma usulü görevli yetkili mahkeme ve cezalandırılabilmesi için suç tipi için öngörülen zamanaşımı kavramları açıklanarak suça uygulanacak yaptırıma yer verilmiştir. Cezai yaptırımın uygulanma şartlarını yargısal kararlar ışığında inceleyerek çalışmamızı oluşturmuş bulunuyoruz.

Anahtar Kelimeler: Firar, Tutuklu, Hükümlü

ABSTRACT

CRIME OF THE CONVICT'S AND DETAINEE'S ESCAPE

(TCL ART. 292-293)

Any prisoner or convict who escapes from the detention house, penitentiary institution or the officers under his supervision is sentenced to imprisonment from six months to one year. The subject of our thesis is the crime of Escape of the Convict or Prisoner, which is regulated within the scope of the Turkish Penal Code. The crime of escaping the detainee and convict is regulated in the 292nd article of the Turkish Penal Code, in the section of Crimes Against the Courthouse.

The purpose of this thesis, which is regulated in our law, is to prevent the crime from going unpunished. This thesis of law aims to punish, deter and rehabilitate those who commit crimes. While the crime of escape of the detainee and convict is not punished in some countries, this act is sanctioned in our law. While carrying out the judicial activities of the state, it is a new type of crime that people whose freedoms are restricted in the form of arrest or conviction, carry out the act of fleeing against this act.

In our study, first of all, the historical development of this law article, its forms in comparative law and different execution regimes, and then the concepts of suspect, accused, detainee, convict, concise sentence, penitentiary institution and prison, and being under surveillance are explained. The article of the law has been examined. The legal value to be protected by crime is the protection of trust in justice and the provision of criminal justice.

In the continuation of our study, we have examined the material elements of the crime, discussing the link of act, result and causality, and the regulations in both the Turkish penal code and the law on the Execution of Penalties and Security Measures are included. The perpetrator, the victim of the crime, the reasons affecting the punishment (the situation where the crime is committed by using force or threat, and the crime is committed with guns or by more than one prisoner or convict) are included. In case of qualified situations that increase the penalty, the increase rate and sanctions that should be applied are given.

After the examination of the material elements, the examination of the spiritual element has been started, and the moral element of the crime of escape of the convict and detainee is the general caste. Article 25 of Turkish Penal Code will find an application area in our examination in terms of the cases affecting the defectiveness. In case of necessity, in case of disasters such

as earthquake, fire, flood, landslide, the prisoner or convict can leave the prison to save his life. Again, it is necessary to evaluate the Covid19 epidemic in this context.

In the crime of escape of the convict and the detainee, we have evaluated the aspects of attempt, participation and association and included the conditions of application of the issue of effective repentance in terms of this type of crime.

Finally, in terms of the type of crime, the authorized court in charge of the investigation and prosecution procedure and the statute of limitations foreseen for the type of crime to be punished are explained and the sanction to be applied to the crime is given. We have formed our study by examining the terms of application of criminal sanction in the light of judicial decisions.

Keywords: Escape, Prisoner, Convict

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VII

BİRİNCİ BÖLÜM

HÜKÜMLÜ VE TUTUKLUNUN KAÇMASI SUÇUNUN GENEL OLARAK ELE ALINMASI TARİHSEL SÜREÇTE GELİŞİMİ, SUÇ TİPİ İLE İLGİLİ KAVRAMLARIN TANIMI VE SUÇ İLE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

GİRİŞ	1
I.FİRARIN TARİHÇESİ	3
1.Fırar Suçunun Mukayeseli Hukuktaki Görünümü.....	11
II.SUÇ TİPİ İLE İLGİLİ KAVRAMLARIN TANIMI	13
1.Şüpheli.....	13
2.Sanık.....	14
3.Hükümlü.....	15
4.Tutuklu.....	16
5.Hükümözlü.....	17
6.Ceza İnfaz Kurumu ve Tutukevi.....	18
7. Gözetim Altında Bulunma.....	18
III. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER	18

İKİNCİ BÖLÜM SUÇUN UNSURLARI

I. SUÇUN UNSURLARI	20
1. SUÇUN MADDİ UNSURLARI	20
1.1. Fiil, Netice, Nedensellik Bağı	20
1.Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması.....	21
2.İzinden Dönmemeye, Geç Dönme (5275 sk m. 97/1).....	27
3.Açık Ceza İnfaz Kurumuna Nakil Esnasında Süresinde Teslim Olmama (5275 Sk M. 58/3 Yollaması İle M. 97/1).....	31
4.Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne Süresinde Müracaat Etmeme (5275 sk M. 105/A-8 atfı ile birinci durum).....	32
5.Cumhuriyet Başsavcılığına Süresi İçinde Teslim Olmama (5275 sk. m. 105/A-8 yollaması ikinci durum).....	34
1.2. Fail	35
1.3. Mağdur	37
1.4. Konu	37
II. NİTELİKLİ UNSURLAR	38
2.1. Suçun Cebir Veya Tehdit Kullanılarak İşlenmesi Hali (TCK M. 292/2)	38
2.2. Suçun Silahlı Olarak Ya Da Birden Çok Tutuklu Veya Hükümlü Tarafından Birlikte İşlenmesi Hali (TCK m. 292/3)	39
III. SUÇUN MANEVİ UNSURU	41
IV. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	41
4.1.Kanunun Hükümü İcra Ve Amirin Emrini Yerine Getirme	41
4.2.Meşru Savunma	42
4.3.Hakkın Kullanılması İlgilinin Rızası	43
V. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER	44
5.1.Zorunluluk Hali(Iztırar)	44
5.2.Haksız Tahrik	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ VE ETKİN PİŞMANLIK HUSUSUNUN
DEĞERLENDİRİLMESİ, SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ,
ZAMANAŞIMI, YAPTIRIM

I. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	46
1. SUÇA TEŞEBBÜS	46
2. SUÇA İŞTİRAK	49
3. SUÇLARIN İÇTİMA	50
II.ETKİN PİŞMANLIK	52
III. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ, GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME,ZAMANAŞIMI	53
IV.YAPTIRIM	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BENZER SUÇ TİPLERİYLE HÜKÜMLÜ VE TUTUKLUNUN KAÇMASI
ARASINDAKİ FARKLAR

I. Kaçmaya İmkân Sağlama Suçu	61
II. Muhafızın Görevini Kötüye Kullanması Suçu	62
III. Görevi Kötüye Kullanma Suçu	63
IV. İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Kaçak Eşya Sokmak Suçu	66
V. Hükümlü veya Tutuklunun Ayaklanması Suçu	68
VI. Askeri Tutukevi Veya Cezaevinden Kaçmak Suçu (Asck M. 76)	70
VII. Asck Madde 66 Kapsamında Firar Suçu	71
VIII. Görevi Yaptırmamak İçin Direnme Suçu	73
IX. Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumu Veya Tutukevine Girme Suçu	75
SONUÇ	78
KAYNAKÇA	81

KISALTMALAR

AsCK: Askeri Ceza Kanunu

AD: Adalet Dergisi

ABD: Ankara Barosu Dergisi

ABÜHFD: Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

AUHFD: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

bkz.: Bakınız

BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi

BOA, DH.MB.HPS.M: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Mebânî-i Emîriye ve Hapishaneler Müdüriyeti

BOA, A.MKT.UM: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Sadaret Mektubî Kalemi Umum Vilayat Evrakı

C.: Cilt

CD.: Ceza Dairesi

D.: Daire

ET: Erişim Tarihi

GH: Genel Hükümler

ÖH: Özel Hükümler

CGTİK: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun

YCGK: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu

CMUK: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu

Çev. : Çeviren

DSHY: Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği

E.: Esas

İK: İcra ve İflas Kanunu

İÜHFM: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

İÜHFD: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İKÜHFD: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

NEÜHFD: Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

SDÜHFD: Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GSÜHFD: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

YÜHFD: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

K.: Karar

m.: Madde

sk. : Sayılı kanun

sKHK: Sayılı kanun hükmünde kararname

s. : Sayfa

S. : Sayı

T. : Tarih

TCK : Türk Ceza Kanunu

vd. : Ve devamı

BİRİNCİ BÖLÜM

HÜKÜMLÜ VE TUTUKLUNUN KAÇMASI SUÇUNUN GENEL OLARAK ELE ALINMASI TARİHSEL SÜREÇTE GELİŞİMİ, SUÇ TİPİ İLE İLGİLİ KAVRAMLARIN TANIMI VE SUÇ İLE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

GİRİŞ

Kanunların temel amacı kamu düzenini ve güvenliğini sağlamaktır. Toplumda huzur içinde yaşayabilmemiz için konulan bu kurallara riayet etmemenin yaptırımı vardır. Bütün bu yaptırımların cezai müeyyidelerin maksadı toplumu suçlulardan korumak, suç işleyenleri ıslah olmuş şekilde topluma geri kazandırmaktır. İslah faaliyetlerini gerçekleştirirken mahkûmu tekrar kazanabilmek noktasında insan onuruna yakışır şekilde muamelede bulunulmalıdır. İşkence ve kötü muameleyle maruz kalmadan, insan onuruna yakışır şekilde cezalar verilmeli ve cezaların infazı da bu doğrultuda yapılmalıdır. Cezaevi koşulları, hukuk devletine ve insan onuruna yakışır şekilde düzenlenmelidir.¹ Aksi halde kötü cezaevi koşulları hükümlü veya tutukluyu buradan kaçmaya yöneltecektir.

Türk Ceza Kanunumuzda toplum düzenini ve kamu güvenliğini sağlama amacı birinci maddede *“kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir.”* Şeklinde düzenlenmiştir. Öncelikli amaç toplumsal hayatın düzenini ve devamını sağlamak için kamu düzeni ve kamu güvenliğidir. Cezai müeyyidelerin konulması ve uygulanması aynı zamanda hukuk devletinin de bir gereğidir.

Hukukun düzgün bir şekilde işlemesi içinde yaşadığımız toplumda güven içinde yaşayabilmemiz için önem arz eder. Hukuk sisteminin gayelerinden biri de kamu güvenliğini sağlamaktır. Cezai müeyyidelerin konuluş amacı sadece kamu güvenliği değil aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin² bir gereği olarak toplum düzenini bozan kişileri ıslah etme amacı da taşımaktadır. Bu ıslah faaliyetleri için tutukevleri ve ceza infaz kurumları kurulmuştur. Bu kurumlar özgürlüğü bağlayıcı cezaların çektirilmesi amacını taşırlar. Tüm bu kurallar ve suç-ceza-infaz paralelinde dikkati çeken konu zaten kurallara uymayıp suç işleyen bir kişinin bu

---

¹ Aras, Bahattin; "Hükümlü Ve Tutukluların İnsan Onuruna Uygun Koşullarda Barınma Hakkı". Yaşar Hukuk Dergisi 4 / 2 (July 2022): s.7.

Aldanmaz, Orhan: *“İnsan Onuru Işığında Kişisel Özerklik ve Yerellik Kavramı”*, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.14, S. 1-2, Y.2010, s. 82.,

Kafadar, Muhammet Fatih: *“Hukuk, Sivil Toplum ve Demokrasi: ‘İnsan Onuru’*, Umud Vakfı Araştırma Merkezi, 3. Hukukun Gençleri Sempozyumu, 11-12 Ekim 2013, Antalya, s. 2;

Arslan, Kahan Onur: *“İnsan Onuru Kavramı Ve Koruma Tedbirleri Bağlamında Temel Bir İlke Olarak İnsan Onurunun Korunması”*, TBB Dergisi, S.120, Y. 2015, s.157-160

Çelik, Elif: *“İnsan Hakları Hukukunda İnsan Onurunun Yeri Ve Rolü”*, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C.9, S. 2, Y. 2019, s. 291 vd.

² Gökcen, Ahmet, Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Elkoyma ve Postada El Koyma Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:49, Ankara 1994. s.32 ; Ünal, Ertuğrul, Ceza Muhakemesi Hukukunda Silahların Eşitliği ilkesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2021 s..30. Öztürk, Bahri “Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Yükümlülüğü” İKÜHFD, C.15, S.1, 2016, s.414, Üzeltürk, Hakan. (2019). Hne Bis İn İdem: Bir Anayasa Mahkemesi Kararı. Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(2), 215-232. s.220.

kurumların kurallarına ve özgürlüğünün kısıtlanmasına tepki olarak kaçma eyleminde bulunacağı bu sebeple adaletin tam anlamıyla tecelli edebilmesi için bu kaçma eylemini de cezalandırmaktadır. Burada ele almamız gereken husus hükümlü veya tutuklunun kaçmasının bir suç olarak ceza kanununda düzenlenip düzenlenmemesinin tartışılmasıdır. Kanaatimizce bu kanun maddesinin suç olarak ceza kanunumuzda düzenlenmesine ihtiyaç yoktur. Hükümlü veya tutuklu zaten işlediği suç nedeniyle ceza almış birde üzerine kaçtığı için ceza vermek gereksizdir. Hükümlü veya tutuklunun kaçma eylemini gerçekleştirmesi doğası gereğidir insan özgür bir varlıktır. Her ne kadar ceza kanununda suç olarak düzenlenmesine ihtiyaç olmadığı kanaatindeyse de kaçma eyleminin karşılıksız bırakılması da devlet otoritesini ve adalete olan güveni sarsar. Bu nedenledir ki infaz rejiminde bu konuyla ilgili düzenlemeler yaparak sorunun giderilebileceğini düşünmekteyiz.

Hükümlü veya tutuklunun kaçması TCK 292 inci madde de düzenlenmiştir.

Suçun temel şekli 292 inci maddenin birinci fıkrasında “*Tutukevinden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*” Denilmek suretiyle düzenlenmiştir.

İkinci fıkrada ise “*Bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*” denilmektedir. Cebir uygulamak ve tehdit etmek suretiyle bu suçun işlenmesi nitelikli bir hal olarak düzenlenmiştir.

Halk arasında firar suçu olarak bilinen TCK 292 Hükümlü ve Tutuklunun kaçması suçu, 765 sayılı kanunun 298 ve 299 maddeleri 11/06/1936 kabul tarihli 3038 sayılı kanun ile değiştirilmeden önce suçun oluşması için cebir³ unsurunun oluşmasını aramakta idi. Cebir suçun unsuru olarak düzenlenmişti. Ancak bu değişiklik⁴ ile birlikte suçun oluşması için zorunlu olan cebir kullanılmasının suçun unsuru olmaktan çıkarıldığı ve basit firar eyleminin de suç olarak düzenlendiği ve yaptırım altına alındığı görülmektedir.⁵ Yeni düzenlemenin bu bakımdan eski kanuna oranla daha dikkatli hazırlandığı görülmektedir. Çünkü firar suçu her zaman cebir kullanarak işlenmek zorunda değildir. Cebri suçun unsuru olarak kabul ettiğimiz vakitte ise cebir kullanmadan ceza infaz kurumundan kaçan kişiye ceza vermememiz gerekir. Bu durum ise kanunun konuluş amacına ters bir durum olur. Ancak yeni düzenleme ile bu sorunun ortadan kalktığını söylemek mümkündür.

Maddenin üçüncü fıkrası suçun nitelikli hallerine yer vermiş olup şu şekildedir. “*Bu suçun, silahlı olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir katına kadar artırılır.*” Pek çok suç tipinde olduğu gibi suçun silah kullanmak suretiyle ve birden fazla kişi ile birlikte suçun işlenmesi suçun niteliğini ağırlaştırdığından bu suç tipi içinde nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

---

³ “Madde 298 – (1/3/1926 tarih ve 765 sayılı Kanunun hükmüdür.) *Bir kimse kanun dairesinde tevkif olunduktan sonra eşhasa karşı şiddet kullanılarak veya kapı ve pencere kırarak ve duvar delerek tevkifhaneden kaçarsa üç aydan on sekiz aya kadar hapsolunur.*”

⁴ “...Madde 298

Bir kimse bir suçtan dolayı kanun dairesinde tevkif olunduktan sonra kaçarsa bir aydan altı aya kadar hapsolunur.

Bu suç şahıslara karşı şiddet veya tehdit kullanarak veyahut kapı veya pencere kırarak veya duvar delerek veya kaçmağa mâni olacak vasıtaları bozarak işlenmiş olursa ceza üç aydan on sekiz aya kadar haptistir...”

⁵ Erem, 1993: s.1576. “Cebir bir kimseye zor kullanarak mağduru belli bir davranışta bulunmaya zorlamaktır.”

Maddenin dördüncü fıkrasında ise “*Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.*” demek suretiyle maddede yer alan suçlarla birlikte hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu birlikte işlendiğinde gerçek içtima kuralları uygulanıp ayrıca bu suçlardan da cezaya hükmetmek gerektiğinden bahsedilmiştir.

Maddenin beşinci fıkrasında “*Bu maddede yazılı hükümler, ceza infaz kurumu dışında çalıştırılan hükümlüler ile hapis cezası adli para cezasından çevrilmiş olanlar hakkında da uygulanır.*” diyerek sadece tutukevi ve ceza infaz kurumu içinde bulunan tutuklu ve hükümlüleri değil, kapsamı daha da genişleterek ceza infaz kurumu dışında çalıştırılan hükümlüler ve cezası adli para cezasından çevrilmiş olanlara da bu maddenin uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır.

Maddenin altıncı fıkrası mülgadır. (Mülga: 29/6/2005 – 5377/33 Md.)

I. FİRARIN TARİHÇESİ

Türk Ceza Kanunumuzda firar eylemi suç olarak düzenlenmişse de her ülke kanununda bu eylem suç olarak düzenlenmemiştir. Doktrinde bazı görüşler verilen cezaya karşın kaçma isteğinin insan doğası gereği bir durum olduğu ve cezalandırılmaması gerektiğini savunur.⁶ Çünkü insan özgür bir varlıktır. Özgürlüğü bağlayıcı tutukluluk hükümlülük gibi durumlarda ister istemez kaçma kurtulma isteği⁷ meydana gelecektir. Bazı hukukçular bu görüşü daha da ileri götürerek kaçmanın bir hak olduğunu tutuklunun kaçarak bu hakkı kullandığını bu sebeple cezalandırılmaması gerektiğini asıl sorumluluğun ceza ve tutukevlerindeki görevlilerde olduğunu ileri sürmüşlerdir.⁸

Karşı görüşteki hukukçularımız ise insan doğası gereği özgür bir varlık olsa da kaçmak fiili sadece cezaevi ve tutukevinin kurallarını ihlal etmekle kalmayıp beraberinde infaz işlemini ve uygulanan tedbirleri de ihlal etmek anlamına gelir bu durum ise kamu düzenini bozar. Mahkûmun kaçma hakkı olduğunu kabul etmek adaletin yerine getirilmesine katlanma ödevini imkânsız hale getirir.⁹

---

⁶ Artuk, Mehmet Emin: “Adalet Hizmetlerinin Yürütülmesine Karşı Suçlar” Üçüncü Podyum Tartışması, Toplum Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu (Panel 21-22 Mayıs 2004 Ankara), Birinci Kitap, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 2004, s. 231-232.

⁷ Thomas Hobbes, Leviathan (ed. C.B. Mcpherson), New York 1985, s. 188.

⁸ Özek, Çetin: “Türk Ceza Kanununun 50 Yılında Devlete Karşı Suçlar”, Tartışmalar Kısmı, in: Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği İstanbul 1977, s. 583. “Susma hakkı temel sanık haklarından olduğu gibi, suç işleyen bir kimsenin kaçması veya suçunu gizlemeye çalışması da temel bir sanık hakkıdır.”, Ünver, Yener/Hakeri, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2021, s. 669. Ali Rıza Çınar da madde üzerinde mecliste yapılan görüşmelerde bu suçun karşılaştırmalı hukukta tartışmalı bir suç olduğunu ve tutuklanan veya gözaltına alınan kimsenin, başkalarına veya mala zarar vermeden kaçma hakkının bulunduğunu, bu nedenle suç olarak düzenlenmemesi gerektiği görüşünü ifade etmiştir. Bu görüş için bkz. Güney, Niyazi/Özdemir, Kenan/Balo, Yusuf, S.: Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara 2004, s. 829. Aksi görüş için bkz. Özgenç, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2021, s. 344, dnp. 463.

⁹ Gözübüyük, Abdullah Pulat: Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Şerhi, C. 3, (Hususi Kısım-Cürümler), (Madde 282-447), 5. Bası, (Baskı tarihi yok), s. 106; Erem, Faruk: Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler, C. 2, Ankara 1993, s. 1576.

Kanaatimizce bizde insan özgür ruhlu bir varlık olsa da verilen ceza karşısında kaçmak istemesi doğal bir durum olsa da kaçma eyleminin karşılıksız bırakılması durumunda kamu düzeninin bozulacağı ve devletin adalet hizmetini tam manasıyla yerine getirmiş olamayacağı görüşündeyiz. Ancak bu husus illa ceza kanunda bir yaptırım şeklinde düzenlenmek yerine infaz rejimi ile giderilebilir bir durumdur.

Hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu bakımından Osmanlı hukukunu ve dönemini incelediğimizde firar suçunun Osmanlı döneminde çok sık işlenen bir suç olduğunu bu suçun işlenmesinde temel sebeplerden birinin mahkûmlarla sıkı ilişki kuran hapishane görevlilerinin mahkûmların firar eyleminde kullanabileceği kesici delici aletlerin hapishaneye sokulması noktasında göz yummalarıdır.¹⁰ Kimi zaman ise hapishanede görev alan memur, gardiyan gibi görevlilerin maaşlarının az olması sebebiyle kimi zaman ise hapishane görevlilerinin maaşlarının yetersiz olması sebebiyle görevlerini gereği gibi yerine getirmediklerinden ötürü hapishaneden firar olayları gerçekleşmiştir.¹¹

Osmanlıda firar suçunun yaptırımı olarak firarların önlenmesi için bazen mahkûmlara yönelik önlemler alınmıştır. Bu önlemler neredeyse işkence boyutuna varabilen cezalar olduğundan bu tür işkence gibi insan onuruna yakışmayan uygulamaların kaldırılması Meclis-i Vâlâ kararı gereğince istenmiştir. Örneğin bu uygulamalardan bir tanesi mahkûmun tomruğa vurulmasıdır.¹² Tomruk cezası mahkûmun ayaklarının büyük bir ağaç kütüğünün içine sokulup kilitlenip bazen de başı dışarıda kalmak üzere tüm vücudunun tomruk içine konması şeklinde olurdu. Günümüzde İstanbul valiliğinin bulunduğu binanın karşısındaki binanın adı önceden Tomruk dairesi olup başında ise Tomruk ağası adı verilen kişiler bulunurdu. Ancak Tanzimat'ta bu uygulama kaldırılmıştır.¹³ Osmanlıda uygulanan ceza şekilleri yalnızca bununla sınırlı olmayıp suçun niteliğine göre idam, diyet, kısas, tazir, sürgün, prangaya vurulma, kalebentlik¹⁴ para cezası, belirli uzvun kesilmesi, zindana atma gibi cezalar uygulanmıştır.¹⁵ Osmanlı İmparatorluğu'nda, hapishaneler günümüzdeki cezaevleri olarak daha çok Tanzimat dönemiyle birlikte kullanılmaya başlanmıştır.¹⁶ İlk Osmanlı hapishanesi 1859 senesinde Yanya'da açılmıştır.¹⁷ Daha sonra Tanzimat döneminde hapishanelerin açılması ve yaygınlaşması ile hükümlünün ya da tutuklunun kaçması suçu en sık görülen suçlardan biri haline gelmiştir.

---

¹⁰ BOA, DH.MB..HPS.M..., Dosya No: 39, Gömlek No: 62.

¹¹ BOA, DH.MB..HPS.M..., Dosya No: 38, Gömlek No: 64., BOA, DH.MB..HPS.M..., Dosya No: 39, Gömlek No: 62

¹² BOA, A.}MKT.UM..., Dosya No: 480, Gömlek No 81.

¹³ <https://blog.milliyet.com.tr/xvii--yy--da-osmanlilar--da-cezalar/Blog/?BlogNo=33111>

Osmanlıda Ceza Kanunları için ayrıntılı bilgi için bkz. Gökçen, Ahmet; Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, s.4 vd.

¹⁴ (Mahkumun Foça, Bodrum, Akka, Amasra, Sinop gibi bölgelerde bulunan kalelere kapatılmasıdır.) Özçelik, M. (2011). Mütareke Dönemi'nde Osmanlı hapishanelerinin durumu. Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, (7), s.18

¹⁵ Köse, O. (2007). XVIII. yüzyıl sonları Rus ve Avusturya savaşları esnasında Osmanlı Devleti'nde bir uygulama:İstanbul'da içki ve fuhuş yasağı. Turkish Studies, (2)1, s. 113;

Tekin, S. (2006). XX. yüzyılın başlarında Aydın vilayeti ve mülhakatındaki hapishanelerin genel durumu. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(4), s. 66).

¹⁶ Temel, M. (2009). XX. yüzyılın başlarında Menteşe Sancağı hapishaneleri. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (26), s.11. Olpak, Koç: C. (2020). Kadın (Nisa) Hapishaneleri Bağlamında "Yıldırım Bölge Kadınlar Koşusu" Ve "Bursa Cezaevi" Anı/Romanlarında Kadın Gardiyanlar. Adalet Dergisi, 1(64), s.608.

Osmanlı döneminde bu kadar sık işlenen firar suçunun önüne geçmek için, Sıhhiye müdürü, Nafia ser mühendisi, Jandarma kumandanı ve Mektubi Mümeyyizi Sadri Beylerden müteşekkil komisyon tarafından bir rapor hazırlanıp İstanbul Valiliğine sunulmuştur. Raporun içeriğinde hapishanelerin ıslah edilmesi ve firarların önüne geçilmesi için görevlerini gerektiği gibi yerine getirmeyen gardiyan ve memurlar hakkında soruşturma açılması ve bu soruşturmaların kısa süre içerisinde sonuçlandırılması ve sorumlulara gerekli cezanın verilmesi, dışarıya çıkan mahkûmların firar edip etmediklerinin anlaşılması için sık sık sayım yapılması, denetimlerin arttırılması, gardiyan sayılarının arttırılması maaşlarında iyileştirmeler yapılması, yeni hapishaneler ve tevkif evleri kurulması, bunun yanı sıra mahkûmlara adil ve eşit davranılması ıslah edilebilmeleri için marangozluk, kunduracılık gibi mesleki eğitime yönlendirilerek yaptıkları işin karşılığının maaş olarak ödenmesi gibi hususlar yer almıştır.¹⁸

Osmanlıda askeri ceza kanunu bakımından firar suçunun tarihçesini incelediğimizde Yeniçeri Ocağının II. Mahmut tarafından kaldırılmasından sonra 1244 tarihinde yeni bir ordunun kurulması ile bu ordunun askeri adaletini sağlamak amacıyla 1837 (1253) ve sonrasında 1869 (1286) tarihli askeri ceza kanunları düzenlenmiştir. 1837 (1253) Tarihli Askeri Ceza Kanununu Fransız emirnamesinin tercümesidir. Bu kanunda firar suçu işleyen askerler için özel divan harpler kurulup idama kadar çok ciddi cezalar verildiği görülmektedir.¹⁹

1869 (1286) Tarihli Askeri Ceza Kanununda ise; 1286 yılında yapıp Firar suçu ve cezaları “Askeri Ceza Kanunname i Hümayunu” adını taşıyan bu Askeri Ceza Kanunu’nun ikinci bap, Altıncı faslında “cürmü firar” başlığı altında 124 ila 151. maddeleri arasında düzenlenmiştir.²⁰

Değnek ile darp etme, prangaya bağlanma, kale içinde yaşamaya mahkûm etme, hapis, idam gibi ağır asli cezalar ile tard ve yeni baştan askerlik yapmak gibi ferî cezalar öngörülmüş ancak firar suçunun hizmet esnasında, seferberlikte, mükerreren işlenmesi, anlaşarak firarın düşman karşısında işlenmesi ve anlaşarak firar suçuna yardım edilmesi ile failin yüksek rütbeli subay veya diğer subaydan olması halleri cezayı ağırlaştırıcı nedenler olarak belirlenmiştir.

Askeri ceza kanunundaki firar suçunda düzenleme bu şekilde iken sivil firar suçu olan tutuklu veya hükümlünün kaçması suçunu yaptırım altına alan Türk ceza kanunu 292. maddesinin değişim yolculuğunu kronolojik sıra ile hangi kanunda nasıl düzenlendiğini ve nasıl değiştiğini ele alacağız.

Söz konusu kanun maddesi hazırlanırken maddenin nasıl düzenlenmesi gerektiği ile ilgili birtakım görüşler bildirilmiştir. Ceza kanunu değiştirilmeden evvel madde 292 gözüne alınan veya tutuklunun kaçması, madde 293 ise hükümlünün kaçması şeklinde iki ayrı madde olarak düzenlenmiştir. Bu sebeple adalet komisyonu raporlarında TCK’da düzenlenen madde ile ilgili 292-293’te ayrı ayrı düzenlemek yerine tek madde halinde düzenlenmesi gerektiği görüşü bildirilmiştir.

---

¹⁷ Türkkan, H. (2020). XX. yüzyıl başlarında Osmanlı Hapishaneleri (Ereğli Hapishanesi örneği). Turkish Studies-Historical Analysis, 15(1), s.264.

¹⁸ BOA, DH.MB..HPS.M..., Dosya No: 39, Gömlük No: 15

¹⁹ Seviğ, Vasfi Raşid : Askeri Adalet Birinci Kısım Giriş ve Tarihçe, Ankara 1955. S.101.

²⁰ Seviğ, Vasfi Raşid s.219 vd.

Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması ile İlgili Maddenin Değişiklik Önergesinden Önceki Hali (765 sayılı kanun dönemindeki hali) Değişiklik önerisinden önce eski kanun döneminde hükümlü veya tutuklunun kaçması ile ilgili maddenin iki ayrı madde şeklinde tanzim edilerek yaptırım altına alındığı eski kanun döneminde madde 292²¹ de gözümlüne alınanın veya tutuklunun kaçması suç²¹, madde 293²² te ise hükümlünün kaçması suç²² ayrı ayrı düzenlenmişti.

Değişiklik yapılmadan önceki eski Türk ceza kanunu'nun hükümlü veya tutuklunun kaçmasına yönelik kanunda öngördüğü yaptırımlar daha ağırdı. Suç ve ceza politikasının asıl amacı suçluyu ıslah ettikten sonra topluma yeniden kazandırmaktır. Fakat bu kadar uzun süreli hapis cezaları ve hücre cezaları ile uzun süre toplumdan soyutlanmış mahkûmun tekrar topluma kazandırılması çok zor bir durumdu bu nedenle yeni 5237 sayılı Türk Ceza Kanunumuzdaki yaptırımlar daha hümanist bir yaklaşımla oluşturulmuştur. Eski kanun döneminde firar suçunu düzenleyen maddelere aşağıda sırasıyla değineceğiz.

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap Dördüncü Bab Yedinci Fasıl "Tevkifhane ve Hapishaneden Firar ve Firara Vesat" fasıl başlığı altında yer alan maddeleri:

Eski kanunun 298 inci maddesi şu şekildedir. "(Değişik: 7/1/1981 - 2370/5 md.) Bir kimse bir suçtan dolayı kanun dairesinde tutuklandıktan sonra kaçarsa iki aydan altı aya kadar hapsedilir."

765 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen 298. maddenin²³ ikinci fıkrasında suçun kişilere karşı şiddet veya tehdit kullanarak veyahut kapı veya pencere kırarak veya duvar

---

²¹ 765 sayılı kanun döneminde hükümlü veya tutuklunun kaçması ile ilgili kanun maddeleri

Gözümlüne alınanın veya tutuklunun kaçması

MADDE 292. - (1) Bir suçtan dolayı gözümlüne alındıktan veya tutuklandıktan sonra kaçan kimseye altı aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükümlenir.

(3) Bu suçun, silâhlı olarak ya da gözümlüne alınan veya tutuklu bulunan birden çok kimse tarafından birlikte işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükümlenir.

²² 765 sayılı kanun döneminde hükümlü veya tutuklunun kaçması ile ilgili kanun maddeleri

Hükümlünün kaçması

MADDE 293- (1) Bir suçtan dolayı mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlandıktan veya bu maksatla yakalandıktan sonra kaçan hükümlü, aşağıdaki şekilde cezalandırılır:

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis hükümlüsü ise, cezasının bir yılı bir hücrede yalnız başına bırakılmak suretiyle çektirilir ve hakkında sıkı güvenlik rejimi uygulanır. b) Süreli hapis cezası hükümlüsü ise, infaz edilecek olan hapis cezası altında biri oranında artırılır. Ancak, bu durumda artırma altı aydan az ve iki yıldan fazla olamaz.

(2) Bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi hâlinde, birinci fıkranın

(a) bendinde yazılı hücre süresi bir yıl altı aydır. Hükümlü hakkında ayrıca sıkı güvenlik rejimi uygulanır. Aynı fıkranın (b) bendinde yazılı oran üçte bir olarak uygulanır. Ancak, bu durumda artırma iki yıldan az dört yıldan fazla olamaz.

(3) Bu suçun, silâhlı olarak ya da birden çok hükümlü tarafından birlikte işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükümlenir.

(5) Bu maddede yazılı hükümler, ceza infaz kurumu dışında çalıştırılan hükümlüler ile hapis cezası adli para cezasından çevrilmiş olanlar hakkında da uygulanır.

(6) Kısa süreli hapis cezasının özel infaz şekillerinin gereklerine uymayan hükümlü hakkında bir aydan iki aya kadar hapis cezasına hükümlenir; geriye kalan ceza da ayrıca çektirilir.

²³ 765 sk Madde 298/2: Bu suç şahıslara karşı şiddet veya tehdit kullanarak veyahut kapı veya pencere kırarak veya duvar delerek veya kaçmaya mani olacak vasıtaları bozarak işlenmiş olursa ceza bir yıldan üç yıla kadar hapidir. Yukarıdaki fıkrada belirtilen şekillerdeki kaçma eyleminin birden ziyade kimseler tarafından bir arada işlenmesi ya da tehdit veya şiddet kullanmanın bir kişi tarafından olsa bile silâhla yapılması hâllerinde ceza dört yıldan sekiz yıla kadar ağır hapidir.

delerek veya kaçırmaya mani olacak vasıtaları bozarak işlenmiş olması durumunda suçun cezası bir yıldan üç yıla kadar haptir. Şeklinde düzenlenmiştir.

298. maddenin üçüncü fıkrasında suçun daha ağır cezayı gerektiren haline yer verilmiştir. "... kaçma eyleminin birden ziyade kimseler tarafından bir arada işlenmesi ya da tehdit veya şiddet kullanmanın bir kişi tarafından olsa bile silahla yapılması..." hallerinde cezanın dört yıldan sekiz yıla kadar ağır hapis olacağı düzenlenmiştir.

Suçun temel şeklinde cebir kullanarak duvar delerek tel örgüleri kesmek gibi kapı pencere gibi eşyalara zarar vererek kaçılması halinde cezanın alt sınırının bir yıla üst sınırının ise üç yıla çıktığı görülmektedir. Suçun ise birden fazla kişi ile veya silahla işlenmesi halinde suçun alt ve üst sınırının daha da arttığı görülmektedir. Bu durumda cezanın alt sınırı dört aydan başlayıp üst sınırı ise sekiz yıla çıkmaktadır.

765 sayılı kanunun 299. maddesi²⁴nde (Değişik: 7/1/1981 - 2370/6 md.) "Bir kimse bir suçtan dolayı kanun dairesinde hapsedildikten sonra kaçarsa aşağıda yazılı şekillerde ceza görür:

1. Müebbet ağır hapis hükümlüsü ise cezasının bir yılı geceli gündüzlü bir hücrede yalnız başına bırakılmak suretiyle çektirilir."

765 sayılı kanun döneminde ceza kanunu değişikliğinden önce kanunda ağır hapis cezası hafif hapis cezası²⁵ gibi bir ayırım bulunmaktaydı. Maddenin ilk fıkrasında yer alan müebbet ağır hapis cezası hükümlünün kaçması durumunda cezası bir yıl boyunca geceli ve gündüzlü olmak üzere hücre cezasıdır. Kanaatimce öngörülen yaptırım fazlaca ağır olmakla birlikte bir yıl boyunca dış dünyayla iletişimi kesilmiş hücreye hapsedilmiş kişinin cezası bittikten sonra diğer mahkûmların arasına geri alınması ya da cezası bittikten sonra topluma geri döndüğünde ayak uydurması çok güçtür. Bu süreçte mahkûmun umutsuzluğa kapılıp daha da saldırganlaşması psikolojisinin bozulması normal bir durumdur. .

Maddenin ikinci fıkrasına dikkat edilecek olursa yaptırımın ağırlığı daha da anlaşılacaktır. Şiddet, tehdit, silah kullanarak kaçma gibi ağırlaştırıcı hallerinden bahsedilmiştir. Maddenin bu kısmında ise cezanın üst sınırının sekiz yıla kadar çıkabildiği görülmektedir. Zaten başka bir suçtan dolayı tutuklanan ya da hükümlü bulunan kişinin cezasının üzerine cezaevinden kaçtığı için böyle ağır bir suç eklendiğinde artık psikolojik olarak daha da kötü bir duruma sevk edilmektedir. Sadece hükümlü ya da tutuklunun psikolojisi değil aynı zamanda hükümlü veya tutuklunun yakınları ve aile bireyleri içinde bu olumsuz bir durum

²⁴ 765 sk Madde 299: Bir kimse bir suçtan dolayı kanun dairesinde hapsedildikten sonra kaçarsa aşağıda yazılı şekillerde ceza görür:

1. Müebbet ağır hapis hükümlüsü ise cezasının bir yılı geceli gündüzlü bir hücrede yalnız başına bırakılmak suretiyle çektirilir.
2. Muvakkat şahsi hürriyeti bağlayıcı bir ceza hükümlüsü ise geri kalan müddetlerine bu müddetlerin altında birden üçte birine eşit bir müddet zamm edilir. Ancak zamm edilecek bu müddetler dört aydan eksik ve iki yıldan fazla olamaz.

Bu suç, şahıslara karşı şiddet veya tehdit kullanarak veyahut kapı ve pencere kırarak veya duvar delerek veya kaçırmaya mani olacak vasıtaları bozarak işlenmiş olursa birinci bentte yazılı hücre müddeti bir yıl altı ay, ikinci bentte yazılı nispet üçte birden yarıya kadar olarak tatbik olunur. Ancak zamm edilecek bu müddetler bir yıldan eksik, dört yıldan fazla olamaz.

Yukarıdaki fıkra da belirtilen şekillerdeki kaçma eyleminin birden ziyade kimseler tarafından bir arada işlenmesi ya da tehdit veya şiddet kullanmanın bir kişi tarafından olsa bile silahla yapılması hallerinde birinci bentte yazılı hücre müddeti iki yıl, ikinci bentte yazılı nisbet yarıdan üçte ikiye kadar olarak tatbik olunur. Ancak zamm edilecek bu müddetler beş yıldan eksik, sekiz yıldan fazla olamaz.

Bu maddede yazılı hükümler cezaevi dışında çalıştırılan hükümlüler hakkında da tatbik olunur.

²⁵ (Ağır Hapis ve Hafif hapis cezasını düzenleyen 765 sayılı kanun 13. Maddenin değişiklikleri ve günümüze kadar değişim süreci ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.) Artuk, Mehmet Emin, and Mehmet Emin Alşahin. "Hapis Cezalarının Ve Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21.2 (2016) s.176-181

oluşturmaktadır. Belki çalışıp aile ekonomisine katkıda bulunabilecekken en verimli çağlarını uzun süredir hapiste ve toplumdan uzakta geçiren kişinin bir daha aile ortamına ve eski düzenine ayak uydurması çok zordur.

765 Sayılı Kanun Döneminde Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması Suçunda Etkin pişmanlık konusu mezkur kanunun 293. maddesi²⁶nde düzenlenmiştir.

Söz konusu hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunu işlemiş gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlü kaçtıktan sonra 6 ay geçmeden dönerse cezasında indirim yapılabiliyordu ancak bu süre geçtikten sonra dönse de indirim uygulamak mümkün değildir. Aynı zamanda kaçan kişinin kendi isteği ile geri dönmesi gerekmektedir. Yani kolluk kuvvetlerinin yakalayıp getirdiği ya da bir ihbar sonucu yakalanan kişi hakkında bu etkin pişmanlık maddesini uygulamak mümkün değildi.

765 Sayılı Türk Ceza Kanunda etkin pişmanlık hususundan bahsederken kanunun 300. maddesine değinmemiz gerekir. *“Kaçan mevkuf ve mahkûm bir güne cebir ve tazyik neticesi olmayarak on beş gün zarfında kendiliğinden gelip teslim olursa geçen maddelerde gösterilen cezaların altıda biri hükmolunur.”* demek suretiyle yine kaçan kişinin cebir zorlama kullanmadan kaçmış olması ve on beş gün geçmeden kendi isteğiyle gelip teslim olması durumunda cezasında indirim yapılacağı altıda birine hükmolunacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu indirimin uygulanabilmesi için cebir ve tazyik uygulayarak kaçmamış olması koşulu aranmıştır.

765 sayılı kanunun 301. maddesi²⁷nde kaçan kişiye yardım eden, kaçmasını kolaylaştıran kişiye verilecek ceza düzenlenmiştir. Öncelikle kaçan hükümlünün işlediği suç türüne ve çekeceği ceza miktarına göre yardım eden kişiye verilecek ceza belirlenmekteydi. Cezanın alt sınırı 3 yıl üst sınırı ise 5 yıldır. Kaçan hükümlünün cezasının ağır müebbet hapis cezası olması durumunda yardım edene verilecek cezanın alt sınırı 5 yıl üst sınırı ise 8 yıla çıkıyordu. Hükümlü eğer ağırlaştırılmış müebbet hapis almışsa kaçmasına yardım eden kişiye verilecek ceza daha da arttığı görülüyor. Bu durum cezanın alt sınırı 8 yıl üst sınırı 12 yıla çıkmaktadır. Fail kapı pencere kırarak duvar delerek cebir şiddet uygulayarak kaçmaya yardım ederse cezanın üçte birinden yarıya kadarını arttırmak gerekirdi. Suç teşebbüs halinde kaldıysa ceza üçte birden yarıya indirilirdi. Yine sanık tutuklu ya da hükümlünün kardeşi, eşi, usul ve fîru olması durumunda indirim yapılması gerekirdi.

---

²⁶ 765 sk Madde 293. - (1) Gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün, kaçtıktan sonra, etkin pişmanlık göstererek kendiliğinden teslim olması hâlinde, kaçtığı günden itibaren teslimin gerçekleştiği güne kadar geçen süre dikkate alınarak, verilecek cezanın altıda beşinden altıda birine kadarı indirilir. Ancak, kaçma süresinin altı ayı geçmesi hâlinde cezada indirim yapılmaz. Maddenin Gerekçesi: Madde metninde, gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlüler açısından etkin pişmanlık düzenlenmiştir. Etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için, teslim olgusunun “kendiliğinden” gerçekleşmesi gerekir. Yani teslim olgusu serbest irade ürünü olmadığı takdirde, etkin pişmanlık hükmünden yararlanılamayacaktır.

²⁷ 765 sk .Madde 301 - (Değişik: 7/1/1981 - 2370/7 Md.) Her kim, bir tutuklu veya hükümlünün her ne suretle olursa olsun kaçmasını hazırlar veya kolaylaştırırsa kaçan kimsenin işlemiş olduğu suçun ağırlığına ve çekmekte bulunduğu cezanın geri kalan miktarı ve nev'ine göre bir yıldan beş yıla kadar hapsolünür. Eğer hükümlünün çekmekte olduğu ceza müebbet ağır hapis ise kaçmasını hazırlayan veya kolaylaştıran kimsenin cezası beş yıldan sekiz yıla kadar hapistir. (Değişik: 14.7.2004 – 5218/1 Md.) Eğer hükümlünün cezası ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası ise, kaçmasını hazırlayan veya kolaylaştıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar ağır hapis cezası verilir.²⁷ Birden ziyade tutuklu veya hükümlünün kaçmasını hazırlayan veya kolaylaştıran faile yukarıdaki fıkralara göre tayin edilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır. Eğer hükümlü veya tutuklunun kaçmasını hazırlamak veya kolaylaştırmak için fail 299 uncu maddede sözü edilen vasıtalardan birini kullanır ve bu yüzden hükümlü veya tutuklu kaçmış olursa ceza üçte birden yarıya kadar artırılır. Eğer kaçmamış ise ceza üçte bire indirilir. Eğer sanık tutuklu veya hükümlünün usul ve fîruundan ve karı kocadan ve kardeş ve kız kardeşlerinden biri ise göreceği ceza üçte bir miktar azaltılır.

Eski kanun döneminde de tutuklu veya hükümlünün muhafazasına veya nakline görevli memur olan kimsenin mahkûmun kaçmasına yardım etmesi durumu 765 sayılı kanunun 302. maddesinde²⁸ düzenlenmiştir. Bu madde hükümlü ya da tutuklunun muhafazasından sorumlu olan kişiler için düzenlenmiştir. Ceza ve tutukevlerindeki görevliler, memurlar, gardiyanlar vb. için konulmuştur. Hapis cezası ve kamu hizmetlerinden mahrumiyet cezası öngörülmüştür.

765 sayılı kanun döneminde, hükümlü veya tutuklunun kaçması memurun kayıtsızlık veya tedbirsizliğinden neşet etmiş ise memur hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verileceği 303. madde²⁹ de düzenlenmiştir. Memurun ihmali surette davranması sebebiyle işlenmiş olursa 303. madde uygulama alanı bulacaktır. Ceza ve tutukevlerinde görev alan memurun dikkatsiz davranması, kayıtsız kalması, görevini gerektiği gibi yerine getirmemesi sebebiyle firar gerçekleşmişse yine memur bu maddeye göre cezalandırılacaktır.

Yukarıda hükümlü ve tutuklunun kaçması suçuyla ilgili kanun metni değişmeden önce mevzuatta yer alan eski kanun maddelerini inceledik. Bunun sebebi yapılan değişikliğin aşamalarını daha iyi özümsemek ve eski ile yeni kanunun farkını anlayabilmektir. Bu sebeple kanun düzenlenirken yapım aşamalarındaki görüşler ve gerekçelere yer verme zaruretimiz hasıl olmuştur. Bunun en iyi yolu ise adalet komisyon raporlarını incelemekten geçmektedir.

"...10. Türk Ceza Kanunu Tasarısının Adalet Komisyonunda kabul edilen "Gözümlüne alınanın veya tutuklunun kaçması" başlıklı 292 nci maddesi ile "Hükümlünün kaçması" başlıklı 293 üncü maddelerine karşılık. Bu maddeler hükümleri birleştirilerek, aşağıdaki şekilde tek madde olarak düzenlenmesi ve diğer madde numaralarının da buna göre teselsül ettirilmesi gerekir:..."

Yukarıda adalet komisyonu raporlarında geçen bir pasaja yer vermiş bulunuyoruz. İncelediğimiz 765 sayılı kanun döneminde maddelerin çok dağınık, düzensiz ve ağır yaptırımlar içerdiğini söylemek mümkündür. Komisyon raporlarında da maddelerin dağınıklığına dikkat çekilmiştir.

Kanun Hazırlanırken Değişiklik İle Alakalı Görüşler;

Öncelikle komisyon raporlarından alıntıladığımız aşağıda yer alan görüşlerin altında yatan maddenin düzenlenme gerekçesinden bahsetmek gerekir. Eski kanunda 292 ve 293 üncü maddelerin ayrı ayrı düzenlenmesi ve kanun uygulandığında ölçsüz bir cezalandırma durumunun doğması sebebiyle değiştirilip tek madde³⁰ halinde ihdas edilmesi önerilmiştir. En

---

²⁸ 765 sk. Madde 302 - (Değişik: 7/1/1981 - 2370/8 Md.) Bir tutuklu veya hükümlünün muhafazasına veya nakline memur olan kimse, onun her ne suretle olursa olsun kaçmasını hazırlar veya kolaylaştırırsa kaçan kimsenin işlemiş olduğu suçun ağırlığına ve çekmekte bulunduğu cezanın geri kalan miktarı ve nevine göre iki yıldan beş yıla kadar haps olunur. Eğer hükümlünün çekmekte olduğu ceza müebbet ağır hapis ise failin göreceği ceza altı yıldan sekiz yıla kadar ağır hapistir ve müebbeten kamu hizmetlerinden mahrumiyet cezası dahi hükmlenir.

²⁹ 765 sk. Madde 303 - (Değişik: 7/1/1981 - 2370/9 md., Değişik: 14.7.2004 – 5218/1 md.) Firar maddesi memurun kayıtsızlık veya tedbirsizliğinden neşet etmiş ise memur hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası tertip olunur ve kaçığın görmekte olduğu ceza ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis ve müebbet ağır hapis olduğu takdirde hapis cezası üç yıldan beş yıla uzar, bu iki surette ceza süresi kadar kamu hizmetlerinden mahrumiyet cezası da verilir.

³⁰ Hükümlü Veya Tutuklunun Kaçması Suçu Madde 292:

(1) Tutukevinden veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmlenir. Hakkında verilen tutuklama veya mahkumiyet kararı nedeniyle gözümlüne alınan kişinin kaçması halinde de, bu fıkraya göre cezaya hükmlenir.

(2) Bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmlenir.

(3) Bu suçun, silâhli olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir katına kadar artırılır.

önemli sebep ise hükümlünün kaçması halinde hapis cezasının en az bir yıl altı aya kadar tek başına hücrede geçirmesi ve bu kişilerin daha sonra topluma kazandırılmasının çok zor olmamasıdır. Ceza kanunlarının en önemli amaçlarından biri kişiyi ıslah ederek topluma kazandırmak ve toplumsal barışı sağlamaktır.³¹ Salt ceza verme faaliyeti, ağır cezalar vererek caydırıcılık sağlamaya çalışmak suç işleyen insanı toplumdan uzaklaştırmak uzaklaştırdıkça da kişinin kendini dışlanmış hissetmesi ve cezasını çektikten sonra normal hayata ayak uyduramamasına neden olur. Ama ceza hukukunun amacı suç işleyeni dışlamak değil ıslah olmuş şekilde topluma geri kazandırmaktır.

“...Gerekçem şudur: Tasarının Adalet Komisyonunda kabul edilen metninin "Hükümlünün kaçması" başlıklı 293 üncü maddesine göre, hükümlünün mahkûm olduğu hapis cezasının bir kısmını hücrede çekmesi gerekmektedir. Bu hücre süresi, hükümlünün bir yıl altı aya kadar yalnız başına bırakılmasını gerektirmektedir. Hatta bu süre, söz konusu suçun nitelikli hallerinde maddenin üçüncü fıkrasına göre bir kat artırılacaktır. Böylece kişi, üç yıl süreyle yalnız başına bir hücrede bırakılabilecektir. Bu şekildeki bir düzenleme, insan onuruyla ve cezalandırmakla güdülen amaçla bağdaşmamaktadır. Üç yıl süreyle yalnız başına bırakılan bir kişinin yeniden topluma kazandırılması imkânından söz etmek, hayalden başka bir şey değildir...”³²

“...Aslında bu düzenlemeyle, kişinin belli bir süre yalnız başına hücrede kalmaya mahkum edilmesi şeklinde ayrı bir hürriyeti bağlayıcı ceza türü ihdas edilmiş olmaktadır. Bu bakımdan, söz konusu düzenleme biçimi, Tasarının Genel Hükümler Kitabında kabul edilmiş olan yaptırım türleriyle de bağdaşmamaktadır. Ayrıca, Tasarının "Gözaltına alınanın veya tutuklunun kaçması" başlıklı 292 nci maddesine göre, hakkında verilmiş bir tutuklama veya mahkumiyet kararı olmamasına rağmen, güvenlik görevlileri tarafından yakalanarak gözaltına alınan bir kişinin kaçması halinde, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılabilir. Hatta, kaçma olgusunun güvenlik görevlilerine karşı herhangi bir şekilde şiddet kullanılmalarına rağmen, örneğin iki kişi tarafından gerçekleşmesi halinde, ceza bir kat artırılacaktır. Yani bu kişiler, sadece güvenlik görevlilerinin elinden kaçtığı için Böylece örneğin, izinsiz yapılan gösteri yürüyüşüne katıldığı için güvenlik görevlileri tarafından yakalanarak gözaltına alınan birden fazla kişi, güvenlik görevlilerinin dalgınlığından yararlanarak kaçmaları halinde, iki yıl süreyle hapis cezasıyla cezalandırılabilir. Bu bakımdan, söz konusu madde, ölçsüz bir cezalandırmaya imkân sağlayan bir hüküm niteliği taşımaktadır. Belirtilen nedenlerle, söz konusu iki madde hükmünün birleştirilerek önerimiz doğrultusunda tek madde olarak düzenlenmesi gerekir...”³³ Ayrıntılı bilgi için (16.9.2004) bkz. adalet komisyonu raporları.

---

(4)Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.

(5)Bu maddede yazılı hükümler, ceza infaz kurumu dışında çalıştırılan hükümlüler ile hapis cezası adli para cezasından çevrilmiş olanlar hakkında da uygulanır.

(6) Kısa süreli hapis cezasının özel infaz şekillerinin gereklerine uymayan hükümlü hakkında bir aydan iki aya kadar hapis cezasına hükmolunur; geriye kalan ceza da ayrıca çektirilir.

³¹ Karafazlı, Hazel - Tuna, Cem (2020). Türkiye'de Cezaevlerinde Uygulanan Eğitim Politikaları . Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi , 1 (2) , s.44.

³² Noyan, Erdal 2005 I 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu II 5252 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun III 5275 Sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Adalet Komisyonu Raporu s.122 Ayrıca bkz. s.634-631.

³³ Noyan, Erdal s.123 (Ayrıca bkz. adalet komisyonu raporu s. 634-641)

Denilerek maddenin ne şekilde oluşturulması gerektiği yönünde görüşte bulunarak maddede eksik hususlar ve fazla ceza tayini gereken adaletsiz uygulamaya yol açan hususlar eleştirilmiştir. Ölçüsüz cezalandırmaya sebep olabilecek olduğundan bahisle yeni düzenlemenin bu hususlar ve eksiklikler dikkate alınarak yapılması gerektiği görüşlerine yer verilmiştir.

1.Firar Suçunun Mukayeseli Hukuktaki Görünümü

Her ülkenin ceza hukukunda firar suç olarak düzenlenmemiştir. Norveç, İsviçre, Avusturya, Arjantin, Belçika, Hollanda, Brezilya gibi ülkelerde kaçma fiili cezalandırılmamaktadır. Tehdit cebir, mala zarar verme gibi suçlarla birlikte kaçma fiili gerçekleştirilmişse kaçma fiili cezalandırılmaktadır.³⁴

Yine belirtmek gerekir ki bazı ülke hukuklarında kaçmaya yardım etme fiili cezalandırılırken kaçma fiili suç sayılmamış hükümlü veya tutuklunun cezalandırılması açısından bir şahsi cezasızlık sebebi teşkil ettiği belirtilmiştir.³⁵ Bazı ülkelerde ise durum tam tersidir. Kaçan kişi suçunun cezasını hayati ile ödemektedir.

Amerika gibi bazı ülke hukuklarında; Örf ve adet hukukunda, hükümet yetkilileri ve özel kişiler, mahkûmun kaçmasını önlemek için gerekirse ölümcül güç kullanmaya yetkilidir. Bireysel meşru müdafaa için sadece kaçan kişinin tehlike oluşturması halinde tutuklamayı gerçekleştirebilmek için zorlamak memurlara veya diğerlerine polis memurlarının silah kullanmasına izin vermiştir. Ancak bu, bir bireyin yalnızca orantılı güç kullanmasına izin veren geleneksel meşru müdafaa için çok ötesine geçmiştir. Birey veya başkaları için yakın bir tehlikeyi önlemek için hükümetler meşru müdafaa için gerekli olanın ötesinde kuvvete izin verebilir.³⁶ Polisin güç kullanımına ilişkin son zamanlarda yapılan kamuoyu incelemesine³⁷ bakıldığında, federal ve eyalet yasalarının hala kolluk kuvvetlerine izin vermesi şaşırtıcıdır. Memurları korumak için bu gücün gereksiz olduğu durumlarda bile orantısız güç kullanarak kaçan şahısların şüphelilerin hayatlarını tehlikeye atması maalesef bir hukuk devletinde kabul edilemez bir durumdur.³⁸

---

³⁴ Artuk, Panel, s. 232

³⁵ Özgenç, İzzet: “‘İznil’ Olarak İnfaz Kurumu Dışına Çıkarılan Hükümlünün Süresinde İzinden Dönmemesi Halinde Ceza Hukuku Sorumluluğuna İlişkin Yargıtay 16. Ceza Dairesi Kararının Değerlendirilmesi”, <https://izzetozgenc.com/makale/%E2%80%9Ciznil%20olarak-infaz-kurumu-disina-cikarilan-hukumlunun-suresinde-izinden-donmemesi-halinde-ceza-hukuku-sorumluluguna-iliskin-yargitay-16-ceza-dairesi-kararinin-degerlendirilmesi>, s. 1. ET:09.12.23

³⁶ See, e.g., Sanford H. Kadish, Respect for Life and Regard for Rights in the Criminal Law, 64 CAL. L. REV. 871, 884 (1976); Shlomit Wallerstein, Justifying the Right to Self-Defense: A Theory of Forced Consequences, 91 VA. L. REV. 999, 1004 (2005); infra note 155.

³⁷ See, e.g., DEP’T OF JUSTICE, DEPARTMENT OF JUSTICE REPORT REGARDING THE CRIMINAL INVESTIGATION INTO THE SHOOTING DEATH OF MICHAEL BROWN BY FERGUSON, MISSOURI POLICE OFFICER DARREN WILSON (2015), https://www.justice.gov/sites/default/files/opa/press-releases/attachments/2015/03/04/doj_report_on_shooting_of_michael_brown_1.pdf; TIMOTHY J. MCGINTY, CUYAHOGA COUNTY PROSECUTOR’S REPORT ON THE NOVEMBER 22, 2014 SHOOTING DEATH OF TAMIR RICE (2015), http://prosecutor.cuyahogacounty.us/pdf_prosecutor/enUS/Rice%20Case%20Report%20FINAL%20FINAL%2012-28a.pdf; Barry Paddock, Homicide: Medical Examiner Says NYPD Chokehold Killed Staten Island Dad Eric Garner, N.Y. DAILY NEWS (Aug. 2, 2014), <http://www.nydailynews.com/new-york/nyc-crime/eric-garner-death-ruled-homicide-medical-examiner-article-1.1888808>.

³⁸ See, eg., Robert Leider ‘Taming Self-Defaming Self-Defense: Using Deadly Force to Prevent Escapes ent Escapes’ October 2019 page:975

Alman ceza hukukuna bakacak olursak Alman ceza yasasında kaçma suç olarak düzenlenmemiştir fakat hükümlü ya da tutukluyu kaçırmaya teşvik etmek, kaçmasına imkan sağlamak, cebir zor kullanarak kaçmak suç olarak düzenlenmiştir.³⁹

Fransız ceza hukukunda firar suçunu değerlendirdiğimizde Fransız ceza yasası kişinin görevlilere rüşvet vererek, cebir, şiddet gösterip mala zarar vererek kaçmasını cezalandırmaktadır.⁴⁰

Polonya ceza hukukunda firar suçu kişinin sadece kaçması fiilini cezalandırıp cebir ve tehdit şiddet göstererek kaçmasını nitelikli hal olarak düzenlemiştir.⁴¹

Rus ceza hukukunda birden fazla kişinin birlikte kaçması, tehdit, cebir kullanarak kaçmak suçun nitelikli halidir. Nitelikli hallerle işlenirse bile sadece hükümlü ve tutuklunun kaçması ceza kanununda suç olarak düzenlenmiştir.⁴²

İspanya ceza hukukunda tutuklu veya hükümlü ayaklanma çıkarmak suretiyle kaçarsa veya mala zarar vermek, şiddet, cebir göstermek suretiyle kaçarsa İspanya ceza kanununun 469 uncu maddesi gereğince cezalandırılır.

Güney Kore Ceza hukukunda ceza kanununun 145. maddesinde düzenlenen hükümlü veya tutuklunun sadece kaçması suç olarak düzenlenmiştir. Güney Kore Ceza Kanununun 146. Maddesinde ise suçun nitelikli hallerine yer verilmiştir. Hükümlü ya da tutuklunun; Cebir, tehdit kullanılarak, mala zarar verilerek kaçması veya birden fazla kişiyle birlikte kaçması durumunda nitelikli hal öngörülmüştür.⁴³

292. maddeyi tam anlamıyla özümsemek ve düzenleme amacını anlamak için bazı kavramları bilmek gerekir bu kavramlar Şüpheli, Sanık, Tutuklu, Hükümlü, Hükümlü... Ve benzeri kavramlardır. Bu başlıkların anlamlarının bilinmesi gerekmektedir.

---

³⁹ Bkz. Alman ceza kanunu madde 120-121

⁴⁰ Bkz Fransız ceza kanunu 434

⁴¹ Bkz polonya ceza kanunu 242

⁴²Mukayeseli hukuktaki düzenlemelerle ilgili yapılan açıklamalar için bkz. Ünver, s. 610 vd.; Gökçen/İçer, s. 728 vd.; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, Özel Hükümler, s. 1247 vd.

⁴³ Kim, Jong-Hwan: "Entweichung von Gefangenen und persönliche Begünstigung im koreanischen Strafrecht", *CHKD*, C. 4, S. 2, 2016, s. 136 vd.

II. SUÇ TİPİ İLE İLGİLİ KAVRAMLARIN TANIMI

1. Şüpheli

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK), “*Şüpheli, soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişiyi ifade eder*” demek suretiyle şüpheli kavramını tanımlamaktadır. (CMK m.2/1-a). Suç şüphesinin doğması suç işlendiğine dair emarelerin ortaya çıkmasıyla başlar. Bu emarelerin işaret ettiği suç şüphesi altındaki kişiye şüpheli denilmektedir.

Cumhuriyet savcısı tarafından hakkında soruşturma açılan, yani suçu işlediğine dair hakkında şüphe bulunan kişi şüphelidir. Savcılığın hakkında soruşturma yürüttüğü kişi, ister tutuklu olsun isterse tutuksuz olsun “şüpheli” sıfatıyla anılır.⁴⁴ Yani şüpheli aynı zamanda tutuklu da olabilir.

Tüzel kişiler şüpheli ya da sanık olabilir mi sorusunun cevabına gelecek olursak tüzel kişiler şüpheli ya da sanık olamaz. Bir suçun şüphelisi yahut sanığı sadece gerçek kişiler olabilir.⁴⁵ Tüzel kişiler, tüzel kişinin fiillerinden ötürü cezalandırılmazlar. Ancak bu durum tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanamayacağı anlamına gelmez. Tüzel kişiler temsilcileri olan gerçek kişi tarafından tüzel kişiliğin fiilleri çerçevesinde işlenen suçlarda, tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlediği suçlar dolayısıyla şüpheli ve sanık sıfatlarını kazanamazlar.⁴⁶

CMK 249. maddesinde⁴⁷ tüzel kişilerin soruşturmada ve kovuşturmada temsili hususu düzenlenmiştir. Neticeten tüzel kişilerin şüpheli veya sanık olması mümkün değildir. Şüpheli ya da sanık olabilmek için gerçek kişi olmak gerekir.

Kusur yeteneğine sahip olmayan gerçek kişiler de şüpheli veya sanık olabilir.⁴⁸ Kusur yeteneğine sahip olup olmama cezalandırılabilirlik ile ilgidir. Bu kişiler hakkında güvenlik tedbiri muhakemesi yapılacağından şüpheli ya da sanık olmaları mümkündür. Yaş küçüklüğü TCK 31, akıl hastalığı TCK 32 gibi durumlar bu bağlamda değerlendirilir.

Şüpheli ve sanık kavramlarının ayrımı hususu ise muhakemesinin soruşturma ve kovuşturma kısmının ayrı olmasından kaynaklanmaktadır. Şüpheli soruşturma aşamasında suç

---

⁴⁴ Gökçen, Ahmet - Balcı, Murat - Alşahin, Mehmet Emin - Çakır, Kerim: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, 2022, s.248 : Öztürk, Tezcan, Erdem, Gezer, Kırt, Akcan, Özaydın, Tütüncü, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayınları, 2017 Ankara. s.243.

⁴⁵ Kunter-Yenisey-Nuhoğlu, s.428; Tüzel kişilerin de şüpheli veya sanık olabileceği yönündeki görüş için bkz. Ünver-Hakeri, s.206; Yargıtay 10. CD.’nin, 2007/22854 E., 2010/199 K. Sayılı, ve 18.01.2010 tarihli kararında “sanık şirket” ifadesine yer verilmiştir. İçer Zafer, Türk Ceza Hukukunda Tüzel Kişiler Yüksek Lisans Tezi, 2011, s.155.

⁴⁶ İçer, Zafer: YL Tezi s. 156; Centel, Nur-Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 2010. s.138.

⁴⁷ CMK 249:“ (1) Bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada tüzel kişinin organ veya temsilcisi, katılan veya savunma makamı yanında yer alan sıfatıyla duruşmaya kabul edilir. (2) Bu durumda, tüzel kişinin organ veya temsilcisi bu Kanunun katılana veya sanığa sağladığı haklardan yararlanır. (3) Birinci fıkra hükmü, sanığın aynı zamanda tüzel kişinin organ veya temsilcisi sıfatını taşıması hâlinde uygulanmaz.”

⁴⁸ Gökçen, Balcı, Alşahin, Çakır, : Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, 2022 s.248 (Aksi görüş için bkz. Öztürk, Tezcan, Erdem, Gezer, Kırt, Akcan, Özaydın, Tütüncü, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayınları, 2017 Ankara. s.243 “şüpheli veya sanık olabilmek için kusur yeteneğine sahip olunması gerektiğini kabul etmişlerdir.)

şüphesi altındaki kişiye denilirken, yargılama aşamasında iddianamenin kabulüyle birlikte şüpheli sıfatı kovuşturma aşamasında sanığa dönecektir.⁴⁹

2. Sanık

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK), “Sanık, kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi, ifade eder” (CMK m.2/1-b). Yürütülen soruşturma sonunda şüpheli hakkında dava açılmasına yetecek kadar delil elde edildiğinde savcılık makamı tarafından hazırlanan iddianameyle yetkili ve görevli mahkemede kamu davası açılır. İddianamenin kabulü ile soruşturma aşamasındaki şüpheli, kovuşturma aşamasında sanık adını alır. Mahkemede kovuşturmanın başlamasından hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiye “sanık” denecektir. Sanık da aynı zamanda hem tutuklu hem de tutuksuz olabilir.

Sanık, suç işlemiş olma ihtimali bulunan kişidir. Yani yapılan yargılama sonunda sanığın cezalandırılma ihtimali olduğu gibi beraat etme ihtimali de bulunur. Dolayısıyla ceza yargısı, sanık tarafından suç işlenip işlenmediği hususunu aydınlatmaya çalışır. Sanık olma statüsü, ceza mahkemesinin verdiği hüküm kesinleşince sona erer. Ceza mahkemesi tarafından verilen ve kesinleşen karar beraat ise sanık sıfatı kalkar, verilen ve kesinleşen karar mahkûmiyet ise bu karardan sonra sanık hükümlü sıfatını alır.

Suç işlediği kesin hükümle sabit olana kadar herkes suçsuz olarak kabul edilir. Buna masumiyet karinesi denir. Örneğin kovuşturma evresinde yani mahkeme safhasında sanık olan kişi, hakkında mahkûmiyet hükmü bulunmadığından mütevellit masumiyet karinesi gereği suçsuz olarak değerlendirilir. Masumiyet karinesi, hukuk devletinde bulunması gereken en mühim özelliklerden biridir.

Şüpheli ve sanığın gerek anayasa ve kanunlardan gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinden kaynaklanan bir takım hakları bulunmaktadır.⁵⁰ Adil yargılanma hakkı, susma hakkı, üzerine atılı suç isnadını öğrenme hakkı, müdafiden yararlanma hakkı⁵¹, savunma hakkı bu hakların başlıcalarıdır.⁵² Şüpheli ve sanığa tanınan bu haklar adil bir yargılama için bir hukuk devletinin temel taşıdır.

---

⁴⁹ İçer, Zafer: Türk Ceza Kanununda Tüzel Kişiler, YL tezi s. 155; Özbek, Veli Özer-Kanbur, M. Nihat-Doğan, Koray-Bacaksız, Pınar-Tepe, İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2011, s.215; Parlar, Ali-Hatipoğlu, Muzaffer, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu, Ankara, 2008, s.5.

⁵⁰ Öztürk, Tezcan, Erdem, Gezer, Kırıt, Akcan, Özaydın, Tütüncü, Villiemin, Tok, s.238-242.; Centel, Zafer s. 154-176, Gökçen, Balcı, Alşahin, Çakır: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, 2022, s.248

⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. 2016/987 E. 2021/557K. 16.11.2021 T. Yargıtay ceza genel kurulu kararında hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan yargılanan sanığa müdafî istemesine rağmen müdafî görevlendirilmemesi, bu suç tipi her ne kadar zorunlu müdafilik içeren bir suç olmasa da kişinin adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

⁵² Balcı, Right to Benefit of Defence Counsel and Artificial Intelligence in Law, s.165 vd.

3. Hükümlü

“*Hakkındaki mahkûmiyet*⁵³ *hükümü kesinleşmiş bulunan kişiye hükümlü denir.*” olarak tanımlanmaktadır.⁵⁴ Kovuşturma evresinde sanık olarak adlandırılan kişi hakkında hükmün kesinleşmesiyle hükümlü adını alır.⁵⁵ “İnfazın koşulu” başlıklı CGTİK m. 4 hükmüne göre de mahkûmiyet hükümleri kesinleşmedikçe infaz olunamaz.⁵⁶ Tutuklu ile hükümlü arasındaki fark, hükümlü hakkında kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyeti kararı olması sebebiyle hükmün infazı aşamasına geçilmiş ancak tutuklu hakkında henüz kesin bir mahkûmiyet kararı bulunmamaktadır.⁵⁷

Hükümlünün koşulların oluşması durumunda cezanın infazının ertelenmesinin isteme hakkına sahiptir. Bu husus infaz kanununun 17 inci maddesinde düzenlenmiştir.⁵⁸ Şüpheli ve sanığın hakları olduğu gibi hükümlünün de birtakım hakları bulunmaktadır. Bu haklardan bazıları infaz kanunu madde 6’da hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler başlığı altında düzenlenmiştir. Hükümlünün cezasının infazı, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddi ve manevi koşullar altında çektirilir. Cezanın infazında adalet ilkeleri uyarınca hareket edilir, hükümlünün iyileştirilmesi için gerekli araç ve imkânlar kullanılır. Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin beden ve ruh bütünlüklerini korumak ve yaşam hakkını güvenceye almak üzere her türlü koruyucu tedbirin alınması zorunludur. Ceza infaz kurumları hükümlü hakkında verilen cezanın infazını yerine getirmekle görevlidirler. Bu görevi icra ederken

⁵³ Gökçen, Balcı, Alşahin, Çakır, : Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, 2022 s.647. Öztürk, Tezcan, Erdem, Gezer, Kırt, Akcan, Özaydın, Tütüncü, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayınları, 2017 Ankara. s.698-699. Dirim, Vuslat. "Ceza Yargılamasında Adil Yargılama İlkesi (Dava Süresi–Aleniyet–Şüpheli ve Sanık Hakları)." Journal of Penal Law and Criminology 3.2 (2015): 161-180. s.174 vd.

⁵⁴ Feyzioğlu, M. , Okuyucu Ergün, G. "Türk Hukukunda Tutuklulukta Azami Süre". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 59 (2010) : 35-59 s.37 Yılmaz, E. 2006. *Hukuk Sözlüğü*. s.425. ; Feyzioğlu, Metin: “Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, AÜHFD, yıl: 1999, c. 48, sy. 1-4, ss. 135-163, s. 139 suçluluğu kesin hükümle sabit olana kadar herkes masumdur. Hükümlü sıfatının alınması da mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet kararın kesinleşmesi ile sanık hükümlü sıfatını alacaktır.

⁵⁵ (Eski hükümlü kavramı hakkında geniş bilgi için bkz.) Namal, Mete Kaan , Berke, Mustafa , Çetinay, Hilal Aslıhan . "Eski Hükümlü İstihdamında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri". Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 16 / 63 (July 2021): s.1340

⁵⁶ Gökçen, Balcı, Alşahin, Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku 5 s.585 vd.: Artuk, Gökçen, GH 2021 s.888; Uğraş, 2021: s:4.

⁵⁷ <https://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCK%C3%BCml%C3%BCn#:~:text=H%C3%BCK%C3%BCml%C3%BCn%C3%BCn%20tutukludan%20fark%C4%B1%2C%20h%C3%BCK%C3%BCml%C3%BCn%C3%BCn%20ceza,kesinle%C5%9Fmi%C5%9F%2C%20tutuklunun%20ise%20kesinle%C5%9Fmemi%C5%9F%20olmas%C4%B1d%C4%B1r.>

⁵⁸ CGTİK Madde 17: (1) Kasten işlenen suçlarda üç yıl, taksirle işlenen suçlarda ise beş yıl veya daha az süreli hapis cezalarının infazı, çağrı üzerine gelen hükümlünün istemi üzerine, Cumhuriyet Başsavcılığınca ertelenebilir.

(2) Erteleme, her defasında bir yılı geçmemek üzere en fazla iki kez uygulanabilir.

(3) Erteleme süresi içinde, hükümlü hakkında kasten işlenen bir suçtan dolayı kamu davası açılması halinde, erteleme kararı kaldırılarak ceza derhal infaz olunur.

(4) Birinci fıkrada belirtilen hapis cezalarının infazına başlanmış olsa bile, hükümlünün yükseköğrenimini bitirebilmesi, ana, baba, eş veya çocuklarının ölümü veya bu kişilerin sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle ailenin ticari faaliyetlerinin yürütülebilmesinin veya tarım topraklarının işlenebilmesinin imkânsız hale gelmesi veya hükümlünün eş veya çocuklarının sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle bakıma muhtaç olmaları ya da hükümlünün hastalığının sürekli bir tedaviyi gerektirmesi gibi zorunlu ve çok ivedi hallerde, Cumhuriyet Başsavcılığınca bir yılı geçmeyen sürelerle hapis cezasının infazına ara verilebilir. Ancak bu ara verme iki defadan fazla olamaz.

(5) Erteleme isteminin kabulü, güvence gösterilmesine veya diğer bir şarta bağlanabilir.

(6) Bu madde hükümleri;

a) Terör suçları, örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mahkûm olanlar,

b) Mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanmasına karar verilenler,

c) Disiplin veya tazyik hapsine mahkûm olanlar, hakkında uygulanmaz.

hükümlü hakkında mahkeme tarafından verilen karara ek olarak hükümlü aleyhine yükümlülük getiremezler. Hükümlü, ceza infaz kurumu idaresinin her türlü kararına karşı İnfaz Hakimliği'ne itiraz etme hakkına sahiptir. Bunlar hükümlüye tanınan bir takım haklardır.

4. Tutuklu

Tutuklama Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen bir koruma tedbiridir. Özgürlüğü kısıtlayıcı bir koruma tedbiri olması hasebiyle CMK da yer alan en ağır koruma tedbiridir.⁵⁹ CMK 100⁶⁰ de tutuklama nedenleri sayılmıştır. Tutuklama nedenleri oluştuğunda şüpheli veya sanığın özgürlüğünün hâkim kararı ile kısıtlanmasına tutuklama denir. Kuvvetli suç şüphesi, somut deliller ve tutuklama nedenlerinin bulunması durumunda şüpheli ve sanığın kaçması, saklanması, delilleri karartmasının önüne geçmek için kişi özgürlüğünü hâkim kararıyla kısıtlayan bir koruma tedbiridir.⁶¹ Bu koruma tedbiri geçici nitelikte bir tedbirdir. Tutuklama koruma tedbirine sağlıklı bir yargılama yapabilmek bu aşamada hem delillerin korunup, toplanabilmesi hem de tanığa, mağdura baskı yapılmaması için başvurulur. Eğer tutuklama yerine başka bir koruma tedbiri olan adli kontrol ile yargılama süreci sağlıklı bir şekilde yürüyebileceksen öncelikli olarak adli kontrol tedbiri⁶² tercih edilmelidir. Tutuklama özgürlüğü kısıtlayıcı bir tedbir olduğundan en son başvurulması gerekir.

Tutuklu ise hakkında tutuklama koruma tedbiri uygulanan kişidir. Tutuklu şüpheli veya sanık olabilir, koşulları oluştuysa hem soruşturma hem kovuşturma evresinde tutuklama kararı verilebilir. Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi

---

⁵⁹ Öztürk, Tezcan, Erdem, Kırt, Özaydın, Akcan, Tütüncü, Villiemin, Tok, s.461; Balcı, Murat, Tutukluluk Süreleri ve Temyiz Aşaması, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt:85 S.6, 2011, s.34; Gökçen, Balcı, Alşahin, Çakır: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, 2022, s.420.

⁶⁰ (1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.(1) (2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir: a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa. b) Şüpheli veya sanığın davranışları; 1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, 2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa. (3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir: (3)(4) a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; (2) 1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78), 2. (Ek:6/12/2019-7196/58 md.) Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80) 3. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83), 4.(Ek: 6/12/2006 – 5560/17 md.) Silahla işlenmiş kasten yaralama (madde 86, fıkra 3, bent e) ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama (madde 87), 5. İşkence (madde 94, 95) 6. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102), 7. Çocukların cinsel istismarı (madde 103), 8.(Ek: 6/12/2006 – 5560/17 md.) Hırsızlık (madde 141, 142) ve yağma (madde 148, 149), 9. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), 10. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220), 11. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308), 12. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315), b) 10.7.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları. c) 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu. d) 10.7.2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar e) 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar. f) 31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 110 uncu maddesinin dört ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları. g) (Ek: 27/3/2015-6638/14 md.) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 33 üncü maddesinde sayılan suçlar. h) (Ek: 27/3/2015-6638/14 md.) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7 nci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen suçlar. (4) (Değişik: 2/7/2012-6352/96 md.) Sadece adli para cezasını gerektiren suçlarda veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.

⁶¹ Yenisey-Nuhoğlu, 2021: s. 363 : Gökçen, Balcı, Alşahin, Çakır: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, 2022, s.420-421.

⁶² Koca, Mahmut “Tutuklamada Orantılılık İlkesi Çerçevesinde 2002 CMUK Tasarısının “Adli Kontrol” Tedbirinin Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, 2003, s.120. ; Gökçen, Balcı, Alşahin, Çakır: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, 2022, s.439. ; Alşahin, Mehmet Emin “Adli Kontrol”, s.379 vd.

üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir.

Tutukluluk, hükümlülükten farklı bir durumdur. Tutukluluk durumu belirli sürelerle sınırlandırılmıştır. Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir. Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda beş yılı geçemez.⁶³

Hükümlülükte ise böyle bir süre sınırı olmayıp hükümlü kendisi hakkında kesinleşen hükmün infazı süresince ceza infaz kurumunda kalır. Hükümlü cezanın belli bir kısmını çektikten sonra kalan kısmı için hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanabilir.

Tutuklulukta ise kişi serbest bırakıldığında tutukluluk durumu sona erdiğinde, hakkında verilmiş bir adli kontrol tedbiri bulunmadıkça denetim uygulanmaz. Tutuklu kişi tutuklanmasına neden olan yargılamada beraat ederse derhal serbest bırakılır ve devlet aleyhine tazminat davası açma hakkı saklıdır.⁶⁴

5.Hükümözlü

Yargılamada hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş ancak bu hüküm henüz kesinleşmemiş kişilere hükümözlü diğer adıyla hükmen tutuklu denilmektedir. Mahkeme tarafından hakkında karar verilen ancak dosyası istinaf veya temyiz için üst mahkemede olan hakkındaki hüküm kesinleşmemiş kişilere hükümözlü denir. Bu terim ilk olarak 22.01.2007 tarihli 45/1 nolu ‘Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler’ genelgesinde ismen yer almış ancak tanımı yapılmamış bir terimdir. Yargıtay kararlarında hakkında mahkûmiyet hükmü kesinleşmemiş bu kişiler için hükümözlü teriminin kullanıldığı görülmektedir. Denetimli serbestlik, koşullu salıverme, açık cezaevine geçiş gibi uygulamalar hükümözlüler için geçerli değildir.⁶⁵

Hükümözlü, ne tutukludur ne de hükümlüdür. Haklarında verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmemiş bu kişileri ifade etmek için hükümözlü tanımı kullanılmaktadır. Ceza infaz kurumlarında hükümözlüler, hükümlülerden ayrı bulundurulur.⁶⁶

Hükümözlünün hakkında verilen mahkûmiyet kararının temyiz merci tarafından onaylanması durumunda, ya da hükümözlü hakkında verilen kararın temyiz edilmeyerek kesinleşmesi durumunda hükümözlü sıfatı hükümlü sıfatına dönüşür.

---

⁶³ Feyzioğlu, Metin, And Güneş Okuyucu Ergün. “Türk Hukukunda Tutuklulukta Azami Süre”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 59, no. 1 (March 2010): 35-59. s.41 vd.

⁶⁴ Aşkın, Uğur. “Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminatta Rücu Sorunu”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/2 (December 2018), 23-48. s.27-28.

⁶⁵ Bkz.22/01/2007 tarihli 45/1 nolu ‘Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler’

⁶⁶ Demir, Güler; Ceza İnfaz Kurumu Kütüphaneleri: Dünyada Ve Türkiye’de Durum, Hiperlink Yayınları, Birinci Baskı, 2015 s.20 ; Horzum, Selçuk; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları Işığında Makul Tutukluluk Süresi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, s.47.

6.Ceza İnfaz Kurumu ve Tutukevi

Suçluluğu mahkeme kararı ile sabit olan hükümlülerin cezalarının infazı amacıyla tutuldukları yere Ceza İnfaz Kurumu denir. Tutukluların ceza infaz kurumunda kalmaları kural olarak mümkün olmamakla birlikte, tutuklular şartların elvermemesi halinde ancak hükümlülerden ayrı bir yerde bulundurulmak şartıyla ceza infaz kurumunda barındırılabilir. Tutukluların barındırılması gereken yer tutukevleridir.⁶⁷

CGTİK'in "Tutuklama kararının yerine getirildiği kurumlar" başlıklı 111-1 de "Tutuklular, iç ve dış güvenlik görevlisi bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engelleri olan, 34 üncü maddede sayılan hâller dışında oda ve koridor kapıları sürekli olarak kapalı tutulan ve yasal zorunluluklar ayrık, dışarıyla irtibat ve haberleşme olanağı bulunmayan normal güvenlik esasına dayalı tutukevlerinde veya maddî olanak bulunmadığı hâllerde diğer kapalı ceza infaz kurumlarının bu amaca ayrılmış bölümlerinde tutulurlar." demek suretiyle düzenlemiştir.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında yönetmeliğin 7 ve 8. inci maddelerinde hapisanelerin ve tutukevlerinin türleri ile nasıl kurulacağı düzenlenmiştir. Madde 7 de: "Hapis cezaları kurumlarda infaz olur. Kurumların ise hangi tür olarak kullanılacağı ihtiyaca göre Bakanlık tarafından belirlenir." Denilerek düzenleme altına alınmıştır. Madde 8 de ise kurumların türlerinden bahsedilmektedir.

Kurumlar; kapalı, yüksek güvenlikli kapalı, kadın kapalı, çocuk kapalı, gençlik kapalı, gözlem ve sınıflandırma merkezleri ile açık ceza infaz kurumları ve çocuk eğitim evleridir.

7.Gözetim Altında Bulunma

Tutuklu veya hükümlünün ceza infaz kurumu veya tutukevine teslim, adliyeye sevk, nakil, hastaneye sevk... vb. durumlarda bir görevlinin nezaretine ihtiyaç vardır. Görevlinin nezareti esnasında tutuklu ya da hükümlü gözetim altındadır.⁶⁸ Gözetim altında iken kaçması halinde de yine hükümlü veya tutuklunun kaçması suçlu oluşacaktır.

III. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

TCK'nın 292. maddesinde düzenlenen hükümlü veya tutuklunun kaçması suçuyla amaçlanan, tutuklanan veya hakkında hüküm verilip, mahkûmiyet kararı kesinleşmiş kişilerin hapis cezasının infazına başlanmış olanların, bu tutuklama veya mahkûmiyet kararının infazını sonuçsuz bırakmasının önlenmesidir.

Suçla korunan hukuki değer ise karma nitelik taşımaktadır.⁶⁹ Tutuklama ve mahkûmiyet kararlarının yerine getirilmesi adli merciler için hem görev hem de yetkidir. Adaletin tesis

---

⁶⁷ Balı, Mehmet. Türkiye'de Ceza İnfaz Kurumları ve Tipleri (1923-2018). Diss. Bursa Uludag University (Turkey), 2021, s.34 ; Uğraş, 2021: s:8.

⁶⁸ Türkmen, Cansu "7242 Sayılı Kanun ile Getirilen Değişiklikler Işığında Hapis Cezasının Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak İnfazı". İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 7 (2021): 315-347 s.336.
Turhan, Faruk , Altıkat, Abdurrahim . "Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik Ve Bu Usulden Yararlanma Şartları". Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.2 S.2 2012 : 1-46 . s.38

edilmesi, adalete olan güvenin sarsılmaması, suçun ve suçluların takibine ilişkin görevin yerine getirilmesi ile adli mercilerin saygınlığının⁷⁰ bunun yanı sıra adil yargılanma hakkı ile yargılama ve infaza ilişkin konularda adliye için çıkarların korunması⁷¹ ceza infaz sisteminin amacına ulaşması, suçun ve suçluların takibi, adliyenin yani daha geniş ifade adli mercilerin korunması olarak korunan hukuki değeri tanımlamak mümkündür.⁷²

Anayasada da güvence altına alındığı üzere suç isnadı altında bulunan şüpheli ve sanık aleyhine delil vermeye zorlamaz bunun ceza muhakemesi hukukundaki karşılığı (nemo tenetur) ilkesi olarak karşımıza çıkar. Bu ilkenin uzantısı olarak diyebiliriz ki normalde TCK 281 maddeye göre suç delillerini, saklamak gizlemek, değiştirmek, bozmak suçtur ve yaptırım altına alınmıştır. Ancak yine aynı maddede kişinin kendi işlediği suçun delillerini gizlemesi, saklaması, değiştirmesi, bozması durumunda bu maddeye göre kişiye ayrıca ceza verilmeyeceği düzenlenmiştir. Yine aynı şekilde şüphelinin olay yerinden kaçması kolluk tarafından yakalandıktan sonra kaçması, gözaltına alındıktan sonra kaçması da cezalandırılmamıştır. TCK 292 ile korunmak istenen devlet otoritesine karşı verilen cezanın infazını ya da tutuklama tedbirinin sonuçsuz kalmasının önüne geçmektir.⁷³

Doktrinde bu suç tipi için korunan hukuki yarar olmadığını savunan görüşlerde bulunmaktadır.⁷⁴ Bunun sebebinin ise hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun suç olmaktan çıkarılması gerektiği görüşüne dayandırmaktadırlar.

Bizim görüşümüz ise suçla korunan hukuki değer adli mercilere olan güvenin korunmasıdır. Hakkında tutuklama ya da mahkûmiyet kararı verilmiş kişilerin bu kararı sonuçsuz bırakmasının önüne geçilmesi korunmaktadır.

---

⁶⁹ Gökçen-İçer, 2020: ABÜHFD C.8 S.16 s.729 ; Çetin, Özek: Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu. Journal of Istanbul University Law Faculty, 55(3), 13-50. s.17. Çakır, Kerim. "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Gizliliğin İhlali Suçu ve Ceza Muhakemesi Hukuku ile İlişkisi." Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 18.1 (2012): 227-266. s.238.

⁷⁰ Meran, 2006: Yeni Türk Ceza Kanununda Kamu Görevlisine ve Adliye İlişkin Suçlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 407. : Meran, Necati: Açıklamalı-İçtihatlı Sulh Ceza Davaları, Ankara 2007, s. 833. - Çetin, Özek: Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu. Journal of Istanbul University Law Faculty, 55(3), 13-50. s.45.

⁷¹ Yaşar, O.-Gökcan, H.T.-Artuç, M., 2014: s.8541.

⁷² Parlar, A.-Hatipoğlu, M., 2010 : s.4403, Arslan, Çetin/Azizağaoğlu, Bahattin: Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004, s. 1185.

⁷³ Gökçen-İçer, 2020: ABÜHFD C.8 S.16 s.731, Yıldız, Özel Ceza Hukuku, s. 511, Aksan, Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması Suçu (Tck M. 292-293) s.246.

⁷⁴ Bayraktar, Köksal / Evik, Vesile Sonay / Kangal, Zeynel T. / Kızıroğlu, Serap Keskin / Yıldız, Ali Kemal / Zafer, Hamide / Evik, Ali Hakan / Bozbayındır, Gülşah Bostancı / Kartal, Pınar Memiş / Roternaz, Eylem Aksoy / Altunç, Sinan / İnceoğlu, Asuman Aytekin / Erman, Barış / Eroğlu, Fulya , Özel Ceza Hukuku Cilt X, Adliye Karşı Suçlar, Oniki Levha Yayınları, 2021. s.510.

İKİNCİ BÖLÜM

V. SUÇUN UNSURLARI

1. SUÇUN MADDİ UNSURLARI

1.1. Fiil, Netice, Nedensellik Bağı

Fiilin hukuki manada tanımı dış dünyada meydana gelen etki doğuran insan davranışıdır.⁷⁵ Ceza hukuku insan davranışı olmayan olaylar ile ilgilenmez.⁷⁶ Tabiat olayları, hayvan davranışları⁷⁷ sonucu meydana gelen olaylar fiil kavramı olarak kabul edilmez.⁷⁸ Fiil kavramı icrai olabileceği gibi ihmali de olabilir.⁷⁹ Konumuz bakımından kanunda suç oluşması için ihlal edilmesi gereken fiil ceza kanunumuzun aşağıda belirtilen 292. maddesinde verilmiştir.

“Tutukevinden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçan⁸⁰ tutuklu veya hükümlü hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

Öncelikle madde metninde belirtildiği üzere tutukevinden kaçma, ceza infaz kurumundan kaçma, gözetimi altında bulunduğu kişinin elinden kaçma fiillerini irdeleyip daha sonra TCK

---

⁷⁵ Alacakaptan, Uğur. Suçun unsurları, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1975. s.40 ; Artuk-Gökçen, Ceza Hukuku Genel Hükümler 2021, 15 Baskı, Adalet Yayınevi s.300.- Özgenç İzzet Ceza Hukuku Genel Hükümler 2019, 15. Baskı, Seçkin Kitabevi s.179.

⁷⁶ Keyman, Selahattin, “Cürmi Fiilin Yapısal Unsuru Olarak Hareket” AÜHF.D., C.:XL, S.:1-4, 1988 Ankara, s.122-121. Alacakaptan 1975 s.40-41.

⁷⁷ Özgenç İzzet GH. 2019. s.182, Artuk-Gökçen, Ceza Hukuku Genel Hükümler 2021, s.299-300.

⁷⁸ Baumann, Jürgen-Weber, Ulrich-Mitsch, Wolfgang, Strafrecht Allgemeiner Teil, 11. Auflage, Bielefeld 2003.s.201.

⁷⁹ Artuk-Gökçen GH 2021 s.300, Alacakaptan, 1975, s.47-48.

⁸⁰ (Yargıtay 9. CD. 2013/12587 E. 2014/2885 K. 12.03.2014) TCK'nın 292/1. maddesinde düzenlenen "tutuklu veya hükümlünün kaçması" suçunun failinin, tutukevinden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçan tutuklu veya hükümlü olması gerektiği; somut olayda uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan şüpheli sıfatıyla Cumhuriyet savcılığı tarafından savunmasının alınması bakımından Siirt Sulh Ceza Mahkemesi tarafından verilen yakalama emri üzerine yakalanıp Cumhuriyet savcılığına gönderilmek üzere CMK'nın 94. maddesi uyarınca tutuklanan sanığın polis memurları nezaretinde ... Polis Merkezi Amirliğine sevk edilirken aracın kapısını açarak gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçması eyleminde tutuklunun kaçması suçunun yasal unsurları oluştuğundan tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir. Yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre sanığın yerinde görülmeiyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün ONANMASINA, 12.03.2014 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

(Yargıtay 18. Ceza Dairesi 2019/232 Esas, 2019/16808 Karar) Kesinleşmiş hapis cezası bulunan sanık, yakalandıktan sonra görevli polis memurunun elinden onu iterek kaçmaya başlar. Polis memuru sanığı kovalar ve kıyafetinden yakalar. Sanık ise yakalanmamak için polis memuruna karşı güç uygulayınca, ikisi birden yere düşer. Bu olay gerekçe gösterilerek asliye ceza mahkemesi, görevi yaptırmamak için direnme ve hükümlü veya tutuklunun kaçması suçları yönünden yürüttüğü yargı süreci sonucunda sanık hakkında mahkumiyet hükmü vermiştir. Sanık temyiz başvurusunda bulunmuştur. Yargıtay, sanığa daha önce mahkumiyet hükmü verilmiş olan davalar sırasında 18 yaşından küçük olduğu göz önüne alınarak tebliğnamede sanık hakkında mahkemenin tekerrür hükümleri uygulanmadığını görmüş ve bu uygulamaya katılmadığını belirterek gerekli incelemeleri yapmıştır. İncelenen dosyada, sanığın polis memurundan kaçma ve yakalandığında fiziksel güç uygulayarak elinden kurtulmaya çalışma gibi eylemlerinin cebir kullanarak görevlinin elinden kaçmaya teşebbüs suçunu oluşturduğu görülmüştür. Bu nedenle mahkemenin hükümlü veya tutuklunun kaçması ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarından vermiş olduğu yazılı mahkumiyet hükmü kanuna aykırı bulunmuştur. Hükmü hakkında Yargıtay tarafından bozma yönünde karar verilip bozma öncesi aşamadan başlayarak sanık hakkında yeniden yargılama istenmiştir.

292 maddeye yollama yaparak hükümlünün veya tutuklunun kaçması suçunun uygulanacağını belirten CGTİK 97/1 İzinden Dönme veya Geç Dönme⁸¹, Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne Müracaat Etmeme ve Cumhuriyet Başsavcılığına Teslim Olmama CGTİK 105/A-8, Açık Ceza İnfaz Kurumuna Giriş Yapmama CGTİK 58/3, fiillerinden ve bu fiillere uygulanacak yaptırımlardan bahsedeceğiz.

1. Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması

Tutuklunun ya da hükümlünün kaçması suçunun oluşabilmesi için; tutukevinden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçıp, egemenlik alanlarının dışına çıkması gerekmektedir.⁸² Bu suç tipi görüldüğü üzere icrai hareketle işlenebilen bir suçtur. Hükümlü veya tutuklunun tutukevi yahut ceza infaz kurumundan kaçıp bu kurumların idari egemenliği altından kurtulduğu anda suç tamamlanır. Kanunda belirtilen hareketlerin yapılmasıyla suç tamamlandığından hareketten bağımsız bir netice aranmaz bu nedendir ki bu fiiller sırf hareket suçuna vücut verir.⁸³ Neticesiz suçlara doktrinde sırf hareket suçu ya da şekli suç da denildiği görülmektedir. Doktrinde bazı yazarlar neticesiz suç kavramını kabul etmez neticesi harekete bitişik de olsa bu suçta bir netice olduğunu kabul eder.⁸⁴ Kaçma fiilin yapılmasıyla suç oluşacağından doktrinde bazı hocalar tek hareketli bir suç olarak sınıflandırmıştır.⁸⁵

Serbest hareketli bir suç tipidir. Suçun serbest hareketli olmasında anlamamız gereken husus suçu oluşturan fiil konusunda bir özelleştirme yapılmamasıdır.⁸⁶ İnfaz kurumundan dışarı tünel kazmak, infaz kurumu ya da tutukevinin duvarlarını yıkmak, camları kırmak, güvenlik engellerini bertaraf ederek kaçmak şeklinde vuku bulabilir.

Seçimlik hareketli suçların oluşması için bazen birden çok hareket ceza normunda gösterilirken bu hareketlerden birinin yapılması ile suç oluşur.⁸⁷ Hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunun oluşması bakımından; İnfaz kurumundan, tutukevinden ya da gözetimi altında bulunduğu görevlinin elinden kaçmak suretiyle işlenebileceği belirtildiğinden seçimlik hareketli suç tipidir.

---

⁸¹ (Yargıtay 8. Ceza Dairesi 2019/139 Esas, 2019/4820 Karar) Sanığın Cezaevi İzinden Dönmeyerek Firar Etmesi: İzinden dönmeyerek firar eden sanık hakkında asliye ceza mahkemesinin yürütmüş olduğu yargılamada, hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan mahkûmiyet hükmü verilmiştir. Mahkûmiyet kararına karşılık temyiz başvurusunda bulunulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda, sanığın izinden dönmeyerek firar ettiği ancak davanın cezaevinde yapılan sayımda bulunmadığı gerekçesiyle açıldığı görülmüştür. Bu gerekçe olaya uygun değildir. İncelemede, sanığın gerçekleştirmiş olduğu bu eylem nedeniyle olaya uygun şekilde iddianame düzenlenmesi gerektiği ve iddianameler birleştirildikten sonra hüküm kurulması gerektiği belirtilmiştir. Mahkemenin vermiş olduğu hükme karşılık bozma kararı verilmiştir.

⁸² Ünver, 2016: s. 525. Alacakaptan 1975 s.47.

⁸³ Artuk, Mehmet Emin- Gökçen, Ahmet- Alşahin, Mehmet Emin: Ceza Hukuku Özel Hükümler 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s.1246.

⁸⁴ Alacakaptan 1975 s.50. (Dönmezer-Erman'da kendisi ile aynı görüşte neticesiz suç olmaz görüşü benimsemiş hocalardır.)

⁸⁵ Dönmezer-Erman, 2019: s. 85.

⁸⁶ Özgenç izzet, GH. 2019 s.184- Dönmezer Erman, I, s.505, Alacakaptan, 1970, s.43

⁸⁷ Alacakaptan Suçun Unsurları 1970, s.43, Artuk-Gökçen GH. s.323, Özgenç, izzet s.186

Suçlar fiilin suç konusundaki etkisi itibariyle tehlike suçu ve zarar suçu olarak ikiye ayrılır. Zarar suçlarında suçun işlenmesi ile suç konusu üzerinde bir zarar meydana gelir.⁸⁸ Tehlike suçlarında ise zarar meydana gelmesi aranmayıp tehlikenin oluşması yeterlidir.⁸⁹ Tehlike suçları da kendi arasında soyut tehlike suçu ve somut tehlike suçu olarak ikiye ayrılır. Soyut tehlike suçları kanundaki hareketin yapılması yeterli olup gerçekten suç konusu üzerinde bir tehlikenin oluşup oluşmadığının tespit edilmesine gerek yoktur. Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu bakımından; sadece kanundaki yasak davranışın yapılmasının yeterli olması nedeniyle soyut tehlike⁹⁰ suçudur, zarar suçu değildir bu nedenle zararın ortaya çıkıp çıkmaması, ya da zarar tehlikesinin oluşup oluşmadığının tespitine gerek yoktur. Ancak suç işlenirken bir zarar doğmuşsa mesela kamu malına zarar verilmişse ayrıca bu suçtan da faile ceza verilir.

Fiilin icrasının devam edip etmemesine göre suçun tasnifi ani ve mütemadi suç ayrımıdır. Hareketin yapılmasıyla ya da neticenin gerçekleşmesi ile tamamlanan icrası devam etmeyen suçlara ani suç denir.⁹¹ Ceza normundaki tarifi ihlal edilmesi suretiyle tamamlanan fiilin icrası devamlılık arz eden suçlara kesintisiz suçlar (mütemadi suç) denir.⁹² Kişi firar etmekle suçla korunan hukuki menfaati aynı anda ihlal ettiğinden ani hareketli bir suçtur⁹³ diyen görüşler de mütemadi bir suçtur diyen görüşler de mevcuttur çalışmamızda her ikisine de yer vermiş bulunuyoruz.

Doktrinde bazı görüşler tutuklu ve hükümlünün kaçması suçunun mütemadi bir suç olduğunu kesintinin gerçekleştiği anda suçun oluşacağını kabul etmiştir.⁹⁴ Yine belirtmek gerekir ki mütemadi suç olduğunu kabul ettiğimiz zaman bunun birtakım sonuçları olacaktır. Temadi devam ettiği sürece suça iştirak edilebilir. Zamanaşımı temadının (kesintinin) bittiği tarihten itibaren başlar. Hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunda yetki kuralları gereği yetkili mahkeme kesintinin gerçekleştiği yerdeki mahkeme olacaktır.⁹⁵

---

⁸⁸ Öztürk/Erdem, Genel Hükümler, s.363; Özgenç, Genel Hükümler 14. Baskı 2018, s.214; Koca/Üzülmez, Genel Hükümler, 11. Baskı s.120; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, Genel Hükümler, 2018, s.318.

⁸⁹ Önder, Genel Hükümler II s.59

⁹⁰ Ünver, 2016: s. 535. Ersoy, Uğur . "Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları". Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 1 / 41 (January 2020): 27-64 . s.44.

⁹¹ Kindhauser, 8, kn.33, Heinrich. Kn.166; Wessels-Beulke-Satzger, 1. kn. 33.

⁹² Kindhauser, 8, kn.24, Wessels-Beulke-Satzger, 1. kn.32, Heinrich. Kn.166, Akbulut Berrin, Genel Hükümler s.269.

⁹³ Pioletti, U., 1967. *Reato permanente*, In Noviss. Dig. Ital., Vol. XIV. Mantovani, s. 406-407; Antoliesi, P. *generale*, s. 413; Nappi, A., 2003. *Guida al Cod. Pen.*, PG., Milano, s. 443; Bettiol, G., 1976. *Diritto Penale*, PG., Padova, 1976, s. 522-523 (Parte generale 1976); Bettiol, G., *Diritto Penale*, PG., Padova 1982, s. 550-551 (Parte generale 1982); Adornato, s. 115; Santaniello – Maruotti, s. 489; Aktaran: Aksoy, P., 2007. *Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 21-22.

⁹⁴ Hakeri, 2017: s. 747.

⁹⁵ Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır Genel hükümler s.332.; Kunter, Nurullah "Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi", İstanbul 1955, s.94-95.

Yargıtay'ın genel olarak birkaç istisna dışında görüşü ise suçun ani nitelikte olduğudur.⁹⁶ Suçun ani suçlardan olduğu ile ilgili güncel kararları mevcuttur. Ancak kesintisiz suç temadi eden suçlardan olduğu ile ilgili kararları da bulunmaktadır.

TCK 292. maddesi hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunu düzenlemiştir. Peki yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında akıl hastası olarak bulunan ve hükümlülerin kaçması durumunda bu madde uygulama alanı bulacak mıdır? Yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında akıl hastası olarak bulunan hükümlülerin cezalarının infazı devam ettiği sürece koruma ve tedavi tedbiri uygulanan bu yerlerden kaçmaları durumunda da TCK 292'de düzenlenen tutuklu veya hükümlünün kaçması suçu oluşacaktır.⁹⁷

Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus akıl hastası hükümlünün fiilinin anlam ve sonuçlarını anlayıp anlayamadığı değerlendirilerek sonuca varmak gerekir. Çünkü ceza kanunumuzun 32. maddesinde “*Akl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükümlenir.*” düzenlemesi yer almaktadır.

Kanun maddesinde de belirtildiği üzere işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamayan akıl hastasına ceza verilmez ancak güvenlik tedbiri uygulanır. Ceza verilmemesinin sebebi işlediği fiil suç olsa bile, bilinçli olarak bu suçu işlemediği ve sonuçlarını idrakten yoksun olduğu için ceza verilmez. Güvenlik tedbiri uygulamak mümkündür. Yargıtay kararları da bu doğrultudadır.

“*Sanık hakkında Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi tarafından verilen kasten yaralama suçundan dolayı cezai ehliyetinin tespiti istenen sağlık kurulu raporunda sanığın mevcut akıl hastalığının işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılamasını ve bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğini ortadan kaldıracı nitelikte olduğu, suç tarihinde ve halen müsnet suçu nedeniyle cezai ehliyetinin bulunmadığı, TCK 32/1. maddesinden yararlanacağı ve TCK 57/1. maddesi gereğince koruma ve tedavi karar verilmesi gerektiği belirtildiğinden, akıl hastası olan sanık hakkında 5271 sayılı CMK'nın 223/3-a maddesi gereğince ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.*”⁹⁸Yargıtay kararı da ceza kanunumuzda yer alan 32. Maddeye uyumlu olarak akıl hastası bir kişi suç işlese bile hakkında mahkumiyet değil, ceza verilmesine yer olmadığı kararı vermiştir. Bu karar yerinde ve doğru bir karardır.

Ceza kanunumuzun 57. maddesinde “*Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi*

---

⁹⁶ (Yargıtay 9. CD'nin 23/11/2012 T, 2012/5999 E. ve 2012/13512 K.) sayılı ilamında “...firar suçunun, kaçma eyleminin gerçekleşmesiyle tamamlandığı ve temadi eden suçlardan olmadığı gözetilmeden...” şeklindeki ifade ile, yine İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. CD., 12/02/2020 T., 2020/748 E., 2020/671 K. sayılı ilamında da “...suçun temadi etmediği dikkate alındığında...” şeklindeki ifadeler ve bunlar gibi birçok ilamda suçun temadi etmeyeceği kabul edilmiştir. Dolayısı ile mevcut durumda suçun temadi etmeyen suçlardan olduğunun kabul edildiğini söyleyebiliriz.

⁹⁷ Gökçen-İçer, 2020: ABÜHFD C.8 S.16 s.736

⁹⁸ Yargıtay 3. CD 2015/30029 E. 2016/9638 K. 15.04.2016

altına alınır.” akıl hastası kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanacağı ve yüksek güvenliqli sağlık kuruluşlarında tedavi altına alınacakları dñzenleme altına alınmıştır.

Akıl hastaları için gñvenlik tedbirine hñkmedilebilir. Yñksek gñvenliqli sağlık kuruluşlarında geçirilen sñreler cezaevinde geçmiş sayılır. CGTİK 16. Maddesinin birinci fıkrası bu hususu dñzenlemektedir.

“ Akıl hastalığına tutulan hñkñmlñnñn cezasının infazı geriye bırakılır ve hñkñmlñ, iyileşinceye kadar Tñrk Ceza Kanununun 57 nci maddesinde belirtilen sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınır. Sağlık kurumunda geçen sñreler cezaevinde geçmiş sayılır. ”

Hastanede geçen sñrelerin ceza evinde geçmiş sayılacağına ilişkin kanuni dñzenlemeden açıkça anlaşılacağı üzere hñkñmlñ eğer yñksek gñvenliqli sağlık kurumundan kaçarsa maddedeki suçu işlemiş sayılacaktır. Yine maddede suçun oluşabilmesi için kaçan şahsın gñzetim altından kurtulması arandığından hastaneden kaçan hñkñmlñnñn fiilinin bu suçu oluşturduğunu sñylemek mñmkñndñr.⁹⁹ Bu hususla ilgili doktrinadaki diğer gñrñř ise gñvenlik tedbiri niteliği itibariyle bir hñkñmdñr ve gñvenlik tedbirinin uygulandığı yerler sağlık kurumlarıdır. Ceza infaz kurumları değildir. Gñvenlik tedbiri her ne kadar hñkñm olsa da infaz şekli bakımından değerlendirildiğinde 292. madde kapsamında suç oluşmayacağına kabul eden gñrñřler de bulunmaktadır.¹⁰⁰

Bizim kanaatimiz ise her olay özelinde ayrı ayrı değerlendirip öncelikle akıl hastası hñkñmlñnñn işlediği fiilin ve sonuçlarının ne kadarını idrak kabiliyeti bulunduğunu değerlendirmek daha sonra ise suçun oluşup oluşmadığına karar vermek gerekir.

Devletlerarası adli işbirliği kapsamında, cezai konularda uluslararası adli işbirliği kanunu kapsamında tutuklanmış kişilerin kaçması durumunda da bu suçun işlenmiş olduğunu sñylemek mñmkñndñr. İade talebine konu olabilecek bir suçun işlendiğine dair kuvvetli řñphe oluşması halinde kişi mñtekebiliyet ilkesi gereğince en fazla 40 gñn tutuklanabilir. Tñrk hukuku açısından iade koşullarının bulunması hñlinde, bir devlet tarafından başka bir devlete iadesine karar verilen kişinin Tñrkiye’den transit geçişine izin verilebilir. Transit geçişe izin verildiği durumlarda geçişin yirmi dñrt saatten fazla sñrmesi ve bu nedenle kişinin hñrriyetinin kısıtlanması gerekliliğinin ortaya çıkması halinde, sulh ceza hñkimince geçici tutuklama kararı verilebilir. Bu geçici tutuklama kararı 7 gñnñ geçemez. Őst sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yñrñtñlen soruşturma veya kovuşturmalar; yabancı devlete devredilebilir. Bu esnada tutuklama kararı verilebilir. Bu bahsettiğimiz tñm durumlar dñhilinde hñkñmlñ ya da tutuklu kaçarsa TCK 292 madde anlamında bu suçun faili olmaktadır.¹⁰¹

TCK 292 kapsamında tutuklu ve hñkñmlñnñn kaçması suçunun oluşabilmesi için kişinin tutuklu veya hñkñmlñ sñfatına haiz olması gerekir.¹⁰² Bu suç tipi zgñ suçtur. zgñ

⁹⁹ Gñkcen/İçer s.736 Artuk/Gñkcen/Alşahin/Cakır zel Hñkñmler s.1253

¹⁰⁰ olak, Haluk s.1922

¹⁰¹ Turhan, Faruk: “Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanununa Gñre İadenin Kabul Edilebilirlik Koşulları: Doktrin Ve Uluslararası Gelişmeler Işığında Bir Değerlendirme”, *Sñleyman Demirel Őniversitesi HFD*, C. 8, 2018/2, s. 8.

¹⁰² (Yargıtay 8. Ceza Dairesi 2019/2035 Esas, 2019/12287 Karar)

Hakkında yakalama emri dñzenlenmiř olan sanık, kolluk gñrevlilerince yakalandıktan sonra araca bindirilirken kaçmıştır. Bu olay ile ilgili asliye ceza mahkemesi, dikkat ve zen yñkñmlñlñęine aykırı davranma sonucu kaçmaya neden olma suçundan yargılanan sanık hakkında mahkñmiyet hñkmñ vermiştir. Mahkñmiyet kararına karşılık temyiz başvurusunda bulunulmuştur.

suçlar; gerçek özgü suçlar ve görünüşte özgü suçlar olarak ikiye ayrılır. Gerçek özgü suçlar, sadece özel faillik niteliğini taşıyan kişiler tarafından işlenebilirler. Örneğin hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunu işlemek için hükümlü ya da tutuklu sıfatına haiz olmak gerekir Keza görevi kötüye kullanma suçu da gerçek özgü suç olup (m. 257) failin kamu görevlisi olması gerekir. Görünüşte özgü suçlar ise, suçun temel şeklinin herkes tarafından işlenebildiği, buna karşılık nitelikli halinin ancak kanuni tanımda belirtilen özel faillik niteliği taşıyan kişinin gerçekleştirilebildiği suçlardır. Bizim tez konumuz açısından hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu gerçek özgü suçtur. Özgü suçların faili belirli özelliklere haiz olan kişidir.¹⁰³ Mesela TCK 230/1. maddede birden fazla evlilik suçunda suçun faili sadece evliler olabilir veya TCK 100. maddede düzenlenen çocuk düşürme suçunun faili sadece kadın olabilir.¹⁰⁴ Keza yine belirtmek gerekir ki henüz tutuklu ya da hükümlü sıfatını henüz almadığından kişinin sorguya götürülürken polis elinden kaçması veya nezarethanedeki kaçması durumunda da TCK 292 maddede düzenlenen hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu oluşmayacaktır.¹⁰⁵ Hangi durumlarda bu suçun oluştuğu hangi durumlarda oluşmadığı konusunu anlayabilmek için Yargıtay kararlarına değinmemiz gerekir.

Tazyik hapsi nafaka yükümlüsünün nafaka borcunu yerine getirmemesi, borçlunun ödeme taahhüdünü ihlal etmesi... vb. durumlarda uygulama alanı bulan kişiyi yükümlülüklerini yerine getirmesi için uygulanan bir tür zorlama hapsidir. Tazyik hapsi seçenek yaptırımlara çevrilmez, ertelenemez kendine has özellikleri bulunan bir hapis türüdür. TCK 292 madde tutuklu ve hükümlünün kaçması suçunun tazyik hapsi alan bir kişi için uygulanması mümkün müdür?¹⁰⁶ 7242 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ile beraber İnfaz Kanunu'nun 14. maddesine eklenen 5. fıkra ile doğrudan açık infaz kurumunda bulunanların da firar nedeniyle kapalı kuruma "gönderilmelerine" imkân tanıyan düzenleme yapılmıştır. Dolayısıyla bu maddeyle doğrudan açık infaz kurumunda bulunan tazyik hapsi hükümlüsünün, infaz kurumundan firar eylemi idare ve gözlem kurulu kararıyla kapalı kuruma gönderilmesine neden olacaktır.

Yargıtay yapmış olduğu incelemede, gerçekleşen eylem neticesinde yasal suç unsurlarının tamamlanmamış olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle somut olayda sanığın beraatına karar verilmesi gerekirken mahkûmiyetine karar verilmesini uygun bulmamıştır. Ayrıca kabule göre suçun niteliğine bakıldığında, sanık hakkında verilen kısa süreli hapis kararının yaptırım ya da tedbire çevrilmesi gerektiği de belirtilmiştir. Bu gerekçelerle Yargıtay, mahkemece sanığa verilmiş olan mahkûmiyet kararı hakkında bozma yönünde karar vermiştir.

¹⁰³ Artuk-Gökçen GH s.367-368; Akbulut, Berrin . "Bağlılık Kuralı". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 14 / 1 (Haziran 2010): s.184-185.

¹⁰⁴ Hakeri, Hakan; 2020, Ceza Hukuku Genel Hükümler 17. Baskı, s.120; Akbulut, Berrin . "Bağlılık Kuralı".s.184.

¹⁰⁵ (Yargıtay 13. Ceza Dairesi 2018/13826 Esas, 2019/8140 Karar)

Sanık, hırsızlık suçu nedeniyle sorguya götürüldüğü sırada kolluk görevlilerinin elinden kaçmıştır. Asliye ceza mahkemesinin bu eylem gerekçesiyle yürüttüğü yargılama sonucunda hırsızlık ve firar suçlarından sanık hakkında mahkûmiyet kararı vermiştir. Karara karşılık temyiz başvurusunda bulunulmuştur.

Yargıtay, dosya incelemesinde hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu yönünden yapılan incelemede, sanığın sorguya sevk edildiği sırada görevlilerin elinden kaçması eyleminin, isnat edilen hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun yasal unsurlarını oluşturmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle bu suçtan verilen karar hakkında bozma yönünde karar verilmiştir.

¹⁰⁶ (Yargıtay 8. Ceza Dairesi 2019/51 Esas, 2019/5893 Karar)

Nafaka yükümlülüğüne uymadığı gerekçesiyle icra ceza mahkemesi tarafından tazyik hapsi cezası verilip hakkında yakalama kararı çıkartılan sanık yakalanmış, daha sonra da polislerin elinden kaçmıştır. Asliye ceza mahkemesinin bu olay gerekçesi ile yürüttüğü yargılama sonucunda sanık hakkında hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan mahkûmiyet hükmü verilmiştir. Mahkûmiyet kararına karşılık temyiz itirazında bulunulmuştur.

Yargıtay, dosya incelemesinde yapılan inceleme sonucunda sanık tarafından gerçekleştirilen bu eylemin, hükümlünün kaçması suçunu oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle de mahkemenin bu suç için vermiş olduğu kararda bir isabetsizlik görülmemiştir.

Bu sebepler doğrultusunda doktrinde bir kısım görüş: Tazyik hapsi alan kişinin kaçması durumunda da TCK 292 maddedeki suçun oluşacağını kabul eder.¹⁰⁷ Keza aynı durum disiplin hapsi içinde geçerlidir. Ancak doktrinde tazyik hapsi uygulanan kişinin kaçması durumunda TCK 292. maddede tanımlı suçun oluşmayacağına ilişkin görüşlerde bulunmaktadır. Aksi görüştekilerin gerekçesi ise maddede hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu düzenlendiğinden disiplin hapsi ve tazyik hapsine çarptırılanların sıfatı hükümlü ya da tutuklu olmadığından eğer kaçarlarsa 292 maddede düzenlenen hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu oluşmayacaktır. Aynı şekilde kanun koyucu eğer disiplin veya tazyik hapsinden kaçanların TCK 292. maddeden cezalandırılmasını isteseydi açıkça düzenleyebilirdi. Ceza hükümlerini kıyasa neden olacak şekilde geniş yorumlamak doğru değildir.¹⁰⁸

Yargıtay'ın bu konu ile ilgili verdiği bir kararda;

“Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun oluşabilmesi için, hakkında tutuklama veya kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunan kişinin, tutukevinden, ceza infaz kurumundan ya da gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçması gerektiği; somut olayda, sanık hakkında, İcra Ceza Hâkimliğince 3 aya kadar tazyik hapsi cezası verildiği ve işlemlerin yapılması için adliyede bulunduğu sırada kaçması şeklinde gerçekleşen eylemi nedeni ile TCK'nın 292/1. ve 294/2. mad. suçların yasal unsurlarının oluşmayacağı gözetilmeden sanıkların beraatleri yerine yazılı şekilde hüküm kurulması yasaya aykırıdır.”¹⁰⁹ demiştir. Tazyik hapsi alan kişiler için hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunun oluşmayacağı yönünde karar vermiştir. Yargıtay'ın konu ile ilgili farklı kararları da bulunmaktadır. Kimi kararlarında bu suçun oluşmayacağı kimi kararlarında ise oluşacağı yönünde karar vermiştir. Konu ile ilgili aşağıda dipnotta yer verdiğimiz Yargıtay'ın 8. Ceza Dairesi tarafından verilen karar bu konunun iyi anlaşılması bakımından kıymetli bir karardır.¹¹⁰

¹⁰⁷ Parlar/Hatipoğlu, C. 4, s. 4404-4405; Parlar/Öztürk, s. 512. ; Arslan/Azizağaoğlu, s. 1186.

¹⁰⁸ Yıldız, Ali Kemal s. 162. ; Aksan, Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması Suçu s.251; Artuk-Gökçen ÖH 20. Baskı s.1259.

¹⁰⁹ Yargıtay 16 CD. 2015/5520 E. 2015/5231K. 24.12.2015

¹¹⁰ (Yargıtay 8.CD 2017/19432 E. 2017/12451 K. 07.11.2017)

“Sanık hakkındaki Dairemizin 11.07.2017 gün ve 2017/9365 esas ve 2017/8930 karar sayılı onama kararı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 15.09.2017 tarihli itirazı üzerine kaldırılarak yeniden yapılan incelemede,

Oluşa ve dosya kapsamına göre; 3 ay tazyik hapis cezasının infazı sırasında 4 gün izin alarak açık ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra izinden dönmesi gereken tarihi takip eden 48 saat içinde teslim olmayan sanığın eyleminin 5275 sayılı Kanununun 97. maddesi atfıyla TCK'nun 292/1. maddesinde düzenlenen hükümlünün kaçması suçunu oluşturduğu gözetilmeden mahkumiyeti yerine yazılı şekilde sanığın ceza infaz kurumunda kalmasını sağlayan belgenin hapsen tazyik kararı olduğu gerekçesiyle beraat kararı verilmesi,

Yasaya aykırı, Cumhuriyet Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi uyarınca uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK 321. maddesi gereğince BOZULMASINA, 07.11.2017 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

Karşı Oy Gerekçesi

TCK'nin 292. maddesinde firar suçunun oluşabilmesi için sanığın tutuklu veya hükümlü statüsünde olması gerektiği belirtilmiştir. 5275 sayılı kanunda tazyik hapsi ya da disiplin hapsi olanlar, hükümlü kapsamında değerlendirilmiş ise de bu durum bu kişilerin infazının ne şekilde yapılacağına dair bir düzenlemedir. Kaldı ki bu kanunda ve diğer kanunlarda hükümlünün tanımı yapılmamıştır.

Tazyik hapsi ya da disiplin hapsi olanlar diğer hükümlülerin işleyebileceği 5275 sayılı Kanununun 97 ve 105/A-8 maddelerinde tanımlanan fiilleri işlemek suretiyle TCK'nin 292. maddesine göre cezalandırılmaları mümkün değildir. 5275 sayılı Kanunun hükümlülere tanıdığı birçok haktan (izin, koşullu salıverme, açık cezaevine ayırma gibi.) yararlanmaları da mümkün değildir. Ancak gerek doktrinde gerek uygulamada CMK 223. maddesinden hareketle bir ceza mahkemesince suç olarak düzenlenen bir eylem nedeniyle mahkûm olan ve mahkûmiyet kararı hükmü kesinleşen kişi hükümlü olarak tanımlana gelmiştir.

Ceza hukukunun temel prensiplerinden birisi kıyas yasağı ve genişletici yorum yasağıdır. TCK'nin 292. maddesinde belirtilen hükümlü kavramına bir suçtan hükümlü olanlar dışında cezaevinde kalması gerekenlerin de dâhil edilmesi bu prensiplere

Yargıtay kararında 3 ay tazyik hapis cezasının infazı sırasında 4 gün izin alarak açık ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra izinden dönmesi gereken tarihi takip eden 48 saat içinde teslim olmayan sanığın eyleminin hapsen tazyik olduğu gerekçesi ile çoğunluk görüşü beraat kararını bozmuş mahkûmiyet kararı kurulması yönünde karar vermiştir. Karşı oy ise TCK 292’de düzenlenen hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunun oluşabilmesi için suç işleyen kişinin sıfatının hükümlü ya da tutuklu olması gerektiği bunun özgü bir suç olduğu bu sebeple hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunun oluşmayacağını düşündüğünden çoğunluk görüşüne katılmamıştır.

CGTİK Madde 30 uyarınca kapalı cezaevinde bulunup açık ceza infaz kurumuna geçmeye hak kazanmış hükümlüler ile açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler kurum dışındaki iş alanlarında çalıştırılabilirler. Kurum dışında çalıştırılan hükümlüler ve cezası adli para cezasında hapis cezasına çevrilmiş hükümlülerin kaçması durumunda TCK 292 maddesinde yer alan tutuklu ve hükümlünün kaçması suçu oluşacaktır.

İnfaz Kanunumuzda düzenlenen bazı özel infaz usulleri vardır; geceleri infaz, hafta sonu infaz konutta infaz gibi özel infaz usullerinden¹¹¹ kaçılması durumunda TCK 292 kapsamında firar suçu oluşmayacaktır. Denetimli serbestlik tedbiri sebebiyle elektronik izlemeye tabi tutulan kişinin kaçması durumunda da TCK 292’de düzenlenen suç oluşmayacaktır.¹¹²

2. İzinden Dönmeme, Geç Dönme (5275 sk m. 97/1)

İzin kavramı¹¹³ ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı hakkındaki kanunda düzenlenmiştir. İş arama izni, mazeret izni¹¹⁴, özel izin¹¹⁵ gibi türleri bulunmaktadır. Hükümlü izin aldıktan sonra izinden dönmezse ya da izin süresinin bitiminden itibaren iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönerse haklarında hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu hükümleri uygulanır.¹¹⁶

CGTİK m. 97/1 hükmü: “*İzinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler hakkında Türk Ceza Kanununun 292 ncı ve izleyen maddelerinde yazılı*

---

aykırılık teşkil edecektir. Kanun koyucu, gözetilene alınanların, özel ceza infaz kurallarına uymayanların ve hatta tutuklanmak üzere haklarında yakalama kararı verilenlerin görevlerinin elinden kaçmasını dahi suç kapsamına almamıştır. Amaçsal yorum yapacak olursak bu kişilerin de evleviyetle bu madde kapsamına alınması düşünülebilir ki, bu kanun koyucunun yerine geçmek ve genişletici yorum yapmak sonucunu doğurur. Kanun koyucu isterse bu hususu maddeye bir cümle ekleyerek düzenlemeye dâhil edebilir. Nitekim 5275 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra bu suçun temyiz incelemesinde görevli 4, 9 ve 16. Ceza Daireleri de benzer şekilde bir suç nedeniyle mahkûm olanlar dışındakileri bu madde kapsamında değerlendirmemiştir. Sonuç olarak, sanığın hukuki durumu yani statüsü TCK ’nun 292. maddesinde özgü suç olarak tanımlanan suçun faili kapsamında kalmamaktadır. Bu nedenle de bu sanığın eylemi suç kapsamına alınmadığından sayın çoğunluğun görüşüne iştirak edilmemiştir.07.11.2017”

¹¹¹ Özel İnfaz usulleri hakkında geniş bilgi için bkz. Artuk-Gökçen; Ceza Hukuku Genel Hükümler,15. Baskı, Adalet Yayınevi, 2021 Ankara, s.885-886.

¹¹² Gökçen-İçer, 2020: ABÜHFD C.8 S.16 s.740

¹¹³ Artuk-Gökçen; Ceza Hukuku Genel Hükümler,15. Baskı, Adalet Yayınevi, 2021 Ankara, s.895-897.

¹¹⁴ Osmanoğlu, Bilal – Parlak, Oğuzhan Emre “*Mahpusların Ailesi ve Yakınlarıyla Görüşme Hakkı*”, YÜHFD, C.XVIII, 2021/1, s.261. (geniş bilgi için bkz.)

¹¹⁵ Osmanoğlu, Bilal – Parlak, Oğuzhan Emre “*Mahpusların Ailesi ve Yakınlarıyla Görüşme Hakkı*”, YÜHFD, C.XVIII, 2021/1, s.266. (özel izin, izin hakkının sınırlandırılması, hükümlü hakları gibi konularda geniş bilgi için bkz.)

¹¹⁶ Aras, Bahattin; “Hükümlü ve Tutukluların Nakil Esasları ve Güncel Sorunlar.” Ankara Barosu Dergisi 80, no. 4 (Ekim 2022) s.272

*hükümler uygulanır.*¹¹⁷ şeklindedir. Niteliği itibariyle bu fiil saf ihmali suça vücut vermektedir. İzin süresinin bitiminden itibaren iki gün geçtikten sonra dönmesi gerekirken dönmeme şeklinde tezahür eden ihmali davranışla suç gerçekleşmiş olur.¹¹⁸Yargıtay kararları da bu hükümle paraleldir. İzinden dönmeyen ya da iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen tutuklu veya hükümlü için TCK 292’de düzenlenen tutuklu ve hükümlünün kaçması suçunun yaptırımları uygulanacaktır. Salgın hastalık, savaş, seferberlik, doğal afet durumlarında izinden dönmeyen ya da geç dönenlere ceza verilmez. En yakın örneğini Covid-19 salgınında gördüğümüz güncelliğini koruyan bir konudur. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’a 7242 sayılı Kanun ile eklenen Geçici 9. Madde¹¹⁹ ile açık ceza infaz kurumlarında bulunan veya açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanan hükümlüler ile denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazına karar verilen yükümlüler, Yasanın Resmi Gazete’de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girdiği 14.04.2020 tarihinden 30.11.2020 tarihine kadar, Covid-19 iznine gönderilmiştir. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü’nün “21.01.2021 tarih ve 13588366- 149-57 sayılı yazıları ile Covid -19 salgınına ilişkin salgın riskinin ortadan kalkmamış olması pandemi nedeniyle hükümlülere verilen Covid -19 izin sürelerinin 2 (iki) ay süre ile uzatılmasına dair önerisi üzerine 31.01.2021 tarihinden itibaren iki ay süreyle uzatılmasına karar verilmiştir. Covid-19 izni ile izinli sayılan kişiler hakkında CGTİK 95 ve 97 madde hükümleri uygulanır.¹²⁰

¹¹⁷ (Yargıtay 8 CD. 2022/5103 E. 2023/457 K. 13.02.2023)

“Dava konusu olay, sanığın Gölpaazarı Açık Cezaevinde hükümlüken gönderildiği 6 günlük ... izinden dönmeyerek firar suçunu işlediği iddiasına ilişkindir.

Sanık Gölpaazarı Açık Cezaevinde hükümlüken 6 günlük ... izne gönderilmiştir. ... izinden dönmesi gereken 28.09.2015 günü saat 13.00 de dönmemiş üzerinden 48 saat geçmiştir. Gölpaazarı Açık Cezaevi görevlilerince 30.09.2015 günü saat 13.00 de kuruma dönmemesi nedeniyle tutanak tutulmuştur.

Sanık savunmasında gönderildiği ... izinden çocuklarına bakacak kimse olmadığı için dönmediğini evinde yakalandığını beyan etmiştir. Gölpaazarı Açık Cezaevinde hükümlüken gönderilmiş olduğu 6 günlük ... izninden 30.09.2015 günü saat 13:00’da dönmesi gerekirken dönmediğine ilişkin cezaevi görevlilerince tutulan tutanak, sanığın kabulü, mahkemece sanık hakkında 5237 sayılı Kanun’un 62 nci maddesinin birinci fıkrasının uygulanması ve hakkında basit yargılama usulü uygulandığında sanığın karara itiraz etmesi üzerine hakkında genel yargılama usulü uygulanması nedeniyle Gölpaazarı Asliye Ceza Mahkemesinin, 18.05.2022 tarihli kararında hukuka aykırılık bulunmamıştır.

Yargılama sürecindeki işlemlerin usul ve kanuna uygun olarak yapıldığı, aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların toplanan tüm delillerle birlikte gerekçeli kararda gösterilip tartışıldığı, eylemin sanık tarafından gerçekleştirildiğinin saptandığı, vicdanî kanının dosya içindeki belge ve bilgilerle uyumlu olarak kesin verilere dayandırıldığı, eyleme uyan suç vasfı ile yaptırımların doğru biçimde belirlendiği anlaşıldığından, sanığın yerinde görülmeyen diğer temyiz sebepleri de reddedilmiştir.

Açıklanan nedenlerle Gölpaazarı Asliye Ceza Mahkemesinin, 18.05.2022 tarihli kararında sanık tarafından öne sürülen temyiz sebepleri ve dikkate alınan sair hususlar yönünden herhangi bir hukuka aykırılık görülmediğinden sanığın temyiz sebeplerinin reddiyle hükmün, Tebliğnameye uygun olarak, oy birliğiyle ONANMASINA, Dava dosyasının, Mahkemesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına TEVDİİNE, 13.02.2023 tarihinde karar verildi.”

¹¹⁸ Artuk, Mehmet Emin- Gökçen, Ahmet- Alşahin, Mehmet Emin: Ceza Hukuku Özel Hükümler 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s.1253.; Özgenç, İzzet GH. 15 Baskı 234-235.

¹¹⁹ COVID -19 pandemi sürecinde tedbir ve önlemlere devam edilmesinin önemine istinaden; 7256 Sayılı Kanunun 31’inci maddesi ile “13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun geçici 9 uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “üç kez” ibaresi “yedi kez” ve altıncı fıkrasında yer alan “31/12/2020” ibaresi

“31/07/2021” şeklinde değiştirilmiş ve Sağlık Bakanlığının 26/11/2020 tarih ve 13588366-149-E.1989 sayılı yazısı ile anılan Kanun maddesi uyarınca izinli sayılan hükümlüler hakkında, 30/11/2020 tarihinde sona erecek izin sürelerinin 2 (iki) ay süreyle daha uzatılmasının uygun olacağı şeklindeki önerisi doğrultusunda, 30/11/2020 tarihinden itibaren 2 (iki) ay süre ile daha uzatılmasına karar verilmiştir detaylı bilgi için bkz. 7242 sayılı kanunun geçici 9 maddesi.

¹²⁰ Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, Mehmet Emin: Ceza Hukuku Özel Hükümler 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s.1246.

Bu nedendir ki izinden dönmeyen ve iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönenler hakkında hükümlü veya tutuklunun kaçması suçuna ilişkin yaptırımlar uygulanır.

Hükümlülerin ne gibi durumlarda kapalı ceza infaz kurumu dışında çıkabilecekleri kendilerine ne tür izinlerin verilebileceği CGTİK 92 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Hükümlüler kapalı ceza infaz kurumu dışına ancak kurum tarafından izin verilmesi¹²¹, hastaneye sevk edilme, adliyeye sevk edilme, eğitim, öğretim, iş yurdu, cezanın ertelenmesi, salıverilme, nakil, deprem, sel gibi doğal afet ve yangın hâllerinde ve son olarak yetkili makam tarafından verilen yazılı bir emir doğrultusunda çıkarılabilirler.¹²²

Yine hükümlülerin kurum dışına çıkabilecekleri bir diğer hal olarak CGTİK 92/2 bahsetmek gerekir. *“Terör ve örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak alınan bilgilerin doğruluğunun araştırılması bakımından zorunlu görülen hâllerde, hükümlü veya tutuklular, rızaları alınmak koşuluyla, ilgili makamın ve Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine sulh ceza hâkimi kararı ile geçici sürelerle ceza infaz kurumundan alınabilirler. Bu süreler, hükümlü veya tutuklu dinlendikten sonra işin niteliğine göre, her defasında dört günü ve hiçbir surette on beş günü geçmemek üzere hâkim tarafından tayin olunur ve hükümlülük ve tutuklulukta geçmiş sayılır. Ceza infaz kurumundan ayrılış ve dönüşlerinde hükümlü veya tutuklunun sağlık durumu doktor raporu ile tespit edilir. Yer gösterme sırasında yapılan işlemlere ilişkin belgelerin bir örneği ilgilinin dosyasında muhafaza edilmek üzere Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.”*, hükümlü veya tutuklular, rızaları alınmak koşuluyla terör ve örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak alınan bilgilerin doğruluğunun araştırılması bakımından zorunlu görülen hâllerde ceza infaz kurumu dışına alınabilir. Kanun maddesi bu hususu düzenlemektedir.

Kurum dışına çıkılabilecek hallerden biri de izindir. İzin kavramı CGTİK 93 maddede düzenlenmiştir. *(1) Yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunanlar dışındaki hükümlülere mazeret izni¹²³, özel izin¹²⁴ veya iş arama izni¹²⁵ verilebilir. İzinde geçen süreler*

---

¹²¹ Mülga (Ek cümle: 15.08.2016 - 674 S.KHK/Madde 16) (674 S. KHK Aynen Kabul: 10.11.2016 - 6758 S.K/Madde 16) 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlardan hükümlü ve tutuklu olanların, ceza infaz kurumu düzeni ile toplum güvenliğini tehlikeye düşürebileceği, terör örgütü veya diğer suç örgütü üyelerinin örgütsel amaçlı faaliyet ve haberleşmelerine imkan sağlayabileceği, yol, kalınacak ceza infaz kurumu ya da sınav merkezi veya okulda güvenlik açısından sakınca bulunabileceği değerlendirildiği takdirde kurum dışına çıkmaları Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kısıtlanabilir.

¹²² (Hükümlü veya tutuklunun cezaevi dışına çıkmasının kısıtlanıp kısıtlanamayacağı ile ilgili geniş bilgi için bkz.) Aras, Bahattin . "Uluslararası Belge Ve Kararlar Işığında Cezaevlerindeki İdari Ve Yargısal Denetimin İnsan Hakları İhlallerini Önlemedeki Etkisi". Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 12 / 2 (December 2022): s.1325 ; Uğraş, 2021: s:60

¹²³ **CGTİK Madde 94 Mazeret İzni:** Hükümlülük süresinin onda birini iyi hâlle geçirmiş olanlara hükümlünün isteği ile; a) Ana, baba, eş, kardeş veya çocuğunun ölümü nedeniyle ceza infaz kurumu en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet Başsavcılığının onayı ile, b) Yukarıdaki bentte sayılan yakınlarından birisinin yaşamsal tehlike oluşturacak önemli ve ağır hastalık hâllerinin veya deprem, su baskını, yangın gibi felâketler nedeniyle zarara uğradıklarının belgelendirilmesi koşuluyla kurum en üst amirinin görüşü, Cumhuriyet Başsavcılığının önerisi ve Adalet Bakanlığının onayı ile, Yol dışında on güne kadar mazeret izni verilebilir.

¹²⁴ **CGTİK Madde 95 Özel İzin:** Açık ceza infaz kurumlarında bulunanlarla kapalı ceza infaz kurumunda olup da açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazananlara, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini veya güçlendirmelerini ve dış dünyaya uyumlarını sağlamak amacıyla kurum en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet Başsavcılığının onayı ile üç ayda bir, yol hariç yedi güne kadar izin verilebilir

¹²⁵ **CGTİK Madde 96 İş Arama İzni:** Ceza infaz kurumlarında hükümlülük sürelerinin en az altı ayını kesintisiz geçirmiş ve koşullu salıverilmelerine bir ay kalmış hükümlülere olağan yaşantılarına döndüklerinde uyum sorunu ile karşılaşmalarını ve iş bulma olanakları sağlanmak üzere kurum en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet Başsavcılığının onayı ile çalışma günleri içinde sekiz saate kadar izin verilebilir.

hükümlülükte geçmiş sayılır. İzin alıp da süresi içinde kuruma dönmeyenler hakkında TCK 292 Tutuklu ve Hükümlünün Kaçması Suçu hükümleri uygulanacaktır.¹²⁶ İzin süresinin bitiminden itibaren iki günden az bir süre içerisinde dönen hükümlü hakkında ise disiplin hükümleri uygulanacaktır.

Doktrinde bu hüküm haksızlık muhtevasının bizatihi kaçma fiili kadar ağır olmaması keza kaçma fiilinin icrai, izin süresinin bitiminden itibaren izinden dönmemenin ise ihmali bir suç olması hasebiyle her iki duruma da 292. maddenin uygulanmasını suç politikası açısından uygun bulunmaması dolayısıyla eleştirilmiştir.¹²⁷ Biz de bu fikre iştirak ediyoruz. Çünkü daha ağır bir suç olan 292. maddenin izinden dönmeme fiiline uygulanması yerine daha hakkaniyetli yeni bir hüküm tesis edilebilir.

Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından detaylarını dipnotta belirttiğimiz kararda Açık Ceza İnfaz Kurumunda başka bir suçtan hükümlü olarak bulunan hükümlü ...'nın, 24.10.2012 günü saat 09.20'den itibaren 7 gün idari izne ayrıldığı, iznin bitim tarihi olan 31.10.2012 tarihinden itibaren 48 saat geçmesine rağmen ceza infaz kurumuna dönmediği, izinden dönmesi gereken 31.10.2012 tarihinden itibaren henüz iki gün geçmeden 02.11.2012 tarihinde tedavi için ...Araştırma Hastanesine yatışının yapıldığı tespit edildiğinden, sanığın üzerine atılı suç oluşturmayacağı gözetilmeden, sanığın beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesinde, isabet görülmediğinden anılan kararın kanun yararına bozulmasına karar verilmesi uygun görülmüştür. Yani kısaca Yargıtay TCK 292 kapsamında suç oluşmayacağına karar vermiştir.¹²⁸

---

¹²⁶ (Yargıtay 8. Ceza Dairesi 2019/139 Esas, 2019/4820 Karar) “İzinden dönmeyerek firar eden sanık hakkında asliye ceza mahkemesinin yürütmüş olduğu yargılamada, hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan mahkûmiyet hükmü verilmiştir. Mahkûmiyet kararına karşılık temyiz başvurusunda bulunulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda, sanığın izinden dönmeyerek firar ettiği ancak davanın cezaevinde yapılan sayımda bulunmadığı gerekçesiyle açıldığı görülmüştür. Bu gerekçe olaya uygun değildir. İncelemede, sanığın gerçekleştirmiş olduğu bu eylem nedeniyle olaya uygun şekilde iddianame düzenlenmesi gerektiği ve iddianameler birleştirildikten sonra hüküm kurulması gerektiği belirtilmiştir. Mahkemenin vermiş olduğu hükme karşılık bozma kararı verilmiştir.”

¹²⁷ Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, Mehmet Emin: Ceza Hukuku Özel Hükümler 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s.1252.

¹²⁸ (Yargıtay 16 CD. 2016/1218 E. 2016/974 K. 23.02.2016)

“... Açık Ceza İnfaz Kurumunda başka bir suçtan hükümlü olarak bulunan hükümlü ...'in, 24.10.2012 günü saat 09.20'den itibaren 7 gün idari izne ayrıldığı, iznin bitim tarihi olan 31.10.2012 tarihinden itibaren 48 saat geçmesine rağmen ceza infaz kurumuna dönmediği, izinden dönmesi gereken 31.10.2012 tarihinden itibaren henüz iki gün geçmeden 02.11.2012 tarihinde tedavi için ...Araştırma Hastanesine yatışının yapıldığı tespit edildiğinden, hükümlünün hastalığı nedeniyle hastaneye yatışının yapıldığı olayda ...Anadolu (Kapatılan) 31. Sulh Ceza Mahkemesi 22.05.2013 tarih, 2013/910 esas ve 2013/485 sayılı kararıyla hükümlü ...'in, 5 ay hapis cezası ile cezalandırıldığı ve bu hükmün temyizden geçmeksizin kesinleştiği anlaşılmıştır.

II) Kanun yararına bozma istemine ilişkin uyuşmazlığın kapsamı:

TCK'nın 292. ve CGTİK'nın 97. maddesi ile Tüzüğün 142. maddesindeki düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde, cezaevinden izinli olarak ayrılan hükümlüler bakımından hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun oluşabilmesi için failin izinden dönmemesi veya izinden dönmesi gereken tarih üzerinden iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönmesi gerektiği, somut olayda, dosya kapsamında bulunan ... Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 28.02.2014 tarih ve 2014/1427 sayılı yazısı dikkate alındığında 31.10.2012 günü izinden dönmesi gereken hükümlünün, izinden dönmesi gereken süreden henüz iki gün geçmeden 02.11.2012 tarihinde tedavi için ...Araştırma Hastanesine yatışının yapıldığı tespit edildiğinden, hükümlünün hastalığı nedeniyle hastaneye yatışının yapılp, dönüşünün imkansız hale gelmesi sebebiyle hükümlüye atılı hükümlünün veya tutuklunun kaçması suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı anlaşıldığından, mahkumiyeti yerine atılı suçtan sanığın beraatine karar verilmesi gerektiğine ilişkindir.

İncelenen dosya kapsamına göre somut olayda; ... Açık Ceza İnfaz Kurumunda başka bir suçtan hükümlü olarak bulunan hükümlü ...'in, 24.10.2012 günü saat 09.20'den itibaren 7 gün idari izne ayrıldığı, iznin bitim tarihi olan 31.10.2012 tarihinden itibaren 48 saat geçmesine rağmen ceza infaz kurumuna dönmediği, izinden dönmesi gereken 31.10.2012 tarihinden itibaren henüz iki gün geçmeden 02.11.2012 tarihinde tedavi için ...Araştırma Hastanesine yatışının yapıldığı tespit edildiğinden, sanığın üzerine atılı suç oluşturmayacağı gözetilmeden, sanığın beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesinde,

Nitekim bizim kanaatimiz her olay özelinde ayrı ayrı değerlendirme yapıp suç oluşup oluşmayacağına kanun maddesi ve Yargıtay kararları doğrultusunda karar vermek gerekir. Zira her olay kendi özelinde değerlendirilmelidir.

CGTİK m. 116/2 hükmü gereğince cenaze izninin kullandırıldığı sırada bu izin görevliler gözetiminde kullandırıldığından tutuklunun firar etmesi durumunda “gözetimi altında bulunduğu görevlinin elinden kaçtığı” kabul edilir. TCK m. 292 kapsamındaki suçu oluşturur.

3. Açık Ceza İnfaz Kurumuna Nakil Esnasında Süresinde Teslim Olmama (5275 Sk M. 58/3 Yollaması İle M. 97/1)

CGTİK 53/1 uyarınca “ *Hükümlüler, kendi istekleri veya toplu sevk, disiplin, asayiş ve güvenlik, hastalık, eğitim, öğretim, suç ve yargılama yeri nedenleriyle başka bir kuruma nakledilebilirler.*” Kurum görevlisi olmaksızın yapılan açık ceza infaz kurumuna nakil işlemi sırasında hükümlünün kanunda belirtilen sürelerde nakledildiği kuruma giriş yapması gerekmektedir. Eğer zamanında giriş yapmazsa hangi yaptırımla karşılaşacağı CGTİK 58/3 maddesinde 97. Madde hükmüne atıf yaparak gösterilmiştir.

CGTİK 58/3 (Değişik: 24/1/2013-6411/8 md.) *Çocuk eğitimevlerine nakiller kurum görevlisinin nezaretinde yapılır. Açık ceza infaz kurumlarına nakiller ise kurum görevlisi olmaksızın yapılır. Bu hâlde hükümlünün, aynı il sınırları içinde bulunan ceza infaz kurumları arasındaki nakillerde aynı gün içinde; farklı illerde bulunan ceza infaz kurumları arasındaki nakillerde ise kurum amirinin kırksekiz saati geçmeyecek şekilde belirleyeceği süre içinde, nakledildiği açık ceza infaz kurumuna giriş yapması gerekir. Belirlenen sürelerde açık ceza infaz kurumuna giriş yapmayan hükümlüler hakkında 97 nci madde hükümleri uygulanır.*

CGTİK 97 İzinden Dönmeme, Geç Dönme (1) *İzinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler hakkında Türk Ceza Kanununun 292 nci ve izleyen maddelerinde yazılı hükümler uygulanır. (Ek cümle:14/4/2020-7242/40 md.) Salgın hastalık, doğal afet, savaş veya seferberlik durumunda bu sebeplerden dolayı izinden dönemeyen veya geç dönen hükümlülere ceza verilmez.*

(2) *İzin süresini iki gün veya daha az bir süre geçiren hükümlüler hakkında disiplin işlemi yapılır. (Mülga cümle:14/4/2020-7242/40 md.) (...)*

CGTİK 97 (İzinden Dönmeme Veya Geç Dönme) başlıklı maddeye baktığımızda da 97. Madde de TCK 292(Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması Suçuna) atıf yapmaktadır. Burada dolaylı olarak 292 maddenin uygulanacağını görüyoruz.

Doktrinde bu konu eleştirilmektedir. Dolaylı olarak CGTİK 97 madde atıf yapılması durumu belirsizlik meydana getirmektedir. CGTİK 97 sebebiyle dolaylı olarak iki gün geçtikten sonra giriş yapması durumunda mı yoksa doğrudan TCK 292 maddeden dolayı mı cezalandırılacağı hususunda belirsizlik olması nedeniyle eleştirilmiştir. Keza CGTİK58/3 de yer alan “...*hükümlünün, aynı il sınırları içinde bulunan ceza infaz kurumları arasındaki*

İsabet görülmediğinden anılan kararın kanun yararına bozulmasına karar verilmesi uygun görülmüştür.

Yukarıda açıklanan nedenlerle; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının istemi yerinde görüldüğünden, ...Anadolu (Kapatılan) 31. Sulh Ceza Mahkemesinin 22.05.2013 tarihli ve 2013/910 esas, 2013/485 sayılı kararının, 5271 sayılı CMK'nın 309/4-d maddesi uyarınca BOZULMASINA,” karar verilmiştir.

nakillerde aynı gün içinde; farklı illerde bulunan ceza infaz kurumları arasındaki nakillerde ise kurum amirinin kırk sekiz saati geçmeyecek şekilde belirleyeceği süre içinde, nakledildiği açık ceza infaz kurumuna giriş yapması gerekir.” hükmündeki kırk sekiz saati geçmeyecek şekilde süreyi kurum amirinin belirlemesi ve belirlenen bu sürede ceza infaz kurumuna girilmemesi TCK 292. maddesinde yer alan hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunu oluşturacağından bu husus suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği anayasaya aykırı görülmüştür.¹²⁹

4. Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne Süresinde Müracaat Etmeme (5275 sk M. 105/A-8 atfı ile birinci durum)

Denetimli serbestlik suç işleyen kişinin cezasını kanun çerçevesinde sosyal hayatın içinde çekmesi olarak tanımlanabilir. Hükümlü işlediği suçun cezası için cezaevine alındıktan sonra denetimli serbestlik yoluyla tahliye edilir ancak denetimli serbestlik uygulanabilmesinin de birtakım koşulları vardır. Keza kişi bu süre içerisinde denetimde olduğundan yükümlülüklerini ihlal etmesinin bir takım yaptırımları bulunmaktadır.

CGTİK 105/A-8 maddesi hükmüne göre denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyen hükümlüler firar etmiş sayılır ve haklarında TCK 292-293 maddelerindeki yaptırımlar haklarında uygulanır.¹³⁰

Denetimli serbestlik kurumunun maksadı hükümlülerin aile bağlarının ve sosyal hayatla bağlarının kopmasına engel olup sosyal ilişkilerinin güçlenmesini temin etmek ve ceza infaz

---

¹²⁹ Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, Mehmet Emin: Ceza Hukuku Özel Hükümler 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s.1257.(Düzenleyici işleme suç ve ceza ihdas edilemez.)

¹³⁰ (Yargıtay 8. CD 2020/1333 E. 2021/17098 K. 30.06.2021)

“...5275 sayılı Kanunun 105/A-8 maddesinde; "Denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyenler ile kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet Başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler hakkında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 292. ve 293. maddelerinde yazılı hükümler uygulanır." hükmü düzenlenmektedir. Anılan düzenlemede "denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeme" ve "kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet Başsavcılığına teslim olmama" iki seçimsel hareket olarak belirtilmiştir.

Somut olayda hükümlü olarak İzmir Buca Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunmakta iken İzmir 2. İnfaz Hakimliği'nin 14.06.2017 tarih ve 2017/2903-2906 E-K. sayılı kararı ile denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezasının infazına karar verilen ve bu kararın kendisine tebliğ edilerek 3 gün içerisinde Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüğü'ne teslim olması gerektiği bildirilen hükümlü ...'in bu sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmemesi eylemi nedeniyle, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 11.07.2017 tarihli iddianame ile hakkında hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan İzmir 19. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde suçundan dava açıldığı, firarilik durumu devam ederken hükümlünün belirtilen denetimli serbestliğe müracaat etmemesi nedeniyle bu kez İzmir 2. İnfaz Hakimliği'nin 18.07.2017 tarih ve 2017/3561 Esas sayılı kararı ile şartlı tahliye tarihine kadar olan sürenin kapalı ceza infaz kurumunda geçirilmesine karar verilerek, bu kararın hükümlüye tebliğ edildiği, buna rağmen yasal süre olan iki gün içerisinde teslim olmadığından bahisle de ceza infaz kurumunun suç duyurusu üzerine ayrı evrak düzenlenerek bu kez İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yine hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan 11.09.2017 tarihli iddianame ile İzmir 17. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde dava açıldığı, ve her iki mahkemece hükümlünün mahkumiyetine karar verildiği anlaşılmış ise de;

Denetimli serbestliğe müracaat etmemesi ile 14.06.2017 tarihinde başlayan ve hükümlülük statüsü devam ederken 11.08.2017 tarihinde yakalanması ile sona eren firar eyleminin temadi eden tek bir suç oluşturduğu ve aynı eylem nedeniyle hükümlü hakkında açılmış bir dava olduğu gözetilerek; 5271 sayılı CMK'nın 223/7. maddesinde yer alan davanın reddine karar verilmesi yerine yazılı şekilde hüküm kurulması,

Yasaya aykırı ve Adalet Bakanlığı'nın Kanun Yararına Bozma istemine dayalı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının ihbarname içeriği bu itibarla yerinde görüldüğünden İzmir 17. Asliye Ceza Mahkemesinin 14.11.2017 tarihli, 2017/739-771 Esas-Karar sayılı kararının CMK'nın 309/4-d maddesi uyarınca BOZULMASINA, karar verildi.”

kurumu dışarısındaki hayata alışmalarına olanak sağlamaktır. Topluma daha sağlıklı bir şekilde dönerek iş bulup sosyal hayata karışmaları için bir tür adaptasyon süreci demek yanlış olmaz.¹³¹

Denetim kapsamında cezalarının infazına karar verilen hükümlüler hakkında; belirlenen programlara katılma, kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılma, belirlenen yer veya bölgelere gitmeme, bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulma tedbirlerinden biri veya birkaçı uygulanabilir.

Denetimli serbestliğe karar verme yetkisi ise hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimliğindedir. İnfaz hâkimliği bu kararı ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporunu dikkate alarak verir. Hükümlüye denetimli serbestlik uygulanabilmesi için bazı şartları sağlıyor olması gerekir. Bu koşullar hükümlünün; açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitim evinde bulunması, koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalmış olması ve iyi hâlli olması, gerekmektedir.

Bu koşulları taşıyan hükümlü denetimli serbestlik tedbirinin kendisi için uygulanmasını sağlamak amacıyla infaz hâkimliğinden talepte bulunması gerekir. Talepte bulunduktan sonra infaz hâkimliği denetimli serbestliğe karar verdiğinde söz konusu denetimli serbestlik kararı ile hükümlü ceza infaz kurumundan tahliye olacak ve tahliyeden itibaren beş gün içerisinde talebinde gösterdiği denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gerekir. Beş gün içerisinde müracaat etmezse infaz hâkiminin kararı ile tekrar cezaevine gönderilebilir. Beş günlük süre kişinin cezaevinden ayrıldığı tarihi takip eden günden itibaren başlar.

Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinde (m.78) düzenlendiği üzere;

“Hükümlü, denetimli serbestlik müdürlüğüne beş gün içerisinde müracaat etmezse yedinci günü mesai bitimine kadar beklenir. Yedinci günden sonra kayıt kapatılarak herhangi bir işlem yapılmadan infaz hâkiminden hükümlünün açık ceza infaz kurumuna iadesi istenir.

Hükümlünün altıncı veya yedinci günü müracaat etmesi ve mazeret bildirmesi halinde kayıt kapatılmaz; hükümlünün beyanı, varsa mazereti ve buna ilişkin belge, bilgi veya beyan tutanak altına alınarak, hazırlanan tutanak dosyası ile birlikte karar verilmek üzere infaz hâkimine gönderilir. İnfaz hâkiminin kararına göre işlem yapılır.”

Hükümlülerin denetimli serbestlik için kimlik ile ya da kimliğini ispata yarayan bir belge ile denetimli serbestlik bürosuna başvurması gerekir. Aksi takdirde hükümlülerin kayıtları yapılmaz, müracaatları bir tutanakla tespit edilerek hükümlüye müdürlüğe müracaat etmesi gereken tarihin sonuna kadar kimliğini ispata yarayan bir belgeyle müracaat etmesi için süre verilir. Hükümlünün son gün içerisinde müracaat etmesi durumunda nüfus cüzdanını çıkartarak müdürlüğe başvurması için üç güne kadar süre verilir. Süresi içerisinde müracaat etmeyen hükümlüler hakkında ise yukarıda belirttiğim DSHY 78 maddenin altıncı ve yedinci fıkralara göre işlem yapılır.

Hükümlü hakkında TCK'nın 292. ve 293. maddeleri kapsamında soruşturma başlatılabilmesi için dosyanın bir örneği denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından Cumhuriyet

---

¹³¹ Apaydın, Cengiz / Kaplan, Hasan "Ceza İnfaz Sistemi Ve Denetimli Serbestlik", İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5 (2019): 185-207 s.204. ; Turhan, Faruk & Altıkat, Abdurrahim; Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik Ve Bu Usulden Yararlanma Şartları . Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.2, S.2, 2012, s.7

başsavcılığı makamına gönderilir. Bkz. (DSHY m. 79/8)¹³² Bu durumda hükümlü firar etmiş kabul edilerek hakkında CGTİK m. 105/A-8 hükmü ve DSHY m. 79/8 hükmünün atfi doğrultusunda Cumhuriyet başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılır.

Bu suç tipinin manevi unsuru kasttır. Kişi bilerek ve isteyerek denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmeyerek bu suçun olmasına sebebiyet vermelidir. Özgü suçtur. Suçun faili sadece hükümlüler olabilir çünkü tutukluların denetimli serbestliğe ayrılmaları mümkün değildir. Kanunda böyle bir durum düzenlenmemiştir. Keza maddede açıkça belirttiği üzere TCK m. 293 etkin pişmanlık hükümleri bu suç tipi için uygulama alanı bulabilir.

5. Cumhuriyet Başsavcılığına Süresi İçinde Teslim Olmama (5275 sk. m. 105/A-8 yollaması ikinci durum)

Denetimli serbestlik kurumunun hükümlüye uygulanabilmesi için hükümlünün, dilekçeyle ceza infaz kurumu idaresine başvurması gerekmektedir. Aşağıda yer verdiğimiz CGTİK 105/A maddesinin altıncı fıkrasının süresi içinde başvurmama durumunda beş günden sonraki iki gün içinde denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmeyenler ve ceza infaz kurumuna iadesine karar verilen kişiler hakkında iki gün içinde Cumhuriyet başsavcılığına başvurmayanlar hakkında hükümlü veya tutuklunun kaçması suçuna ve bu suçun etkin pişmanlık hükümlerine göre işlem yapılır.¹³³

CGTİK m. 105/A-6 hükmünde:

“Hükümlünün;

- a) Ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra, talebinde belirttiği denetimli serbestlik müdürlüğüne beş gün içinde müracaat etmemesi,*
- b) Hakkında belirlenen yükümlülüklerle, denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına, denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerileriyle hakkında hazırlanan denetim planına uymamakta ısrar etmesi,*
- c) Ceza infaz kurumuna geri dönmek istemesi, hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine, koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine, denetimli serbestlik müdürlüğünün bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilir.”*

İnfaz hâkiminin kararı doğrultusunda hükümlü iki gün içerisinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmaması durumunda hakkında TCK 291-293 maddeleri uygulanacak firar etmiş sayılacaktır. Bkz. (5275 sk m. 105/A-8) *“Denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyenler ile (...) ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler hakkında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 292 nci ve 293 üncü maddelerinde yazılı hükümler uygulanır.”*

---

¹³² DYSH 72(8) Denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyen hükümlüler hakkında 5237 sayılı Kanunun 292 inci ve 293 üncü maddeleri uyarınca işlem yapılmak üzere evrakın bir sureti Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

¹³³ Turhan, Faruk & Altıkat, Abdurrahim; Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik Ve Bu Usulden Yararlanma Şartları . Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.2, S.2, 2012, s.39-40.

Kanun maddesinden anlaşılacağı üzere denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat edilmesi gereken sürede müracaat edilmemesi durumunda ve ceza infaz kurumuna iade kararı verilen kişilerin en yakın cumhuriyet başsavcılığına giderek süresinde teslim olmaması durumunda hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu başlıklı TCK m. 292 ve Etkin Pişmanlık hükümlerinin düzenlendiği TCK 293 maddeleri haklarında uygulanabilecektir.

1.2. Fail

Fail kavramının tanımı Türk Ceza Kanunumuzun 37/1 maddesinde yer almaktadır. “*Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.*”

Fail idrak yeteneği bulunduğundan dolayı sadece insan olabilir eşyalar ya da ölümler ceza hukuk anlamında fail olamazlar.¹³⁴ Doktrinde genel kabul bu görüş olsa da Soyaslan’a göre gerçek kişilerin yanında hükmi şahıslarında suçun faili olabileceğini savunur. Bizim kanaatimiz ise failin sadece insan olabileceği yönündedir.

Kanundaki tanımdan anlaşılacağı üzere fail bir kişi olabileceği gibi birden fazla kişi de olabilir. Konumuz bakımından TCK 292 de düzenlenen suç tipini de bir kişi işleyebileceği gibi birden fazla kişi işleyebilir. Bu suçun birden çok tutuklu veya hükümlünün bu suçu işlemesi halinde suçun nitelikli hali oluşmaktadır. Fail idrak yeteneği bulunduğundan dolayı sadece insan olabilir eşyalar ya da ölümler ceza hukuk anlamında fail olamazlar.

TCK 292 sadece tutuklu ve hükümlüler tarafından işlenebilen bir suç tipi olduğundan özgü suçtur.¹³⁵ “*Madde, kanun dairesinde gözaltına alındıktan veya tutuklandıktan sonra kaçan kimseleri cezalandırmaktadır*”

Yargıtay’ın görüşleri de kanun maddesiyle paraleldir aşağıdaki kararda da bu durumu açıkça görmekteyiz.

“Dosya incelenerek gereği düşünüldü: TCK'nın 292. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun oluşabilmesi için fail hakkında CMK'nın 101. maddesi uyarınca tutuklama kararı verilmiş olması veya kesinleşmiş ve infazı gereken bir mahkûmiyet hükmü bulunması gerektiği; somut olayda hakkında Bolu 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 2012/515 sayılı yakalama evrakı bulunduğu gerekçesiyle karakola götürüldükten sonra buradan kaçtığı iddia ve kabul edilen sanığın eyleminde, suçun unsurlarının oluşup oluşmadığının tespiti bakımından sanık hakkındaki verilmiş bir tutuklama kararı veya infazı gereken kesinleşmiş bir mahkûmiyet bulunup bulunmadığı araştırılıp sonucuna hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik soruşturma ile yazılı şekilde hüküm kurulması, Kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA, 20.06.2013 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”¹³⁶

¹³⁴ Artuk- Gökçen GH s.366; aksi görüş bkz Soyaslan,Doğan 7 bası GH. s.231

¹³⁵ Parlar, A.-Öztürk, M. 2018: s. 510. Artuk-Gökçen GH s.367-368; Akbulut, Berrin . "Bağlılık Kuralı". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 14 / 1 (Haziran 2010): s.184-185

Yani faili cezalandırabilmemiz için hakkında verilmiş bir tutuklama kararı ve mahkûmiyet olması gerekmektedir. Aksi takdir de bu suç özgü suç¹³⁷ olduğundan ve failinde kanunda sayılan bu niteliklerin bulunması gerektiğinden suç oluşmamış olacaktır.

Disiplin hapsi CMK'nın 2. maddesinde: *“Kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, ön ödeme uygulanamayan, tekröre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapis”* olarak tanımlanmıştır. Disiplin hapsi ve tazyik hapsine daha önce de değindik ancak farklı görüşler ve Yargıtay kararları bulunduğundan ve önemli bir konu olduğundan suçun unsuru olan fail konusunu açıklarken tekraren değineceğiz.

Disiplin hapsine mahkûm olanların bu suçun faili olup olamayacağı hususu tartışmalıdır. Disiplin hapsi alan kişiler her ne kadar tutuklu ve hükümlü sıfatını taşıyor olsalar da Yargıtay cezalarını ceza infaz kurumlarında çektiklerinden kaçarlarsa haklarında TCK 292 hükümlü ve tutuklunun kaçması suçundan işlem yapılır şeklinde kararlar vermiştir. Yine disiplin hapsinden kaçanlara hükümlü veya tutuklunun kaçması suçuna ilişkin maddeleri uyguladığımızda eğer etkin pişmanlık için gerekli koşullar oluşmuşsa TCK 293 Etkin pişmanlık maddesi de haklarında uygulanabilir dememiz gerekir.

Kısacası disiplin hapsine mahkûm olan kişiler kaçmaları durumunda TCK 292-293 hükümlerinin uygulamasını doğru bulmamaktayız zira kanun maddesinde hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu düzenlenmiş olup disiplin hapsine çarptırılan yahut tazyik hapsi alan kişilerin bu sıfatı bulunmamaktadır. Bu sebeple TCK292-293 Maddeleri bu şahıslara uygulanmamalıdır. Keza tazyik hapsinde de durum disiplin hapsindekiyle aynıdır.

Tazyik hapsi, borçlunun hukuki bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi ya da ödeme emrine uymaması durumunda, alacaklı tarafından talep edilmek suretiyle borçlunun zorla hapis edilmesidir. Tazyik hapsi, alacaklının borçludan alacağı olan paranın tahsil edilememesi durumunda başvurabileceği bir yöntemdir. Borçlunun mal varlığı üzerindeki haciz işlemleri sonrası, borçlunun ödeme yapmaması durumunda tazyik hapsi talep edilebilir. Bu durumda borçlunun hapis cezası alması söz konusu değildir, sadece borcun ödenmesi için zorla hapsedilir. Özellikle nafaka borçları söz konusu olduğunda sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Ancak, borçlu kişinin ödeme gücü olmadığı durumlarda tazyik hapsi uygulanamaz. Borçlunun borcunu öderse serbest kalır.

Bizim katılmadığımız görüşe göre; Tazyik hapsine çarptırılmış bir kişinin ceza infaz kurumundan kaçması durumunda da her ne kadar tutuklu ya da hükümlü gibi bir sıfatı bulunmasa da TCK 292-293 maddeler kendisine uygulanacak kişi suç işlemiş olacaktır. Ancak bu görüş kanaatimizce doğru değildir suçun unsurlarından biri de suçu işleyen failin hükümlü ya da tutuklu sıfatına sahip olmasıdır bu sıfatın yokluğu halinde suçun oluşmadığını kabul etmek mecburiyetindeyiz. Bu hususun gerekçesi de suç ta ve cezada kanunilik ilkesinden gelmektedir.

---

¹³⁶ 9. Ceza Dairesi E. 2013/4722 K. 2013/9549

¹³⁷ Hakeri, Hakan; 2020, Ceza Hukuku Genel Hükümler 17. Baskı, s.120; Akbulut, Berrin . "Bağlılık Kuralı".s.184. Artuk/Gökçen; Özel Hükümler 20. Baskı s.1257-1258.

Konu ile ilgili farklı görüşler ve Yargıtay kararlarına fiil kısmını açıklarken daha önce değindiğimizden burada tekraren yer vermiyoruz.

1.3. Mağdur

Mağdur haksızlığın zarara uğrattığı kişidir. Suçun konusunun ait olduğu kişi mağdurdur.¹³⁸ Suçların faili olduğu gibi mağduru da vardır. Doktrinde bazı yazarlar mağdursuz suç olmaz görüşünü benimsemiştir.¹³⁹ Bazı yazarlar da suçun konusuyla mağdurun birleşebileceği görüşünü benimsemiştir.¹⁴⁰ Örneğin kasten yaralama suçunda suçun mağduru yaralanan kişidir suçun konusu ise insan bedenidir.

TCK m. 292 tutuklu ve hükümlünün kaçması suçunda belirli bir mağdur bulunmayıp toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu söylenebilir. Suçla alakalı doğrudan bir mağdur olmadığından CMK m. 237 gereği davaya katılan sıfatıyla katılma hakları bulunmayacaktır.¹⁴¹ Ancak fail cebir suretiyle kaçma suçunu gerçekleştirdiyse cebir uyguladığı, tehdit ettiği kişileri de mağdur olarak kabul edebiliriz.¹⁴² Tüzel kişiler suçun mağduru olamayacağından ötürü devlet suçtan zarar gören sıfatını taşır.¹⁴³

1.4 Konu

Suçun konusu suçun üzerinde gerçekleştiği nesnedir. Suçun konusu ceza normunda belirtilen fiilin yöneldiği, suçun üzerinde icra edildiği şahsın maddi ve manevi yapısı yahut nesnedir.¹⁴⁴ Örneğin: kasten öldürme suçunda suçun konusu insan bedeni iken, hırsızlık suçunda suçun konusu malvarlığıdır.

Tezimizin konusu bakımından TCK 292 madde bağlamında değerlendirdiğimizde kimi yazarlara göre bu suçun konusu bulunmamaktadır¹⁴⁵ konusuz suçtur görüşünü benimsemektedirler. Bazı yazarlar konusuz suç olmaz görüşündedirler.¹⁴⁶ Bu nedenden ötürü

---

¹³⁸ Ünver, Hukuksal Değer s.140 vd. ; Özgenç s.223; Artuk- Alşahin, Kriminoloji, 3. Baskı, Ankara 2021. s.140.

¹³⁹ Artuk-Gökçen, GH. s.379- Artuk Gökçen, ÖH, 20.Baskı s.1260.

¹⁴⁰ Dönmezer/Erman II, s.1173- Erem/Danışman/Artuk s.242- Soyaslan, Genel Hükümler 3. Bası 225-304

¹⁴¹ Taneri, Dr.Gökhan: Sık Karşılaşılan Suçlar, 2. Dijital baskı s.1676, Bayraktar, Köksal / Evik, Vesile Sonay / Kangal, Zeynel T. / Kızıroğlu, Serap Keskin / Yıldız, Ali Kemal / Zafer, Hamide / Evik, Ali Hakan / Bozbayındır, Gülşah Bostancı / Kartal, Pınar Memiş / Roternaz, Eylem Aksoy / Altunç, Sinan / İncoğlu, Asuman Aytekin / Erman, Barış / Eroğlu, Fulya , Özel Ceza Hukuku Cilt X, Adliye Karşı Suçlar, Oniki Levha Yayınları, 2021, s.512.

¹⁴² Gökçen-İçer, 2020: ABÜHFD C.8 S.16 s.751

¹⁴³ Meran, 2006: s. 410.

¹⁴⁴ Artuk-Gökçen GH. s.384- Özgenç GH s.219

¹⁴⁵ Toroslu/Toroslu, Genel Kısım, s. 112; Baş, Eylem: Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur, Ankara 2021, s. 696;

Toroslu, Nevzat: Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara 1970, s.190; Ünver, Hukuksal Değer s.144 vd. ; Uğraş, s. 32

¹⁴⁶ Özgenç GH. s.219- Artuk-Gökçen GH. s.382

bu yazarlara göre ise suçun konusunu tutuklu ve hükümlüler oluşturur.¹⁴⁷ Kimilerine göre ise cezaevi, tutukevi gibi kaçma hareketinin yapıldığı yerlerdir.¹⁴⁸

Bizim görüşümüz ise bu suçun konusunun bulunmadığı yönündedir. Zira suç konusu suçun üzerinde gerçekleştiği nesnedir. Suç tanımı bakımından suçun üzerinde gerçekleşen bir nesne bulunduğunu düşünmemekteyiz.

II. NİTELİKLİ UNSURLAR

Kanunda bir suçun öncelikle temel şekli tanımlanır. Kanunda tanımlanan bu temel şekle göre cezanın artırılması ve azaltılması gereken unsurlara yer verilir. Buna nitelikli unsurlar denilir.¹⁴⁹ Tez konumuz itibariyle cezaya etki eden nitelikli unsurlar aşağıda sırasıyla açıklanacaktır.

2.1. Suçun cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi hali (TCK m. 292/2)

Kanun koyucu hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu bakımından *"bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur"* diyerek cebir, tehdit kullanılmasını ağırlaştırıcı hal olarak kabul etmiştir.

Cebir¹⁵⁰ ayrı bir suç türü olarak TCK 108 de düzenlenmiştir. TCK'nın cebir suçunu düzenleyen 108. maddesindeki *"bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması halinde..."* ifadesinden de anlaşılacağı üzere cebir kişiler üzerinde uygulanır eşyalar üzerinde cebir uygulanması mümkün değildir. Yargıtay da bu görüşe katılmaktadır.¹⁵¹

Tehdit,¹⁵² ceza kanunumuz da ayrı bir suç olarak TCK m.106'da düzenlenmiştir. Kanundaki tanımı itibariyle tehdit *"bir başkasını, kendisinin ya da yakının hayatına, vücut dokunulmazlığına, cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit etmek suç olarak düzenlenmiş olup, ayrıca kişinin malvarlığının zarara uğratılacağı ya da sair bir kötülük yapacağı şeklindeki fiillerde tehdit olarak kabul edilmiş olup tehdit suçunun"*

---

¹⁴⁷ Gökcan/Artaç, C. 6, s. 9439; Yıldız, Özel Ceza Hukuku, s. 513. Bayraktar, Köksal / Evik, Vesile Sonay / Kangal, Zeynel T. / Kızıroğlu, Serap Keskin / Yıldız, Ali Kemal / Zafer, Hamide / Evik, Ali Hakan / Bozbayındır, Gülşah Bostancı / Kartal, Pınar Memiş / Roternaz, Eylem Aksoy / Altunç, Sinan / İnceoğlu, Asuman Aytekin / Erman, Barış / Eroğlu, Fulya , Özel Ceza Hukuku Cilt X, Adliye Karşı Suçlar, Oniki Levha Yayınları, 2021, s.513.

¹⁴⁸ Aksan, Murat (NEÜHFD) Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması Suçu (Tck M. 292-293) Cilt: 5 Sayı: 1 Yıl: 2022 s.260

¹⁴⁹ İçel/Sokullu-Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, Suç Teorisi(2) s.89: Şahin, İsmail. "Suçun Nitelikli Hallerine Dair Ceza Artırım Veya İndirimlerinin Basit Yargılama Usulünün Uygulanabilirliğine Etkisi." Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 17 (2021): s.432.: Özgenç, GH s.226: Artuk-Gökçen, GH s.388.

¹⁵⁰ Çakmut, Özlem Yenerer. "Cebir suçu (TCK m. 108)." Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (2013). s.222, Yıldız, Cebir, s.62 vd.

¹⁵¹ (Yargıtay 8. CD., 03/10/2006 T., 2006/6378 E., 2006/7185 K.) "...Sanığın hükümlü bulunduğu cezaevinin penceresinin demir parmaklıklarını keserek firara teşebbüs edip, cebir ve tehdit kullanmadığının anlaşılması karşısında 292. maddenin 1. ve 3. fıkraları uyarınca ceza tayini gerekeceğinin gözetilmemesi ve ayrıca cezaevi penceresinin demir parmaklıklarının kesilmesi nedeniyle mala zarar verme suçu gerçekleştiği halde bu suçtan hüküm kurulmaması..."

¹⁵² Yıldız Tehdit s.16 vd., Artuk- Gökçen Gerekçeli Ceza Kanunları 25. Baskı s.144

sadece bu hali için mağdurun şikâyeti aranmıştır.” Tehdit başlı başına suç olmakla birlikte bazen de bazı suçların unsuru olarak kabul edilmiştir. Bazı suçlar içinde tehdit cezayı arttıran nitelikli hal olarak karşımıza çıkmaktadır. Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu bakımından da durum böyledir. Tehdit bu suç için cezayı arttırıcı nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Tehdit sebebiyle nitelikli halin uygulanması için tehdidin gerçekleşmiş olması gerekmez cezalandırabilmek için tehdit konusu kötülüğün gerçekleşip gerçekleşmemesinin bir önemi yoktur.

Suçun nitelikli halleri tahdidi sınırlı şekilde madde de sayılmıştır. Burada sayılan nitelikli haller dışında bulunan bir halden dolayı cezada artırım yapılamaz. Mesela kişinin kendisini tanınmayacak hale getirerek kaçması maddede suçun nitelikli hali olarak düzenlenmemiştir. Bulunmayan bir nitelikli halden dolayı cezada artırım yoluna gidilemez.

TCK m. 292/4 hükmü: *“Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.”*

Kaçarken kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali, kasten öldürme suçu veya mala zarar verme suçu işlenmişse gerçek içtima yapmak gerekir. Ayrıca bu suçlardan cezalandırmak gerekmektedir.

2.2.Suçun silahlı olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi hali (TCK m. 292/3)

Türk Ceza Kanununun silah olarak kabul ettikleri;

“1. Ateşli silahlar,

2. Patlayıcı maddeler,

3. Saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet,

4. Saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler,

5. Yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler

Olmak üzere Türk Ceza Kanunumuzda sayılmıştır.”

Silah¹⁵³ denildiğinde ilk akla gelen ateşli silahtır. ancak nitelikli halin uygulanması için sadece ateşli silah değil maddede silah olarak sayılan diğer yaralayıcı, aşındırıcı, boğucu, zehirleyici maddeler kullanmakta silah olarak sayılmıştır. Mesela hükümlünün kaçarken cezaevi görevlilerinin üzerine kezzap atması halinde kezzap aşındırıcı bir madde olması sebebiyle silah sayılır nitelikli hale girer ayrıca kaçarken görevlilere karşı kasten yaralama suçunu işlediği için gerçek içtima yapılır. Hem hükümlü ve tutuklunun kaçması suçundan hem de kasten yaralamadan ceza alır.

---

¹⁵³ Erdem, Mustafa Ruhan. "Türk Ceza Kanunda Silah." Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 7.2 (2003). s.5. Alşahin, Mehmet Emin . "Tehdit Suçunun Silahla İşlenmesi (Silahlı Tehdit)". Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10 / 2 (December 2015): s.106.

Suçun silahlı olarak işlenmesi nitelikli halinin uygulanabilmesi için silahın kullanıp kullanılmaması hususu tartışmalıdır. Doktrinde kimi yazarlara göre hükümlü veya tutuklunun kaçarken üzerinde silah bulunduğunu kimsenin bilmediği ve eylem gerçekleştirildiği esnada kullanmadığı bir silahın sırf hükümlünün üzerinde bulunması durumunda bu nitelikli halin uygulanması mümkün değildir.¹⁵⁴ demektir. Bizim kanaatimiz de bu görüşle aynı yöndedir. Zira kullanılmayan bir silah için fazladan ceza almak hem adalete hem de hakkaniyete aykırıdır.

Diğer görüşe göre ise bu nitelikli halin uygulanması için kaçış sırasında silahın kullanılmasına gerek olmayıp silahın failde bulunması yeterlidir yani fail kullanmasa bile üzerinde silah varsa bu nitelikli hal kendisine uygulanacaktır.¹⁵⁵

Suçun silahla işlenmesi halinde cezada yapılacak artırımının belirlenmesi bakımından metindeki “*yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir katına kadar artırılır*” ifadesinden anlaşıldığı üzere bu nitelikli hal hem suçun temel şekline ilişkin 1. fıkraya, hem de suçun cebir veya tehditle işlenen nitelikli halinin düzenlendiği 2. fıkraya yönelik bir artırım öngörmektedir.

Suçun silahla işlendiğinin kabulü için silahın kişilerin direncini kırmak amacıyla korkutucu veya kolaylaştırıcı fonksiyonundan yararlanılması suretiyle kullanılması gerekir. Silahın kaçma fiili gerçekleşikten sonra örneğin yolda denetim faaliyetinde bulunan kolluk görevlilerine karşı ateş açılması halinde bu nitelikli halin uygulanması mümkün değildir.¹⁵⁶ Bu yapılan hareket kaçmaya imkân sağlama suçunun konusunu oluşturmaktadır. Kaçmaya imkân sağlama ceza kanunumuzun 294 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Kaçmaya imkân sağlama suçuyla ilgili açıklama hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu ile benzer suç tiplerinin anlatıldığı bölümde açıklanacaktır.

Suçun birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesinden anlaşılması gereken suçun en az iki veya daha fazla kişi tarafından gerçekleştirilmesidir. Bu kişilerin tutuklu ya da hükümlü olması ya da bazılarının tutuklu bazılarının hükümlü olması arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu nitelikli halin konuluş amacı birden fazla kişinin firar eylemi gerçekleştirmesi daha tehlikeli ve kamu görevlilerinin bu fiile karşı koymalarının daha zor olmasıdır. Tutuklu ya da hükümlülerin kaçarken aynı zamanda toplu bir eyleme neden olarak cezaevi çalışanlarına infaz koruma memuru, jandarma gibi görevini icra eden kişilere karşı sayılarının fazla olmasına güvenerek kendilerine karşı koymalarını güçleştirecek bir durum yaratılması halinde suçun nitelikli hali işlenmiş olacaktır.

---

¹⁵⁴ Parlar/Hatipoğlu, C. 4, s. 4407; Parlar/Öztürk, s. 515; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, Özel Hükümler, s. 1267.

¹⁵⁵ Alşahin, Mehmet Emin . "Tehdit Suçunun Silahla İşlenmesi (Silahlı Tehdit)". Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10 / 2 (December 2015): s.110 (nitelikli halin uygulanması için silahın kullanılması gerekmez bulunması yeterlidir görüşündedir.). ; Donay, Süheyl, 2007: s. 416.

¹⁵⁶ Parlar-Hatipoğlu, 2010: s. 4407.

III. SUÇUN MANEVİ UNSURU

Suçun manevi unsuru işlenen suç ile fail arasındaki manevi bağı ifade eder. Suçun manevi unsuru yoksa yani bu bağ oluşmamışsa suçun varlığından da bahsetmemiz mümkün değildir. Suçun manevi unsuru denilince akla ilk gelen kast ve taksirdir.¹⁵⁷

Bu suç tipi açısından kast yeterlidir. Saik aranmaz. Failin bilerek ve isteyerek ceza infaz kurumu, tutukevi yahut gözetimi altında bulunduğu görevlinin elinden kaçması gerekir.

Kişinin bu suçu işleyebilmesi için tutuklu veya hükümlü olması gerekir. Gözaltında iken kaçarsa bu suç oluşmaz. Sebebi kanun maddesinde gözaltı halinin sayılmamış olmasıdır. Yargıtay'ın da bu hususa ilişkin pek çok kararı bulunmaktadır. Kişi gözaltında iken kendisini tutuklu ya da hükümlü sanıyor ve bu sebepten kaçmışsa burada TCK 30/1 kastı kaldıran hata gündeme gelir ve TCK 292 kapsamında cezalandırılmaz. Çünkü fiili suç teşkil etmemektedir kendisi suç işlediğini sanmaktadır.

CGTİK m. 97 hükmünde düzenlenen izinden dönmeme, geç dönme suçu bakımından ise kanun koyucu 14/4/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7242 sk m. 40 hükmüyle mezkûr maddenin 1. fıkrasına “*Salgın hastalık, doğal afet, savaş veya seferberlik durumunda bu sebeplerden dolayı izinden dönemeyen veya geç dönen hükümlülere ceza verilmez.*” cümlesini eklemiş, bu suretle 2020 yılı itibariyle ortaya çıkan Covid-19 salgın hastalığı ile mücadele kapsamında uygulanan sokağa çıkma yasakları ve diğer tedbirler dikkate alınarak izinde bulunan ve bu tedbirler nedeniyle teslim olamayan yahut geç teslim olan hükümlüler hakkında ayrıca bir zorunluluk hali ihdas etmiştir.

IV. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Bir fiilin kanunda suç olarak olarak tanımlanması cezalandırılması için yeterli değildir. Bu fiili hukuka uygun hale getiren bir neden olması halinde kişiye ceza verilmez. Kanunun yasakladığı fiilin işlenmesine izin vererek bu fiili hukuka aykırı olmaktan çıkaran kurala “hukuka uygunluk sebepleri” denir.¹⁵⁸

4.1.Kanunun hükmü icra ve amirin emrini yerine getirme

Bir görev kaynağını kanundan alıyorsa buna kanun hükmünü icra denir.¹⁵⁹ Kanun hükmünü icra eden kişiye ceza verilmez. Amirin hukuka uygun emrinin yerine getirilmesinden bahsediliyorsa amirin emrini icra denilir.

Kanun denildiğinde ilk akla gelen Türk Kanunları olmakla beraber yabancı kanunların Türkiye’de uygulanmasına izin verildiği durumlarda (örneğin: TCK md:19) ‘*yabancı kanun*

¹⁵⁷ İçel, Kayıhan. "Ceza Hukukunda Temel Kusurluluk Şekli “Kast”." (2007). s.63-64.; Gökınar, Mahmut. "Ceza Sorumluluğunun Temeli Kast." TBB Dergisi 79 (2008): s.201.

¹⁵⁸ Kunter, Nurullah, Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul 1949, s.108 vd. ; Artuk-Emin ”Suç Genel Teorisi”; Ceza Hukuku El Kitabı, İstanbul 1989, s.207 vd.; Öztürk- Erdem (18), s.233 vd.; Alacakaptan s.84; Toroslu s.65, Soyaslan (7) s.342 vd.; Bayraktar, Ceza Kanunundaki Hukuka Uygunluk Nedenleri s. 68 vd.; Artuk- Gökçen GH. s.483 vd.;

¹⁵⁹ Günel, H. Yılmaz, Yetkili Mercii Emrini İfa, (Doçentlik Tezi), Ankara 1967 s.1 vd. ; Erem-Danışman-Artuk, s.553 ; Artuk-Gökçen GH.s.490; Çetinkaya, Muhammed Buhari, Sözüer, Dr Adem. Türk Ve Fransız Ceza Hukukunda Kanunun Hükmünü Yerine Getirme. 2021.s.159.

hükümüne uymak' hukuka uygunluk sebebi olarak dikkate alınmalıdır.¹⁶⁰ Konumuz gereği Türk Ceza Kanunundaki Kanun Hükümünü icra ve amirini emrini yerine getirme hukuka uygunluk sebebinin düzenlendiği maddeyi aşağıda inceleyeceğiz.

TCK'nun 24. Maddesi birinci fıkrasında “*Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.*” denilmek suretiyle düzenlenmiştir.

İkinci fıkrada “*Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.*” düzenlemesi yer almaktadır. Bu fıkrada yetkili merci tarafından verilen ve görev gereği zorunlu olan emri uygulayanın cezai anlamda sorumlu olmayacağı düzenlemesine yer verilmiştir.

Ancak belirtmek gerekir ki konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez bu husus anılan maddenin üçüncü fıkrasında “*Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.*” denilmek suretiyle düzenlenmiştir.

TCK 292 Hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu bakımından bu hukuka uygunluk nedeninin oluşması mümkün değildir. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki hükümlü ve tutuklunun kaçması suç değil de bir hak olarak düzenlenmiş olsaydı o zaman bu hukuka uygunluk sebebinin uygulanmasından bahsedebilirdik ancak böyle bir durum söz konusu değildir. Keza yetkili mercinin emrini¹⁶¹ ifa hususunda da durum aynıdır hiçbir yetkili mercii hükümlü ve tutuklulara kaçabilirsiniz gibi bir emir vermez zaten yetkili merci hükümlü ve tutuklunun serbest kalmasına karar verdiğinde ortada bu suçun oluşması için bir sebep kalmayacak hükümlü ya da tutuklu sıfatı sona ermiş olacaktır. Maddenin kendi içinde konusu suç teşkil eden emrin yerine getirilemeyeceği yerine getirilirse yerine getiren kişinin sorumlu olacağı da düzenlenmiştir. Hükümlü veya tutuklulara kaçabilirsiniz gibi bir emrin verilmesi mümkün değildir. Böyle bir emir verilse bile bunu yerine getiren hükümlü ve tutuklularda sorumlu olacaktır. Kısacası kanunda yer alan kanun hükmünü icra ve amirin emrini ifa hukuka uygunluk sebebinin TCK m. 292 hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu bakımından uygulanması mümkün değildir.

4.2.Meşru Savunma

Meşru savunma kişinin kanun tarafında tanınmış haklarına yönelen saldırıyı orantılı bir kuvvet kullanarak defetmektir.¹⁶² Meşru müdafanın temeli insan doğasından gelmektedir. İnsan içgüdüsel olarak kendisine yapılan saldırıya karşı kendini savunma eğilimindedir. Bu koruma içgüdüğü insanlardan öte hayvanlarda bile bulunmaktadır bir nevi doğa kanunudur.¹⁶³ Bu nedenden ötürüdür ki Ceza kanunumuz bu durumu düzenlemiş haksız bir saldırıya karşı orantılı şekilde kendisini ya da başkasını savunan kişiye ceza verilmez demiştir.

---

¹⁶⁰ Özbek-Doğan-Bacaksız-Tepe,(10), s.284; Çetinkaya, Muhammed Buhari; Sözüer, Dr Adem. Türk Ve Fransız Ceza Hukukunda Kanunun Hükümünü Yerine Getirme. 2021.s.143-144.

¹⁶¹ Çetinkaya, Muhammed Buhari; Sözüer, Dr Adem. Türk Ve Fransız Ceza Hukukunda Kanunun Hükümünü Yerine Getirme. 2021.s.284 vd.

¹⁶² Özgenç, GH. s.366; Artuk-Gökçen, GH. s.497; Güral, Jale. "Türk hukukunda mal için meşru müdafaa." Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6.2 (1949).s.180.

¹⁶³ Gözler, Kemal Hukuka Giriş s.365; ; Güral, Jale. "Türk hukukunda mal için meşru müdafaa." Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6.2 (1949).s.182.

Ceza kanunumuzun 25. maddesinde, “*Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.*” denilerek meşru müdafaa düzenlenmiştir.¹⁶⁴

Hukuka uygunluk nedenlerinden¹⁶⁵ biri olan meşru savunmanın Türk Ceza Kanunumuzda yer alan her suç bakımından uygulanması mümkün değildir. Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu bakımından uygulamada karşılaşılmaması pek mümkün olmayan bir durumdur. Nitekim Yargıtay 16. CD. 2016/5353 E. 2016/6165 K. 21/11/2016 tarihli kararında abisinin bir kişiyi öldürdüğü bu sebepten ötürü ailesinin tehdit altında olduğunu gerekçe göstererek kaçan kişi hakkında meşru savunma hükümlerinin uygulanamayacağına karar vermiştir.

4.3.Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası

Hak kişiye hukuk düzeni tarafından tanınan menfaattir.¹⁶⁶ Hak kavramı kişiye hukuk düzeni tarafından tanındığından hukuken de korunmaktadır. Hak sahibi hem bu hukuki korunmadan yararlanan hem de hukuk düzeni tarafından tanınan menfaate sahip olan kişidir.

Türk ceza kanunumuzun 26. maddesinde “*Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez.*” denilmek suretiyle hakkını kullanan kişiye ceza verilemeyeceği düzenleme altına alınmıştır.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında “*Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.*” düzenlemesi yer almaktadır. Bu düzenleme ilgilinin rızası hukuka uygunluk sebebi ile ilgilidir. TCK m. 292'nin ilgilinin rızası hukuka uygunluk sebebi ile hukuka uygun hale gelmesi mümkün değildir.

Hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebinin TCK 292 Hükümlü ve tutuklunun kaçması suçuna uygulanabilmesi için kaçma fiilinin hak olarak düzenlenmesi gerekir. Ancak bizim hukukumuzda kaçma bir hak değildir. Ancak bu hukuka uygunluk sebebi şu şekilde meydana gelebilir.

Tahliyesine karar verilen tutuklu ya da hükümlünün salınmaması durumunda tutuklu ya da hükümlü kaçarsa bu hukuka uygunluk sebebi gündeme gelecek ve kişiye ceza

---

¹⁶⁴ İçel-Akıncı-Özgenç-Sözür-Mahmutoglu-Ünver, Suç Teorisi İstanbul 2000. s.129; Kartal, Melik Meşru Savunmanın Hukuki Esası bağlamında Gereklilik ve Oranlılık, İstanbul 2019 s.3 ; Gözübüyük, Abdullah Pulat ‘Vukuu Muhakkak Tehlikenin Müdafaaı Meşru Kılması Üzerine bir inceleme’ AD., Yıl:36, S.8, Ankara Ağustos 1945 s.795 vd. ; Berkin, Necmettin Meşru Müdafaa, İstanbul 1947 s.7 vd. ; Erdoğan, Ahmet Meşru Müdafaa, AD., Yıl:1941 S.3 Ankara 1950, s.349 vd. : Artuk-Gökçen GH. s.496 vd.

¹⁶⁵ (Yargıtay 8CD. 2019/27227 E. 2020/16645K. 07.10.2020) Tarihli Kararında; “...Sanık hakkında kasten yaralama ve hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan kurulan hükümlerin temyiz incelemesinde : Yapılan yargılamaya, dosya içeriğine, toplanıp karar yerinde gösterilen ve değerlendirilen delillere, oluşturma ve mahkemenin soruşturma sonucunda oluşan inanç ve takdirine, suç oluşumuna ve niteliğine uygun kabul ve uygulamasına, hukuka uygun, yasal ve yeterli olarak açıklanan gerekçeye göre sanık müdafinin, suç vasfına ve hukuka uygunluk nedenlerinin bulunduğuna yönelik temyiz itirazları yerinde görülmediğinden reddiyle hükümlerin ONANMASINA.” Yargıtay kararından da anlaşılacağı üzere her olay için her durumda hukuka uygunluk sebeplerinin uygulama alanı bulması mümkün değildir. Özellikle de tez konumuzu oluşturan hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu bakımından inceleme yaptığımızda çok nadir olayda hukuka uygunluk sebeplerinin uygulandığını görmekteyiz.

¹⁶⁶ Gözler, Kemal; Hukukun Temel Kavramları, 9. Baskı Ekin Yayınları, Bursa, Ağustos 2012 s.154; Özekes, Muhammet. Temel Hukuk Bilgisi. Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.s.11.

verilmeyecektir. Çünkü suçun oluşması için hükümlü veya tutuklu sıfatının bulunması aranmaktadır. Tahliyesine karar verilmiş kişinin kaçması durumunda TCK 292 anlamında ceza vermek mümkün olmayacaktır ancak kaçarken tel örgüleri kesmek, cam kırmak gibi kamu malına zarar verme suçu işlemişse bu suçtan cezalandırılması bakımından bir engel bulunmamaktadır.

V. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER

Failin kusurlu iradeyle hareket etmesine engel olan hallere kusurluluğu etkileyen haller denir. Kusurluluğa etki eden haller gerçekleştiğinde faile iradi hareketi olmadığı ve kusuru bulunmadığı için ceza verilmez veya kusuru azaldığı için ceza indirilerek verilir.

5.1.Zorunluluk Hali (Izdırar)

TCK 'nun 25 maddesinin ikinci fıkrasında yer alan zorunluluk hali "*Kendisinin bilerek sebep olmadığı ve başka türlü korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlike ile karşı karşıya kalan kişiye, kendisini ya da üçüncü bir kişiyi bu tehlikeden kurtarmak için tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında oran bulunmak koşuluyla işlediği suçtan ceza verilmez.*"¹⁶⁷ denilmek suretiyle düzenlenmiştir.

Deprem yangın sel heyelan gibi afetler olduğunda hayatını kurtarmak için tutuklu veya hükümlü cezaevini terk edebilir. Zorunluluk hali burada uygulama alanı bulur. Bkz. TCK25

Covid-19 salgın hastalığıyla alakalı zorunluluk hali de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Ancak zorunluluk halinin uygulama alanı bulabilmesi için bazı şartlar vardır.¹⁶⁸

- Ağır ve muhakkak bir tehlike olmalıdır. Hem tehlike hem de meydana gelecek zarar ağır ve muhakkak olmalı Bu tehlike; yangın, deprem, sel gibi doğa olaylarından, hayvan saldırılarından ya da insandan kaynaklanmış olabilir. Ancak kişi tehlikenin kaynağına kendi sebebiyet vermemiş olmalıdır. Tehlike devam ettiği sürece ağır ve muhakkak sayılır.
- Ağır ve muhakkak tehlike bir hakka yönelik olmalıdır.
- Kişinin tehlikeye bilerek sebep olmaması gerekir.
- Korunan hak feda edilen hakka ya eşit olmalı ya da ondan üstün olmalıdır.
- Failin karşılaşacağı zarar ile başkasına vereceği zarar arasında oran olmalıdır. Başkasının lehine zorunluluk halinden faydalanılabilir. Failin tazminat sorumluluğu saklıdır.

Koşullar gerçekleştiğinde zorunluluk hali uygulama alanı bulur.

---

¹⁶⁷ Gözler, Kemal; Hukuka Giriş, (8. Baskıdan Ek Baskı 128 sayfa genişletilmiş) Ekin Yayınları, Bursa, 2011 s.366

¹⁶⁸ Kaynar, Yener Mutlu Türk Ceza Hukukunda Meşru Müdafaa Yüksek Lisans Tezi; dnş.: Prof.Dr. Mehmet Emin Artuk, İstanbul 2011, s.19

5.2.Haksız Tahrik

Haksız kelimesi sözlük anlamı itibariyle hakka adalete uygun olmayan anlamına gelmektedir.¹⁶⁹

Tahrik kelime anlamı itibariyle bir hususun gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesi için kişinin iradesinin etkilenmesi, tabiri caizse kışkırtılması, kişi iradesinin belli bir yönde hareket etmesi için iradesinin zorlanması anlamına gelir.¹⁷⁰

Haksız Tahrik, haksız bir fiile maruz kalan kişinin hiddet ve şiddetli elemin etkisiyle kusur yeteneğinde azalma olarak tanımlanabilir. Haksız tahrik hali failin iradesine etki ederek iradesinde zayıflama meydana getirir.¹⁷¹

Ceza kanunumuzun 29. maddesinde haksız tahrik “*Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onsekiz yıldan yirmidört yıla ve müebbet hapis cezası yerine oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu madde hükmü haksız tahrikin şartları gerçekleştiğinde hem her suç için uygulanabilir, hem de herkes için uygulanabilir genel bir hükümdür.¹⁷²

Haksız tahrik fiilin meydana getirdiği hiddet ve şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kişiye uygulanır. Kişinin ceza sorumluluğunu azaltan bir indirim nedenidir.

Haksız tahrik indiriminin uygulanabilmesi için;

- Haksız bir fiil olmalıdır.
- Bu haksız fiil neticesinde suç işleyen kişide hiddet ve şiddetli elem oluşmalı suçu bu etki altında işlemiş olmalıdır.
- Suç haksız fiilin failine karşı işlenmelidir. Mesela A şahsı B ye tokat attı B şiddet ve elemin etkisi altında A’yı öldürdü. Bu durumda haksız tahrik uygulanır ancak B, A’nın oğlunu öldürseydi haksız tahrik indiriminden bahsetmemiz mümkün olmazdı.

Çalışma konumuz bakımından örneklendirmek gerekirse, kolluk kuvvetlerinin gözetimi denetimi altında bulunan tutuklu veya hükümlü bu kişilerin haksız fiilleri, kötü muameleleri sonucu kaçmış olabilir. Şiddete hakarete uğramış bu sebeple kaçmış olabilir. Böyle bir durumda haksız tahrik indirim sebebinin uygulanması gerekmektedir.¹⁷³

¹⁶⁹ <https://sozluk.gov.tr/> haksız kelimesinin anlamı için türk dil kurumunun online sözlüğü. bkz.

¹⁷⁰ Gökçen, Ahmet; Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü s.8

¹⁷¹ Önder, Ayhan Genel Hükümler II, s.375-376; Demirbaş, Timur, Türk Ceza Kanununda Özel Haksız Tahrik Halleri, İstanbul 1985 s.35; Kangal,Zeynel,T.: Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik,; Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt XIV, sayı 3-4 Aralık 2010 s.31; Özgenç, İzzet, GH. s.461

¹⁷² Demirbaş, Timur; Haksız Tahrik, Ankara, 2016 s.21 vd; Bostancı-Bozbayındır, Gülşah, Ceza Hukukunda Haksız Tahrik, İstanbul 2013, 6 vd; Gölcüklü Ceza Hukuku Dersleri, s.127; Artuk-Gökçen GH. s.596

¹⁷³ Gökçen-İçer, 2020: ABÜHFD C.8 S.16 s.755

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ VE ETKİN PİŞMANLIK HUSUSUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ, SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ, ZAMANAŞIMI, YAPTIRIM

I. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

1. SUÇA TEŞEBBÜS

Teşebbüs kelime anlamı itibariyle bir işe kalkışma, girişme anlamına gelir.¹⁷⁴ Ceza hukuku bağlamında teşebbüs ise suçun kanuni tanımında belirtilen fiilin icrasına elverişli hareketler ile başlayıp, elde olmayan nedenlerle icra hareketlerinin yarıda kalması ya da icra hareketleri tamamlanmış olmakla birlikte neticenin meydana gelmemesi durumunda suça teşebbüs oluşur.

TCK 35 maddesinde “kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.” şeklinde birinci fıkrada teşebbüs hükmünü düzenlemiştir.

Suçta teşebbüsten bahsedebilmek için doğrudan doğruya elverişli hareketlerle suçun icrasına başlanmış olmalıdır. Fiilin cezalandırılabilmesi için icra hareketi niteliğinde olması gerekir. Düşünce halinde kalan fiile dökülmeyen suç işleme fikri cezalandırılmaz. Eyleme dökülmeyen düşünce ne kadar kötü olursa olsun ceza hukukunu ilgilendirmez.¹⁷⁵ Hazırlık hareketleri cezalandırılmaz.¹⁷⁶ Madem hazırlık hareketlerini cezalandırmıyoruz hazırlık hareketlerinden ne anlamamız gerekir önemli husus budur. Hazırlık hareketleri ile icra hareketlerinin keskin çizgilerle ayırabilecek bir ölçüt bulmak kolay değildir.¹⁷⁷ Kişinin nasıl kaçabileceği konusunda araştırma yapması ya da kaçarken kullanabileceği alet ve bir takım malzemeleri temin etmesi, kaçma fiilini işleyeceği yeri öncesinde tespit etmesi, firar suçuyla ilgili kitaplar okuması ya da suçu işledikten sonra nasıl daha az ceza alabileceğini araştırması hazırlık hareketidir ve cezalandırılmaz. Kişi ne zaman elverişli hareketlerle icraya başlarsa o zaman cezalandırılır.

Suçun teşebbüs halinde kalması ile tamamlanması arasında ne fark var ki kanunda ayrıyeten suça teşebbüs bahsi düzenlenmiş bulunsun? Teşebbüs suçun tamamlanmış haline

---

¹⁷⁴ <https://www.milliyet.com.tr/egitim/sozluk/tesebbus-nedir-tdk-sozluk-anlami-ne-demek-suca-tesebbus-nedir-6656871>
E.T:09.12.2023

¹⁷⁵ Erem-Danışman-Artuk, s.295; Alacakaptan s.61; Hafizoğulları-Özen, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler 4. Baskı s.327 vd.; Artuk, Suçun Özel Görünüş Şekilleri, s.243; Gökçen, Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü, s.9, Artuk-Gökçen GH. s.691, Özgenç GH. s.498

¹⁷⁶ (Yargıtay 16. CD., 22/11/2016 T., 2016/4085 E., 2016/6068 K.); Aktaran: Parlar-Öztürk, s. 530. “..Hükümlünün sevk sırasında çengelli iğne vasıtasıyla ellerindeki kelepçeyi açmak isterken görevlilerce fark edilip engellenmesi şeklindeki olayda eylemin hazırlık hareketi niteliğinde olması nedeniyle teşebbüsün söz konusu olmayacağına hükmetmiştir.”

¹⁷⁷ İçer, Zafer; Teşebbüste İcra Hareketleri ile Hazırlık Hareketlerinin Ayrımı Meselesi s. 77 vd. Dönmezer- Sulhi Teşebbüste Hazırlık ve İcra Hareketleri Tefriki İÜHFM, C.:VIII, İstanbul1942 s.433 vd.

göre daha az ceza tayini gerektirir.¹⁷⁸ Bu hususu da yine Türk Ceza Kanunumuzun 35/2 maddesinde düzenlenmiştir.

“Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on üç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadar indirilir.”

Yani bir suç teşebbüs aşamasında kaldı ise bu suça ilişkin ceza tayin edilirken teşebbüsü düzenleyen kanun maddesindeki hükmü dikkate alarak indirilerek ceza tayin edilir.

Kaçma fiili kısımlara ayrılabilirdiğinden teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkündür.¹⁷⁹

İcra hareketleri başladıktan sonra kaçma fiili sona ermeden fail kaçmaktan gönüllü olarak vazgeçerse suça teşebbüsten sorumlu olmayacak gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanacaktır.¹⁸⁰ Tabi o ana kadar işlediği fiiller suç teşkil ediyorsa o fiillerden ceza alacaktır.

TCK 35. maddesinde, “fail, elinde olmayan nedenlerle suçu tamamlayamaz ise” diyerek suça teşebbüsü açıkça düzenlemiştir ancak ceza kanunumuzda işlenemez suç ile ilgili bir tanım bulunmamaktadır.¹⁸¹ Yargıtay 8. CD. 2018/5151E. 2018/6088 29.05.2018 tarihli kararında firar suçu iddiasıyla açılan davada sanığında kapalı cezaevinin çatısına çıkması eyleminin firara teşebbüs değil, sanığın akıl sağlığına ilişkin şüpheler bulunması sebebiyle ve kapalı cezaevinin firara karşı konulan teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engelleri aşmasının mümkün olmaması da göz önünde bulundurularak işlenemez suç olması sebebiyle beraatına karar verilmesi gerektiği yönünde karar vermiştir.

İşlenemez suçta fail tarafından işlenmek istenen bir suç olmasına karşın suçun maddi konusunun bulunmaması ya da failin hareketinin elverişsiz olması nedeniyle işlenemeyen bir suç vardır. Nitekim yukarıda bahsettiğimiz Yargıtay kararı da bu hususta isabetli bir karar vermiştir. Hem failin çatıya çıkması failinin kapalı cezaevinin firara karşı teknik, mekanik, elektronik pek çok engel bulunması güvenlik önlemlerinin yüksek seviyede olması sebebiyle hem de suçun konusunun bulunmaması sebebiyle işlenemez suçtur. Sanık çatıya firar amaçlı

---

¹⁷⁸ Bkz. Özgenç, İzzet GH. s.516 Özgenç hocaya göre “teşebbüs aşamasında failin haksızlık muhtevasının belirlenmesinde neden olduğu zarar yada tehlikenin ağırlığı esas alınır. Bu sebeple teşebbüs aşamasında kalmış suçun cezası tamamlanmış suça göre daha az olacaktır.”

¹⁷⁹ (Yargıtay 4. CD'nin 03.11.2008 T., 2008/15421 E. ve 2008/19565 K) “...tutuklu sanığın koğuşundan ayrılıp, cezaevi kütüphanesinde yakalanmaktan ibaret olan eyleminin, olay yerinde keşif yapılarak, yakalanma sürecine kadar gerçekleştirdiği hareketlerin icrai nitelikte olup olmadığı ve cezaevinden kaçma sonucunu doğurabilecek elverişlilikte bulunup bulunmadığının Yargıtay denetimine olacak sağlayacak biçimde saptanarak değerlendirilmesi ve sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, eksik inceleme ve yetersiz gerekçeyle cezaevinden kaçmaya teşebbüs suçundan hükümlülük kararı verilmesi...”

¹⁸⁰ Gökçen-İçer, 2020: ABÜHFD C.8 S.16 s.757

¹⁸¹ (Yargıtay 8. CD. 2018/5151E. 2018/6088 29.05.2018)

“Sanığın, firara teşebbüs ettiği kabul edilen cezaevinin kapalı bir cezaevi olduğu ve dava konusu olayın gündüz 13:00 sıralarında meydana geldiği, sanığın cezaevi çatısına çıkmasının, iç ve dış güvenlik görevlileri ile firara karşı konulan teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engelleri aşarak cezaevinden firar etmesine imkan verebilecek bir hareket olup olmadığının tespiti için olay mahallinde keşif yapıp sanığın cezaevi çatısına çıkmasının belirtilen engelleri aşarak cezaevinden firar etmesi sonucunu doğurup doğuramayacağını bilirkişi raporu ile tespiti ve rapor sonucunda firara imkan olmadığının belirtilmesi durumunda, akli sağlığı hususunda dava dosyasına yansıyan iddia ve şüpheler bulunan sanığın eyleminin, akıl ve muvazene dışı davranış olup, ortada cezaevi disiplin mevzuatının uygulanmasını gerektiren ve işlenemez suç olduğu kabulü gereken bir eylem olduğu kabul edilerek hakkında beraat kararı verilmesi gerekir.”

çıkmiş da olabilir çıkmamış da olabilir bunu bilemeyiz. Keza karara konu olay bazında düşündüğümüzde ise şahsın akıl sağlığına ilişkin ciddi şüphelerin bulunması hususu işlenemez suç gerekçesiyle değil akıl sağlığı yerinde olmadığı için kusurluluk atfedilemeyeceği için cezalandırılmayacaktır. Kanaatimce Yargıtay kararı doğrudur ancak eksiktir gerekçe olarak ayrıca akıl sağlığına ilişkin bir tereddüt varsa öncelikle bu şüphe giderilmeli daha sonra ise kişinin akıl sağlığı yerinde değilse yaptığı fiil suç teşkil etse bile kusur atfedilemeyeceğinden ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmelidir.

Suçun nitelikli hallerine teşebbüs konusuna gelecek olursak Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından verilen karara değinmek gerekir. “...Geyve Açık Ceza İnfaz Kurumu'ndan birlikte firara teşebbüs eden sanıklar hakkında tayin olunan cezanın suçun birlikte işlenmesi nedeniyle TCK'nın 292/3. maddesi ile arttırılması gerektiği gözetilmeden eksik ceza tayini, aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır....”¹⁸²

Yargıtay kararında belirtilen TCK 292/3 hükmünde suçun, silahlı olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi halinde, verilecek ceza bir katına kadar artırılır demektir ancak mahkeme ceza tayininde bulunurken bir kat artırım yapmamış bu sebeple de eksik ceza tayini sebebiyle hatalı karar vermiştir. Suçun nitelikli hallerinin bulunduğu durumlar teşebbüste kalması ceza artırımı yapılamayacağı anlamına gelmez ancak mahkemenin gözünden kaçmış olabilir fakat Yargıtay aleyhe temyiz yapılamayacağından bozma değil mecburen onama kararı vermiştir.

Firara teşebbüs suçu işlenirken bunun yanı sıra başka suçlar işlenmesi halinde gerçek içtima yapmak gerekir. Fail bu durumda hem firara teşebbüs suçundan hem de işlediği diğer suçtan ceza alacaktır. Mesela firara teşebbüs suçu sırasında tel örgülerin sökülmesi, parmaklıkların kesilmesi, duvarın yıkılması fiilleri bakımından mala zarar verme suçundan ayrıca ceza tayin etmek gerekmektedir.¹⁸³

Ayrıca suçun teşebbüs aşamasında kaldığına kanaat getirmemiz için fiilin kesintiye uğramaması gerekir. Suçun tamamlanmış hali olduğunda ise failin fiili gerçekleştirdiği sırada cezaevi görevlileri tarafından fark edilmemesi kurumun egemenlik alanının dışına çıkması kurum ile bağının kesintiye uğraması gerekir. Yani kendisini denetlemek ve gözetlemek ile görevli kişilerin denetim alanından çıkması durumunda suç tamamlanmış olacak ve bu duruma teşebbüs aşamasında kaldı demek mümkün olmayacaktır. Ancak kaçarken görevliler tarafından fail fark edilmiş olsaydı ve kesintisiz takip sonucu yakalanmış olsaydı suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktı.

İhmal suretiyle icra suçları bakımından teşebbüsün mümkün olup olmadığı hususunu değerlendirecek olursak; bir kanun hükmünün kasten yerine getirilmemesi sebebiyle oluşan

---

¹⁸² Yargıtay 9.CD 2013/12772E. 2013/14962 K .

¹⁸³ (Yargıtay 8. CD 2006/6378 E. 2006/7185 K. 03.10.2006)

“1- 5237 sayılı TCK 292/2. madde ve fıkrasında, cebir ve tehdit kullanılarak suçun işlenmesi halinin düzenlendiği, sanığın hükümlü bulunduğu cezaevinin penceresinin demir parmaklıklarını keserek firara teşebbüs edip, cebir ve tehdit kullanmadığının anlaşılması karşısında; sanığa aynı yasa ve maddenin 1. ve 3. fıkraları uyarınca ceza tayini gerekeceğinin gözetilmemesi ve ayrıca cezaevi penceresinin demir parmaklıklarının kesilmesi nedeniyle mala zarar verme suçu gerçekleştiği halde, bu suçtan hüküm kurulmaması,
2- Kesinleşen kararda teşebbüs ve takdiri indirime ilişkin hükümler uygulandığı halde, uyarlamaya ilişkin kararda uygulanmaması, Bozmayı gerektirmiş hükümlünün temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmesi olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı (BOZULMASINA), karar verilmiştir.”

suçlara gerçek ihmali suç denilmektedir. Doktrinde genel kabul gerçek ihmal suçlarına teşebbüs mümkün değildir.¹⁸⁴ Gerçek olmayan ihmali suçlara (Görünüşte ihmali suç) teşebbüs hususunu ise bir kısım yazarlar mümkün olduğunu kabul etmiştir.¹⁸⁵ Gerçek ihmali suçların oluşması için kanundaki menfi hareketin yapılması yeterlidir ancak görünüşte ihmali suçun oluşması için kanundaki menfi hareketin yapılmasının yanı sıra neticenin gerçekleşmesi de aranır. Bu sebeple görünüşte ihmali suçlara teşebbüs mümkündür. Gerçek ihmali suçlarda teşebbüs mümkün değildir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 97. maddesinde düzenlenen; izinden dönmeme, geç dönme suçunda hükümlünün izin süresinin bitiminden itibaren iki günlük süre geçene kadar dönmemesi durumlarında bu süre geçmeden suç oluşmayacağından teşebbüs mümkün değildir.¹⁸⁶

2. SUÇA İŞTİRAK

Bir suçu tek bir kişi işleyebileceği gibi birden fazla kişi de işleyebilir. Birden fazla kişinin aralarında yaptıkları anlaşma gereği suçun kanuni tanımındaki fiilin oluşumuna katkıda bulunarak suçu birlikte işlemelerine iştirak denir.¹⁸⁷

Bu suç tipi yalnızca tutuklu ve hükümlü olanlar tarafından işlenebilir özgü suçtur bu sebeptendir ki iştirakte yine bu sığata haiz olan kişiler tarafından mümkündür.¹⁸⁸ Bu sığata haiz olmayan kişiler tarafından suçun müşterek faillik düzeyinde işlenmesi durumunda TCK 294 kaçmaya imkân sağlama suçundan failin sorumluluğu doğacaktır.

Esas itibariyle suça yardım eden kişilerin Kanun'un 39. maddesi uyarınca sorumlulukları gündeme gelse de hükümlü veya tutuklunun kaçmasına imkân sağlamak eylemi 294. maddede ayrı bir suç olarak düzenlendiğinden, failliğin, şerikliğıe göre asliliğı prensibi uyarınca suça yardım eden kişiler 294. maddenin faili olacaklardır.¹⁸⁹

Dolaylı faillik TCK 37/2 de düzenlenmiş olup kişinin başkasını araç olarak kullanarak suç işlemesi halinde gündeme gelir. Dolaylı fail de esas fail gibi cezalandırılır. Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun da niteliğı gereğı başka bir kimsenin aracılığıyla işlenmesi mümkün olmayıp dolaylı faillige elverişli değildir.

---

¹⁸⁴ Özbek-Doğın-Bacaksız, s. 446; Demirbaş, s. 235; Koca-Üzülmez, s. 429; Uğraş s.53

¹⁸⁵ Hafizoğulları-Özen, s. 323; Hakeri 2017, s. 510.

¹⁸⁶ Gökçen-İçer, 2020: ABÜHFD C.8 S.16 s. 757.

¹⁸⁷ Akbulut, Berrin, "Bağlılık Kuralı" Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XIV, Haziran 2010, Sayı 1, s.176 vd. ; Yarsuvat, Duygun-Bayraktar, Köksal, Ulusal Rapor Teşebbüs ve İştirak Kurallarının Genişlemesi, 18. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresi, İstanbul 2009, s.66 vd. ; Kunter, Nurullah; "Suç Ortaklığında Sorum ve Ceza" İÜHFM., C.: XIII, S.:1 İstanbul 1947, ; Centel-Zafer-Çakmut,(10)s.486.;Keskin, Serap, Suç Ortaklığı (Suça İştirak): Ceza Hukuku Günleri. 70. Yılında Türk Ceza Kanunu- Genel Hükümler-(26-27 Mart 1997-İstanbul) İstanbul 1998, s.227 vd., Aydın Devrim, Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Ankara 2009, s.23 vd. Erem, Faruk. "Suça iştirak." (1946).s.86.

¹⁸⁸ Yüksel, Tülay Kitapçioğlu: "Extraneus" un Özgü Suçlarda Dolaylı Fail Olarak Cezalandırılıp Cezalandırılmayacağı Sorunsalı, 2022, 475-487. s.477 vd.

¹⁸⁹ Meran, s. 416; Yaşar-Gökcan-Artuç, s. 8546.

Suçta azmettirme hususu ise TCK 38 maddesinde düzenlenmiştir. Tutuklu ve hükümlünün kaçması suçu azmettirmeye elverişlidir. Azmettirme suç işleme kararı olmayan birisinin suç işlemeye karar verdirilmesidir. Azmettiren azmettirdiği suçun cezası ile cezalandırılır. Azmettirme bakımından ise hükümlü veya tutukluyu kaçmaya azmettiren herhangi bir kimse olabilir. İlla tutuklu ya da hükümlü olması koşulu aranmaz. Suçta azmettiren olarak iştirak mümkündür.

İştirakin ne zamana kadar mümkün olduğu hususu ise suçun ani mi mütemadi mi olduğuna göre değişir. Suçun ani mi mütemadi mi olduğuna ilişkin fiil kısmında daha önceden değindiğimiz açıklamalar doğrultusunda tekrar belirtmek gerekir ki; doktrindeki baskın görüş bu suç tipinin ani suç olduğunu kabul etmektedir. Yargıtay da hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunu ani suç olarak kabul etmiştir. Ancak az da olsa bu suç tipinin mütemadi bir suç olduğunu söyleyen yazarlarda bulunmaktadır.¹⁹⁰ Suç tipinin mütemadi suç olduğunu kabul ettiğimizde bunun birtakım neticeleri olacaktır. Temadi devam ettiği sürece suçta iştirak edilebilir.¹⁹¹ Suçta iştirak bakımından mütemadi olarak kabul ettiğimizde temadi devam ettikçe suçta da iştirakin mümkün olduğunu kabul etmemiz gerekir ancak bu kanaatimizce mümkün gözükmemektedir. Hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu niteliği itibariyle ani bir suçtur. Ani suçlara iştirak suç tamamlanıncaya kadar mümkündür. Hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunu mütemadi bir suç olarak kabul etmiş olsaydık o zaman suç işlenmeye devam ettiği sürece azmettirme dışında iştirak mümkündür görüşünü kabul etmiş olurduk.

Peki, ihmal suretiyle işlenen hükümlü ve tutuklunun kaçması suçuna iştirak mümkün müdür? Bu husustan bahsedecek olursak CGTİK düzenlenen md.97 İzinden dönmeme geç dönme, 105A-8 Denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürede müracaat etmeme, geçici madde 9, nakillerde alınacak tedbirler başlığı altında düzenlenen md.58/3 kuruma nakiller sırasında belirtilen belirtilen sürede giriş yapmayan hükümlüler hakkında 97. Maddenin uygulanacağını düzenleyen maddelerde ihmali davranışlarla gerçekleşen suçta iştirak mümkündür.

3. SUÇLARIN İÇTİMA

İçtima suçların tek bir failde toplanması anlamına gelir.¹⁹² Gerçek içtima; *“kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır.”*¹⁹³ Anlamına gelir.

(TCK m. 292/4) firar suçunun içtması bakımından özel bir düzenleme ihtiva etmektedir. *“Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükümlenir.”*

---

¹⁹⁰ Hakeri 2017 s.747

¹⁹¹ Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır Genel hükümler s.332; Artuk-Gökçen ÖH 20. Baskı s.1264-1265.

¹⁹² Koca-Üzülmez, GH. (12) s.504-557 ; Hakeri GH. 2017 (21. baskı), s.610-660 ; Mahmutoğlu-Karadeniz, s.975-1116, İçel, Kayıhan, Suçların İçtması İstanbul 1972 s.9 vd. Artuk-Gökçen GH. s.794 vd.

¹⁹³ TBMM Adalet Komisyonu'nun Türk Ceza Kanunu Tasarısına İlişkin 3.8.2004 tarih ve Esas:1/593, Karar:60 sayılı Raporu, TBMM, Dönem:22, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı:664, s.229.

Yani firar suçu maddede yazılan suçlarla birleşmeyecek hem firar suçundan hem de madde de sayılan suç tiplerinden ayrı ayrı cezalandırılacaktır.¹⁹⁴ Gerçek içtima yapılması gerektiğinden bahsedilmiştir. O zaman zıt kanıt yöntemi ile bu madde de sayılmayan suç tipleri açısından gerçek içtima değil fikri içtima yaparak en ağır olan cezadan cezalandırmak gerektiği kanaatine varılmaktadır. Fikri içtima, tek fiille birden çok suçun gerçekleşmesine sebep olunması halinde ortaya çıkar.¹⁹⁵ Fail yararına bir düzenleme olan fikri içtima sanığın, gerçekleşen her suç için ayrı ayrı ceza almasının önüne geçer.

Yargıtay 13. Ceza Dairesi tarafından verilen bir kararda “*hükümlülerin kendilerine zimmetlenen çarşafı yırtıp uç uca eklemek suretiyle firara teşebbüs ettikleri olayda mülkiyeti ceza infaz kurumuna ait olan çarşafı yırtmaları nedeniyle kamu malına zarar verme suçundan ayrıca cezalandırılmaları söz konusudur.*

Yine başka bir ilamda da failin hükümlü olarak bulunduğu ceza infaz kurumunun penceresinde bulunan demir parmaklıkları keserek firara teşebbüs etmesi halinde kamu malına zarar verme suçundan ayrıca cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir.”¹⁹⁶

Yargıtay kararından da anlaşılacağı üzere hükümlü veya tutuklunun kaçması sırasında mala zarar verme suçunun işlenmesi halinde gerçek içtima yapılarak her suçtan ayrı ayrı cezalandırmak gerekir.

Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun işlenirken kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda gerçek içtima yapılacaktır çünkü bu durum kanunda açıkça düzenlenmiştir

¹⁹⁴ (15. Ceza Dairesi E. 2014/18811 K. 2015/26541)

“...Dosya incelenerek gereği düşünüldü;

1-Sanık ... hakkında kamu malına zarar verme, hükümlü veya tutuklunun kaçması suçlarından verilen mahkumiyet kararlarına yönelik temyiz isteminin incelenmesinde;

Sanığın yokluğunda verilir 25.03.2013 tarihinde tebliğ olunan 06/11/2012 tarihli mahkumiyet hükümlerine yönelik, yasal süresi geçtikten sonra yaptığı, 05.04.2013 havale tarihli dilekçesi ile vaki temyiz talebinin, 5320 sayılı Kanun'un 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 Sayılı CMUK'nın 317. maddesi uyarınca REDDİNE,

2-Sanıklar ..., ..., ..., ... hakkında kamu malına zarar verme, hükümlü veya tutuklunun kaçması suçlarından verilen mahkumiyet kararlarının temyiz incelemesinde;

Mala zarar verme suçu başkasının mülkiyetinde bulunan taşınır veya taşınmaz malın kısmen veya tamamen yıkılması, tahrip edilmesi, yok edilmesi, bozulması kullanılamaz hâle getirilmesi veya kirletilmesiyle oluşur. Bu bakımdan, söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suçtur. Yıkma, yalnızca taşınmazlar için söz konusudur. Taşınmazın önceki kullanım biçimine uygun olarak bir daha kullanılamaz duruma getirilmesini ifade eder. Yok etme, suça konu şeyin maddi varlığını ortadan kaldırmaktır. Bozma, suça konu şeyin, amacına uygun olarak kullanılması olanağını ortadan kaldırmaktır. Kirletme, başkasının binasının duvarına yazı yazmak, resim yapmak, afiş ve ilân yapıştırmak şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Sanıkların tutuklu olarak buldukları kapalı ceza infaz kurumundaki koğuş duvarını delerek kaçmak istedikleri, duvarda delik açmaya başladıkları ancak infaz koruma memurlarının şüphe üzerine yaptıkları kontrolde durumun ortaya çıktığı olayda, hükümlü veya tutuklunun kaçması suçuna teşebbüs ve kamu malına zarar verme suçunun oluştuğuna yönelik kabulde bir isabetsizlik görülmemiştir.

Yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre, sanıkların yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle, hükümlerin ONANMASINA, 10.06.2015 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”

¹⁹⁵ İpeçioğlu, Pervin Aksoy; “Türk Ceza Kanunu’nda Bileşik Suç” AUHFD, 61 (1) 2012:43-67 s.52

¹⁹⁶ Yargıtay 13. CD’nin 30/9/2020 T., 2020/4437 E. ve 2020/8362 K.

II. ETKİN PİŞMANLIK

Etkin pişmanlık¹⁹⁷ suçu işleyen kişinin suç tamamlandıktan sonra pişman olup suçtan kaynaklanan zararları telafi etmek amaçlı bir takım fiillerde bulunması iştirakçilerin ismini vermesi, maddi zarar varsa bunu gidermesi şeklinde olabilir. Her suç için etkin pişmanlık uygulanmaz sadece kanunda belirtilen suçlar bakımından etkin pişmanlık hükümleri uygulanır. Tezimizin konusunu oluşturan hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu için etkin pişmanlık TCK 293 maddede düzenlenmiştir. Etkin pişmanlık kurumunun kanunda düzenlenmesinin amacı ceza tayini yapılırken failin suçtan sonraki hareketlerinde bir pişmanlık olması durumunda ceza indirimi sağlanması daha adil bir ceza belirlenmesidir.

TCK 293 maddenin birinci fıkrasında “*Tutuklu veya hükümlünün, kaçtıktan sonra etkin pişmanlık göstererek kendiliğinden teslim olması halinde, kaçtığı günden itibaren teslimin gerçekleştiği güne kadar geçen süre dikkate alınarak, verilecek cezanın altıda beşinden altıda birine kadarı indirilir. Ancak, kaçma süresinin altı ayı geçmesi halinde cezada indirim yapılmaz.*”¹⁹⁸ şeklinde etkin pişmanlık hükmü düzenlenmiştir.

Madde de belirtildiği üzere kaçma eyleminin tamamlanmış olması gerekir. Kaçma eylemi tamamlanmadan, netice meydana gelmeden fail gönüllü olarak vazgeçmiş olsaydı gönüllü vazgeçme gündeme gelirdi. Kaçan tutuklu veya hükümlünün 6 aylık süre dolmadan kendi hür iradesi ile teslim olması gerekir. Örneğin bulunduğu ortama polisler geldi kaçacak yeri kalmadı ve korktuğu için teslim oldu ise bu durumda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

Yargıtay 17. Ceza Dairesi tarafından verilen bir kararda;

*“...Suça sürüklenen çocuğun suça konu hurda malzemeleri alıp araca yükledikten sonra ihbar üzerine kolluk kuvvetlerince kesintili takip sonucu müştekiye ait işyerinin 250 m. uzağında durdurulduğu, kendisinin kaçtığı, malzemelerin ise durdurulduğu yerde kaldığı ve bu şekilde hırsızlık eyleminin tamamlandığı, öte yandan olay yerinden firar eden ve yaklaşık iki ay sonra ifadesi alınabilen suça sürüklenenin olay tutanağına yansıyan herhangi bir ikrar veya yer gösterme iradesinin bulunmadığı, olaydan sonra bizzat pişmanlık göstermek suretiyle çalınan eşyaların iadesi hususunda da herhangi bir çaba içinde bulunmadığının anlaşılması karşısında, hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmayacağı gözetilmelidir...”*¹⁹⁹ denilmektedir.

---

¹⁹⁷ Artuk-Gökçen ÖH. 20. Baskı s.1267: Baba, Yasemin & Sözüer, Adem. Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık. Yüksek Lisans Tezi İstanbul, 2011, s.4. Süheyl Donay, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul, Beta, 2007, s.60. Baki, Ensar . "Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık". Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi / 2 (July 2016): 0-0 s.29.vd.

¹⁹⁸ (Yargıtay 8. Ceza Dairesi 2018/10522 Esas, 2019/6525 Karar)

Asliye ceza mahkemesi tarafından yürütülen yargılama süreci sonucunda sanık hakkında hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan mahkûmiyet kararı verilmiştir. Sanığın temyiz itirazları üzerine dosya Yargıtay’a gönderilmiştir. Yargıtay incelemesinde, sanığın savunmasında firar ettikten sonra kendi yerini haber vererek teslim olduğunu beyan ettiğini görmüştür. Ancak dosyada, sanığın nasıl yakalandığına ilişkin herhangi bir tutanak bulunmamaktadır. Sanığın kendiliğinden teslim olup olmadığını öğrenebilmek için yakalama sırasında görevli bulunan memurların mahkemede tanık olarak dinlenilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tanıkların dinlenmesi ve sanığın kendiliğinden teslim olup olmadığının öğrenilmesi sonucunda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı konuşulması gerektiği belirtilmiştir. Mahkeme eksik araştırma ile karar verilmiş olduğundan bozma yönünde karar verilmiştir.

¹⁹⁹ Yargıtay 17. CD 2015/8711 E. 2016/1082 K. 28.01.2016

Yargıtay kararından da anlaşılacağı üzere etkin pişmanlık kaçma olayı tamamlandıktan sonra herhangi bir ikrar, yer gösterme gibi herhangi bir çabasının bulunmaması durumunda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması da mümkün değildir.

III. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ, GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME, ZAMANAŞIMI

Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun kovuşturulması şikâyete tabi değildir. Re'sen soruşturulup kovuşturulmaktadır.²⁰⁰

Görevli mahkeme 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanununun 11. maddesi uyarınca Asliye Ceza Mahkemesidir. “*Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.*” demektedir. Aynı kanunun 12. Maddesi Ağır Ceza Mahkemesinin görevini düzenlemektedir. “*Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmi belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflas (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 inci maddeler hariç) ve 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay’ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askeri mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.*” Kanun maddesinden de açıkça anlaşılacağı üzere on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir. On yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlara ise Asliye Ceza Mahkemesi bakmaktadır. Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu bakımından görevli mahkeme Asliye Ceza Mahkemesidir.

Yetkili mahkeme konusuna gelecek olursak ceza hukukundaki genel yetki kurallarının bu kanun maddesi içinde geçerli olduğunu ve uygulanacağını söylemek mümkündür. Yetkili mahkeme suçun işlendiği yer mahkemesidir.

Suçun dava zamanaşımı konusunda ikili ayırım yapmak gerekmektedir: 292/1 fıkrasında öngörülen cezanın üst sınırı 5 yılı aşmadığından TCK m. 66/1-e “*Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl, geçmesiyle düşer.*” hükmü uyarınca dava zamanaşımı sekiz yıldır.

Ancak 292/2 “*Bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. 292/3 Bu suçun, silahlı olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir katına kadar artırılır.*” Fıkradaki eylemin 3. fıkradaki nitelikli suretle gerçekleştirilmesi halinde iki yıldan altı yıla kadar cezaya hükmolunabilmesi söz konusu olacağından dava

²⁰⁰ Meran, N. s. 418; Parlar-Hatipoğlu, s. 4408; Yaşar-Gökcan-Artuç, s. 8547 ; Uğraş s.80.; Artuk-Gökçen ÖH 20. Baskı s.1268.

zamanaşımı TCK m. 66/1-d “Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl,” hükmü uyarınca dava zamanaşımı on beş yıl olacaktır.

TCK 66. maddenin 3. fıkrasında düzenlendiği üzere; “Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer.” Bu düzenlemeye göre yaşı küçükler için dava zamanaşımı yönünden yaşı büyüklere göre daha avantajlı bir durumdadır.

Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur. Her olay özelinde dava zamanaşımını ayrıca değerlendirmek gerekir. Ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri göz önünde bulundurarak hesaplamak gerekir.

Ceza zamanaşımı süresi ise TCK 68. maddesinde düzenlenmiştir. 292/1 fıkrasında öngörülen cezanın üst sınırı 5 yılı aşmadığından 68/1 e) Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında ceza zamanaşımı süresi on yıldır. Maddede yazılı ceza on yıl sürenin geçmesiyle infaz edilmez.

292/2 Bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. 292/3 Bu suçun, silahlı olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir katına kadar artırılır. Fıkradaki eylemin 3. fıkradaki nitelikli suretle gerçekleştirilmesi halinde iki yıldan altı yıla kadar cezaya hükmolunabilmesi söz konusu olacağından ceza zamanaşımı süresi beş yılı aştığından 68/1-d Beş yıldan fazla hapis cezalarında ceza zamanaşımı süresi yirmi yıldır. Hükmü gereğince 20 yıl sürenin geçmesi durumunda ceza infaz edilmez.

Yargıtay’ın bu konuyla ilgili bir kararına yeri gelmişken değinmemiz gerekir. “...Suçun tanımına suçun gerektirdiği cezaya, sorgunun yapıldığı tarihten hüküm tarihine kadar 5 yıldan fazla zaman geçmiş bulunmasına bu arada zamanaşımını kesen başka bir işlem yapılmamış olmasına binaen ceza davasının zamanaşımı sebebiyle düştüğünün göz ardı edilip mahkûmiyet kararı verilmesi hatalıdır...”²⁰¹

Yargıtay kararından da anlaşılacağı üzere zamanaşımı süreleri dikkate alınmadan verilen mahkûmiyet kararları hatalıdır. Zamanaşımı sürelerinin kanunda düzenlenme amacı kamu güvenliğini sağlamaktır.

IV. YAPTIRIM

Tutukevi, ceza infaz kurumu yahut gözetimi altında bulunan görevlilerin elinden kaçmak eyleminin cezası altı aydan bir yıla kadar haptir (m. 292/1). Suçun, cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde bir yıldan üç yıla kadar (m. 292/2), suçun silah kullanılmak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından beraber işlenmesi halinde ise bir yıl ile üç yıl arasında belirlenecek cezanın bir katına kadar artırılması söz konusu olacaktır. (m. 292/3).

1. ve 2. fıkra bakımından alt sınırdan hapis cezasına hükmolunması durumunda bu ceza TCK m. 49/2 hükmü uyarınca bir yıl ve daha az süreli hapis cezasına kısa süreli hapis cezası

---

²⁰¹ Yargıtay 8 CD. 2002/634 E. 2002/4499 K. 03.04.2002

denilir. 50. maddede kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi²⁰² düzenlenmiştir; seçenek yaptırımlara çevirme suçunun yargılama sürecindeki pişmanlığına, kişiliğine sosyal ekonomik durumuna göre örneğin adli para cezasına çevrilmesi, Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine, en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye, kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya, mümkündür.²⁰³

Mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, daha önce hapis cezası almamış olmak koşuluyla seçenek yaptırımlardan birine çevrilir. Diğer durumlarda seçenek yaptırımlara çevirme zorunluluğu yoktur. Hem adli para cezası hem de hapis cezası seçenek yaptırım olarak belirlenmiş ve hâkim hapis cezasına hükmetmişse artık adli para cezasına hükmedilmesi mümkün değildir.

Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu bakımından hapis cezasının ertelenmesi kararı verilebilir. Hapis cezasının ertelenmesi kararının uygulanabilmesi için şartlar CGTİK 51 maddede düzenlenmiştir.

“...İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

- a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkum edilmemiş olması,*
- b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması, gerekir.”*

Cezanın ertelenmesi kararı mağdurun zararın giderilmesi ya da kamunun zararının giderilmesi, suçtan önceki hale getirme veya zararın tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir denetim süresi belirlenir. Bu süre, bir yıldan az, üç yıldan fazla olamaz. Denetim süresi içinde; hükümlü meslek ve eğitim programına dâhil edilmesine karar verilebilir.

Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye uzman bir kişi atayarak hükümlüye rehberlik etmesi aynı zamanda kötü alışkanlıklardan kurtulmasını hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında hükümlüye yol göstermesi ve üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek mahkûmun sosyal uyum derecesini ve gelişimini infaz hâkimine bildirir. Uzman bir kişi atanması gibi bir zorunluluk yoktur.

Denetim süresi yükümlülüklerine uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılacaktır ancak; en önemli husus hükümlünün denetim süresi içinde denetimi bozacak fiil davranışları olması halinde bu durumdan nasıl etkileneceğidir. Hükümlünün

---

²⁰³ Aygün Eşitli, E. "Kısa süreli hapis cezası ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 65 (2016): s.79 vd; Meran, Necati. 2006: s. 417. ; Umudum, C. Erdem. Denetimli Serbestlik Bağlamında Elektronik İzleme. On İki Levha Yayıncılık, 2021. s.134.

denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi halinde yahut kendisine yüklenen yükümlülöklere, uymamakta ısrar etmesi halinde (infaz hâkimliği tarafından uyarılmış olması halinde ısrarla uymaması gerek); ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimliğince karar verilir. Hakkında hapis cezasının ertelenmesi kararı verilip de söz konusu denetim faaliyetlerine uyulmaması tekrar infaz kurumunda cezanın kalanını çekmeye neden olacaktır.

Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunda önemli hususlardan biri de 4. Fıkırada yer alan kasten öldürme, mala zarar verme gibi suçlarla birlikte işlenmesi halinde verilecek cezanın belirlenmesi hususudur. Kanun hükmü;

“(4) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükümlenir.

(5) Bu maddede yazılı hükümler, ceza infaz kurumu dışında çalıştırılan hükümlüler ile hapis cezası adli para cezasından çevrilmiş olanlar hakkında da uygulanır.”

Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu işlenirken kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi veya bir kasten öldürme suçu işlenmesi yahut da mala zarar verilmesi durumlarında ayrıca bu suçlar için ceza kanunumuzda yer alan hükümler doğrultusunda ceza verilir. Sadece sayılan bu üç suç tipi için gerçek içtima uygulanır. Hem hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan hem de maddede belirtilen bu üç suç tipinden ceza verilir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunda ilk bakışta sadece ceza infaz kurumu tutukevlerinden kaçmanın suç oluşturacağı gibi algılsa da maddenin beşinci fıkrasında bu durum açıklığa kavuşturulmuştur. Ceza infaz kurumu dışında çalıştırılan hükümlüler ile hapis cezası adli para cezasından çevrilmiş olanlar içinde bu madde uygulanır demektedir.

Bu değindiğimiz yaptırımlar adli yaptırımlardır. Bu adli yaptırımların yanı sıra idari birtakım yaptırımlar da mevcuttur. Firar suçu gündeme geldiğinde en önemli disiplin cezası hücreye koyma cezası olarak karşımıza çıkar. Disiplin cezalarının soruşturma usulü ve nasıl infaz edildikleri hususuna değineceğiz.

Hükümlülerin disiplin cezalarını gerektiren eylemlerinin öğrenilmesinden itibaren derhal ve en geç beş gün içinde kurum en üst amirince atanan bir görevli tarafından soruşturmaya başlanır. Disiplin soruşturması en geç on beş gün içinde tamamlanır. Firar hâlinde bu süre hükümlünün yakalandığının öğrenildiği tarihte başlar. Düzenlenen rapor ve ekleri disiplin kuruluna sunulur. Soruşturma süresi eylemin ve soruşturmanın niteliğine göre infaz hâkiminin yazılı onayı ile yedi güne kadar uzatılabilir. Savunma alınmadan disiplin cezası verilemez. Savunma yazılı ya da sözlü olarak yapılabilir hakkında disiplin soruşturması yürütölen kişiye 3 gün içinde savunmasını bildirmesi gerektiği aksi halde savunma yapmaktan vazgeçmiş sayılacağı bildirilir. Disiplin soruşturması hükümlünün bulunduğu ceza infaz kurumundaki disiplin kurulu tarafından yapılır. Disiplin kurulu kararını 3 gün içinde verir. Verilen karar hükümlüye tebliğ edilir.

Disiplin cezalarının infazı; hücreye koyma ve odaya kapatma cezasının infazına, infaz hâkiminin onayı ile başlanır. Hücreye koyma ve odaya kapatma cezasına ilişkin diğer hükümler

saklı kalmak üzere, kesinleşen disiplin cezalarının infazına derhal başlanır. Hücreye koyma cezasına ilişkin disiplin cezasının infazından hem önce hem de infazı sırasında hükümlü, doktor tarafından muayene edilir. Hükümlünün bu cezaya katlanamayacağı anlaşılırsa cezanın infazı sonraya bırakılır.

CGTİK Hücreye Koyma başlıklı 44. Maddesinde yer verilen; tünel kazmaya teşebbüs, firara teşebbüs etmek ve izin müddetini geçerli bir nedeni olmaksızın azami iki gün geçirmek... Durumunda hükümlü bir günden on güne kadar hücre cezasıyla cezalandırılır.

Yine aynı maddeye göre isyan etmek, firar etmek veya tünel kazmak... durumlarında ise hükümlünün on bir günden yirmi güne kadar hücreye koyma cezasıyla cezalandırılması söz konusudur. Bu kanun maddesinde de teşebbüs ile suçun tamamlanmış hali arasında ceza tayini yaparken bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Firara teşebbüs durumunda bir günden on güne kadar hücre cezası gerekirken tamamlanmış firar suçunun işlenmiş olması halinde on bir günden yirmi güne kadar hücre cezası verilmesi gerektiği yaptırım altına alınmıştır.

Yargıtay kararlarında da disiplin cezasının verilebilmesi için disiplin cezasını gerektiren eylemin soruşturmasına eylemin öğrenildiği tarihten itibaren 2 gün içinde soruşturmaya başlanması gerekir. Hukukun genel kuralı olan “*Usul esastan mukaddemdir.*” Usul esastan önce gelir kuralı burada da karşımıza çıkmaktadır. Usule uyulmadan verilen kararın esasına geçilmez. Usul kurallarına uyulmadan verilen karar dipnotta görüleceği üzere hukuka aykırı olduğundan ötürü bozulmuştur.²⁰⁴

CGTİK m. 55/1 hükmünde “*Hükümlünün hücreye koyma cezasını gerektiren eylemlerde bulunması hâlinde kurum yönetimince hakkında disiplin işlemi yapılmasının yanında kurum en üst amirinin istemi üzerine Bakanlıkça başka kurumlara nakledilmesine nakil işlemi denilir.*” Nakil bir yaptırım olmasa da mahkûm için bulunduğu ortamın rızası dışında değiştirilmesi tıpkı yaptırım gibi birtakım olumsuz sonuçlara yol açar. Hükümlünün alıştığı ortamın ve düzenin dışında başka bir yere nakli ve yeni yere adaptasyon süreci psikolojik anlamda hükümlüyü yıprattığını söylemek mümkündür. Özgür bir insan bile evini, işini, alıştığı bir düzeni değiştirdiğinde yeni düzene alışana kadar adaptasyon sorunu yaşarken dört duvar arasındaki hükümlünün bu anlamda böyle bir süreci daha zor şekilde geçirdiğini söylemek mümkündür.

CGTİK m 97/3 hükmü uyarınca: İzinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler ile firar eden hükümlülere bir daha özel izin verilmez. Öncelikle özel izin kavramına değinmemiz gerekir. Özel izin kapalı cezaevinde bulunup açık cezaevine geçmeye hak kazanmışlar ile açık cezaevinde bulunanlara dış dünyaya uyum sağlamları ve aile bağlarını kuvvetlendirmeleri için üç ayda bir yedi güne kadar izin verilebilir

²⁰⁴ (Yargıtay 1.CD 2023/24 E. 2023/134 K. 13.01.2023)

“...Hükümlünün anılan ceza infaz kurumundan 18.06.2019 tarihinde 7 gün özel izne çıktığı, 25.06.2019 tarihinde teslim olması gerekirken dönmediği ve yasal 48 saat beklenildikten sonra 27.06.2019 tarihinde firar ettiğinin anlaşıldığı ve aynı gün hakkında tutanak tutulan hükümlünün, disiplin cezasını gerektiren eyleminin öğrenilmesinden itibaren 2 gün içinde kurum en üst amirince atanan bir görevli tarafından soruşturmaya başlanması gerekirken, disiplin soruşturmasının hükümlünün yakalandığı 15.11.2019 tarihinde başlatıldığı ve 02.11.2021 tarihinde tamamlanarak disiplin soruşturma raporunun düzenlenmesini müteakip, adı geçen ceza infaz kurumunun 03.11.2021 tarihli ceza verme kararı ile hücreye koyma cezası uygulanmasına karar verildiği anlaşılmakla, hükümlü hakkında söz konusu süreler ve soruşturma usulüne uyulmaksızın soruşturma yapıldığı gözetilerek disiplin cezası verilemeyeceği gözetilmeden, itirazın bu yönlerden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde kabulüne karar verilmesinde isabet görülmemiştir...”

bu izne özel izin denir. Özel izin kurum en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet Başsavcılığının onayı ile verilir. İzinden dönmeyen ya da iki gün geçtikten sonra dönenlerle firar edenlere özel izin verilmez.

CGTİK m. 14/5-a hükmüne göre doğrudan açık ceza infaz kurumuna alınanlar dâhil olmak üzere bu kurumlarda bulunan hükümlülerden firar edenler veya başka bir fiilden dolayı haklarında tutuklama kararı verilenlerin idare ve gözlem kurulu kararıyla kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesi mümkündür. Bu hükümden anlaşıldığı üzere kişi eğer açık ceza infaz kurumunda ise firar ettiyse kapalı ceza infaz kurumuna gönderilebilir. Kapalı ceza infaz kurumunun şartları açık ceza infaz kurumuna göre daha serttir. Mahkûm için olumsuz bir durumdur.

CGTİK m. 107/1 hükmüne göre “koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için mahkûmun kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi” gerektiğinden firar eden yahut firara teşebbüs eden hükümlü koşullu salıverilmeden de yararlanamayacaktır.

CGTİK’in Çocuk hükümlüler hakkında uygulanacak disiplin tedbirlerini düzenleyen 46. maddesinin 7-d hükmüne göre; “taarruz ve firara yarayacak ve gerektiğinde bu işler için kullanılacak madde ve aletleri yapmak, saklamak, bulundurmak”, 7-h “Mazeretsiz olarak izinden dönmesi gereken zamandan geç dönmek ve uyması gereken koşullara uymamak.” 7-m “ Kurum dışına izinsiz çıkmak” fiillerinin çocuk tarafından gerçekleştirilmesi durumunda çocuk için birtakım disiplin tedbirlerinin uygulanması yaptırım altına alınmıştır.

Yukarıda anılan fiilleri gerçekleştiren çocuğun izninin altmış güne kadar ertelenmesi veya kapalı ceza infaz kurumlarında açık ziyaretlerin altmış güne kadar kapalı şekilde yaptırılması mümkündür. Yine firar suçuyla bağlantılı olarak çocuk hükümlüler ile ilgili aynı maddenin 46/8f bendinde çocuk hükümlülerin firar veya firara teşebbüs etmeleri durumunda kapalı ceza infaz kurumlarına 6 ay aynı suçu iki veya daha fazla kez tekrar ettiğinde ise 1 yıl süre ile kapalı ceza infaz kurumuna iade edilir. Kapalı ceza infaz kurumunda bulunan çocuğun aynı fiilleri tekrar etmesi durumunda ise odaya kapatma cezası uygulanır. Bu ceza gece ve gündüz çocuğun tek başına bir odada tutulması suretiyle uygulanır. Çocuğun odaya kapatma cezası aldığı durumlarda ceza infaz edilirken bile 5 güne kadar açık havaya çıkma hakkı saklıdır. Aynı zamanda ailesi, avukatı ve yasal temsilcisi ile de görüşebilir. Firar ve firara teşebbüs suçunu işleyen çocuklar bakımından disiplin yaptırımları bu şekilde uygulanmaktadır.

Yukarıda hem yetişkin hem de çocuk mahkûmlar için firar suçunun adli ve idari yaptırımlarını açıkladık konu ile alakalı aşağıdaki değineceğimiz Yargıtay kararında eğer kişi hakkında yapılan yargılamada mahkemece firar etmediği yönünde bir kanaat oluşmuş ve kişi hakkında beraat kararı verilmiş ise bu kişi hakkında artık firar suçuyla bağlantılı olarak disiplin cezası yaptırımını uygulanamaz. Aksi halde hukuka aykırı bir karar verilmiş olur.

Firar suçundan yargılanan sanık hakkında mahkemece beraat kararı verilmesi durumunda kesinleşmiş beraat kararı karşısında aleyhe kıyas yapılarak infaz hâkimliği tarafından firar suçunun gerçekleştiği kabul edilemez keza firar nedeniyle verilen hücre cezasının da iptal edilmesi gerekir. Yargıtay’ın bu husustaki kararı şu şekildedir. Yargıtay 1 CD. 2013/2860 E. 2013/4464 K. 18.06.2013 tarihli kararında “ ...Firar 765 sayılı ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunlarında suç olarak düzenlenmiştir. Bir fiilin suç oluşturup oluşturmayacağı kesinleşen mahkeme kararı ile belirlenir. Firar suçundan sanık sıfatıyla yargılanan H.A. kesinleşen mahkeme kararı ile beraat etmiştir. Yani eyleminin firar suçunu

oluşturmadığı kesinleşmiş mahkeme kararıyla tespit edildiğine göre aleyhe kıyas yapılarak infaz mahkemesince firar eyleminin gerçekleştiği kabul edilemez. Diğer taraftan firar nedeniyle verilen hücre hapis cezası da Ankara İnfaz Hakimliği'nin 01/12/2010 tarih ve 2010/731-1146 sayılı kararıyla iptal edilmiştir. Bu durumda eylemi suç oluşturmayan ve herhangi bir disiplin cezasına da konu edilmeyen fiilden dolayı 647 sayılı yasanın 19/2 maddesinin uygulanması yasaya aykırı görülmüştür... ” demiştir.

Bu bölümde değinmemiz gereken bir diğer husus hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan yargılanan sanığa talebi üzerine müdafî görevlendirilmemesinin karara etkisidir. Hukuk devletinin bir gereği olarak hem suç hem de cezalar bakımından kurallar gerektiği gibi uygulanmazsa hukuk güvenliği tehlikeye düşer. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2016/987 E. 2021/557K. 16.11.2021 T. kararında hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan yargılanan sanığa müdafî istemesine rağmen müdafî görevlendirilmemesi, bu suç tipi her ne kadar zorunlu müdafîlik içeren bir suç olmasa da kişinin adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi, kişinin savunma hakkının kutsal olması ve hukuk devletinin temel unsurlarından olması sebebiyle bozulmuştur. Şüpheli ya da sanık savunma hakkını tek başına kullanmak istemeyebilir. Bu şüphelinin en doğal hakkıdır çünkü şüpheli ya da sanığın bir hukukçu gibi hukuk bilmesi kendinden beklenemez. Kendini savunamayabilir içinde bulunduğu psikolojik durum bilgi sahibi olsa bile kendisini savunmasına mani olabilir. İşte bu noktada bir müdafînin yardımı gündeme gelir.²⁰⁵ Adil bir ceza yargılaması yapabilmemiz için önemli unsurlarından biri silahlarda eşitlik, yani suçlayan ile suçlanana tanınan yetkiler arasında denge bulunmasıdır²⁰⁶. Çünkü iddianameyi hazırlayan delilleri toplayan savcı hukuk eğitimi görmüştür, yargılamayı yapan hâkim hukuk eğitimi görmüştür buna karşın yargılanan kişi hukuk eğitimi görmek zorunda değildir ve bu kendisinden beklenir bir durumda değildir. Bu nedenledir ki kendisini daha iyi savunabilmesi için bir hukukçunun yardımına ihtiyaç vardır. Bu kişi de savunma makamı olan avukattır. Silahların eşitliği ve taraflara arasındaki denge ancak bu şekilde sağlanabilir.

Anayasa ile güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, herkesin meşru vasıta ve yollardan yararlanarak yargı mercileri önünde savunma hakkına sahip olmasının yanı sıra (Ay m.36), avukat yardımı almasını da içermektedir. (İHAS m.6/3-c). Avukatın tanık dinletme, delillerin toplanmasını isteme, savunma yapma ve yargılamanın sağlıklı bir şekilde ilerlemesinde rolü büyüktür.

İHAS 6.maddesinin üçüncü fıkrasında her sanığın hakkındaki suç isnadını öğrenme, savunma için gerekli zaman ve imkâna sahip olma, müdafiden yararlanma, soru sorabilme, tanık dinletme ve gerektiğinde tercüman isteme haklarına sahip olduğu görülmektedir. Bu açıdan, soruşturma evresinde müdafî yardımı konusunda getirilen her kısıtlamanın adil yargılama ilkesini ihlal edeceği kuşkusuzdur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de şüpheli ya da sanığın soruşturmanın erken aşamalarından itibaren müdafî erişme hakkına sahip olmasının

²⁰⁵ Eser, Albin (Cev. Nur Centel), “Alman ve Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Sanığın Hukuki Durumu”, YD 1990, C. 3, S. 3, s. 328; Demirbaş, Timur, “Hazırlık Soruşturmasında Müdafîlik”, CMUK Sempozyumu İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Karşısında 70. Yıldönümünde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (9 Nisan 1999 - İstanbul), İstanbul 1999, s. 93 vd.; Koca, Mahmut, “Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği Hakkında Genel Bir Değerlendirme”, EUHFD 1999, C. III, S. 1, s. 76; Kantar, Baha, Ceza Muhakemeleri Usulu, Ankara 1957. s. 146 vd.; Centel, Nur Basar, Ceza Muhakemesi Hukukunda Müdafî, İstanbul 1994, s. 9 vd.; İpekçioğlu, Pervin Aksoy "Yakalama Ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri". Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9 (2007) : s.1256; Taner, Tahir, Ceza Muhakemeleri Usulü, İstanbul 1945.

²⁰⁶ Centel, Nur, Ceza Soruşturmasında Müdafîin Rolüne Eleştirel Yaklaşım, İÜHFMC C. LXXII, S. 2, s. 703-724, 2014, s.704.

savunma hakkı açısından büyük bir önem taşıdığını ifade etmektedir. AHİM yargılama sürecinde avukat bulunmamasını adil yargılanma hakkının ihlali olarak görmektedir. Bu bağlamda sanığın avukatıyla görüşmesi ve müdafî yardımından yararlanması engellenemez aksi takdirde bu hem adil yargılanma hakkının hem de mahkemeye başvurma hakkının ihlali anlamına gelmektedir. Sadece soruşturma aşaması için değil müdafiden yararlanma hem soruşturma hem kovuşturma aşaması için önemli bir konudur. Sağlıklı bir yargılama yapabilmek için yargının üç saç ayağından biri olan avukatın, yani savunma makamının göz ardı edilmesi düşünülemez.

Müdafî soruşturma aşamasında şüpheliyle her zaman ve vekâletname aranmaksızın; konuşulanların duyulamayacağı bir ortamda görüşme hakkına sahiptir. Müdafî, soruşturmanın her aşamasında şüpheliye hukuki yardımda bulunabilir (CMK m. 149/1). Hatta birden çok müdafî de şüpheliye hukuki yardım sunabilir. CMK m. 120/3 hükmü gereğince kişinin avukatının arama sırasında hazır bulunması engellenemez. Arama haber verilmeksizin yapılır ancak şüpheli müdafinin arama sırasında bulunmasını isteme hakkına sahiptir. Keza kovuşturma evresinde de soruşturma evresinde olduğu gibi müdafî yardımı çok önemlidir. Delillerin sunulması, yer gösterme, tanık dinletme gibi durumlarda sanık nasıl davranacağını bilemeyebilir, telaşlanabilir, böyle durumlarda hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu bakımından müdafînin önemi bir kez daha anlaşılacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BENZER SUÇ TIPLERİYLE HÜKÜMLÜ VE TUTUKLUNUN KAÇMASI ARASINDAKİ FARKLAR

I. Kaçmaya İmkân Sağlama Suçu

Hükümlünün kaçmasına imkân sağlama suçu, kaçma eyleminin gerçekleşmesiyle oluşmaktadır.²⁰⁷ Bu suç serbest hareketli suç olup suçun oluşması için kaçmayı sağlamak yeterlidir. Herhangi bir zarar veya somut tehlikenin oluşması şartı aranmamaktadır. Bu suç ile hükümlünün cezasını çekmesinin sağlanması amaçlanmakta ve cezası infaz edilen kişinin cezasını çekmesinde, toplumsal yarar bulunduğu gözetilmektedir. Maddenin konuluş amacı budur. Suçun faili herkes olabilir. Suçun taksirli hali aşağıda kanun maddesinde belirtildiği üzere 294/8 de düzenlenmiştir. Bu suçun bir ve ikinci fıkrasındaki haller doğrudan veya olası kastla işlenebilir.²⁰⁸ Ancak doktrinde bazı görüşler bu suçun sadece doğrudan kastla işlenebileceğini savunur.²⁰⁹ Suçun faili herkes olsa da bu suçu gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün muhafaza veya nakli ile görevli kişiler tarafından işlenmesi durumu suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Suçun kaçmasına imkân sağlanan kişinin birden fazla kişi olması ya da cebir tehdit kullanılarak işlenmesi durumları da kanunda cezanın artırım nedeni olarak yer almıştır. İndirim nedeni olarak ise maddenin altıncı fıkrasında bu suçların üstsoy, altsoy eş veya kardeş tarafından işlenmesi durumunda cezanın üçte biri oranında indirim yapılması gerektiği düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin sebebi ise aile bağları nedeniyle suçlunun anne, baba, eş veya çocuğu gibi yakınlarının hükümlüyle olan duygusal ve ailevi bağı hasebiyle bu suçu işlemesi halinde bir nebze de olsa daha az ceza vermektir. Keza TCK 270 suç üstlenme suçunda da üstsoy, altsoy, eş ve kardeş için verilecek cezada indirim yapılması ya da ceza verilmemesini gerektiren şahsi sebep düzenlenmiştir.²¹⁰ Ancak başkasının yerine ceza infaz kurumu veya tutukevine girme TCK 291 maddede düzenlenen bu suç tipinde böyle bir indirim nedeninin yer almadığı görülecektir. Kanaatimiz 291 madde de üstsoy, altsoy, eş veya kardeş tarafından ceza infaz kurumu ya da tutukevine girme suçunun işlenmesi durumunda tıpkı kaçmaya imkân sağlama suçunda yer aldığı gibi bir indirim nedeninin yer alması gerektiğidir.

Kaçmaya imkân sağlama suçu ceza kanunumuzun 294. maddesinde²¹¹ “(1) Gözaltına alınanın veya tutuklunun kaçmasını sağlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklinde düzenlenmiştir.

---

²⁰⁷ Aksan, Murat; “Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Girme Suçu (TCK m.291)”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt IX, Sayı 2, 2019, s.369. (detaylı bilgi için bakınız. Başkası yerine ceza infaz kurumuna veya tutukevine girme suçu ile kaçmaya imkan sağlama suçunun nasıl meydana geleceği hususu.) Bayraktar, Köksal / Evik, Vesile Sonay / Kangal, Zeynel T. / Kiziroğlu, Serap Keskin / Yıldız, Ali Kemal / Zafer, Hamide / Evik, Ali Hakan / Bozbayındır, Gülşah Bostancı / Kartal, Pınar Memiş / Roternaz, Eylem Aksoy / Altunç, Sinan / İnceoğlu, Asuman Aytekin / Erman, Barış / Eroğlu, Fulya , Özel Ceza Hukuku Cilt X, Adliye Karşı Suçlar, Oniki Levha Yayınları, 2021, s.534.

²⁰⁸ Aksan, Murat; “Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Girme Suçu (TCK m.291)”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt IX, Sayı 2, 2019, s.394; Ünver, s. 619; Yaşar/Gökcan/Artuç, C. 6, 2. Baskı, s.8569

²⁰⁹ Meran, Necati s.427(kaçmaya imkan sağlama suçunun yalnızca doğrudan kastla işlenebileceğini kabul etmiştir.)

²¹⁰ Koca- Üzülmüş, Özel Hükümler, 2023, s.1152.

Yukarıda düzenlenen kanun maddesi ile ilgili Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından verilen bir kararda kaçmaya imkân sağlama suçunun dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket edilerek işlenmesi hususu tartışılmadan verilen karar bozmayı gerektirmiştir.

“Hükümlü olarak bulunduğu cezaevinden firar etmesi nedeniyle hakkında çıkarılmış yakalama emrine istinaden yakalanan İlhan'ın, nezarethaneden çıkışı yapıldıktan sonra, bir bacağına alçıda olması ve koltuk değneği ile yürüyebilmesi sebebiyle adliyeye götürülmeyerek kendisine teslim edilen firariyi, cezaevine sevkine kadar şubede oturtmak ve başka bir görevliye de bakması için tembih ve telkinde bulunmadan diğer adli işlemlerini tamamlamak amacıyla oradan ayrıldığı sırada İlhan Yılmaz'ın kaçtığı olayda sanığın eyleminde TCK'nın 294/8 maddesinin şartlarının bulunup bulunmadığının tartışmasız bırakılması kanuna aykırıdır. Cumhuriyet savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden, hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA...”²¹² karar verilmiştir.

Yukarıda düzenlenen ve Yargıtay kararına konu olan madde muhafızın görevinin kötüye kullanması suçuyla bağlantılıdır. Bu suç tipi ceza kanunumuzun 295 inci maddesinde düzenlenmiştir. Suçun hangi suç tipine vücut verdiğini anlamak için birtakım Yargıtay kararlarına çalışmamızda yer vereceğiz.

II. Muhafızın Görevini Kötüye Kullanması Suçu

Muhafızın görevini kötüye kullanması suçu Türk Ceza Kanunumuzun adliye karşı suçlar bölümünde düzenlenmiştir. Suçla korunan hukuki yarar kamu idaresinin güvenilirliğinin sağlanması ve korunmasıdır. Özgü suçtur. Failinin gözaltına alınan veya tutuklanan kişinin muhafazasından sorumlu kişi olması gerekir.²¹³

Ceza kanunumuzun 295. maddesinde “(1) Gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün muhafaza veya nakli ile görevli kişilerin, görevlerinin gereklerine aykırı hareket etmeleri

²¹¹ TCK Madde 294

- (1) Gözaltına alınan veya tutuklunun kaçmasını sağlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Hükümlünün kaçmasını sağlayan kişi, çekilecek olan hapis cezasının süresine göre iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, hükümlünün cezası;
  - a) Müebbet hapis cezası ise, beş yıldan sekiz yıla,
  - b) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ise, sekiz yıldan on iki yıla, kadar hapis cezasına hükmolunur.
- (3) Bu suçların, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.
- (4) Kaçması sağlanan kişi sayısının birden fazla olması halinde, bu sayı göz önünde bulundurularak, verilecek ceza üçte birden bir katına kadar artırılır.
- (5) Bu suçların gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün muhafaza veya nakli ile görevli kişiler tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza, üçte biri oranında artırılır.
- (6) Bu suçların üstsoy, altsoy, eş veya kardeş tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte biri oranında indirilir.
- (7) Bu suçların işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.
- (8) Gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün, muhafaza veya nakli ile görevli kişinin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranmasından yararlanarak kaçması halinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

²¹² Yargıtay 16CD. 2016/914E. 2016/3151K. 13.05.2016

²¹³ Bayraktar, Köksal / Evik, Vesile Sonay / Kangal, Zeynel T. / Kızıroğlu, Serap Keskin / Yıldız, Ali Kemal / Zafer, Hamide / Evik, Ali Hakan / Bozbayındır, Gülşah Bostancı / Kartal, Pınar Memiş / Roternaz, Eylem Aksoy / Altunç, Sinan / İnceoğlu, Asuman Aytekin / Erman, Barış / Eroğlu, Fulya , Özel Ceza Hukuku Cilt X, Adliyeye Karşı Suçlar, Oniki Levha Yayınları, 2021, s.561.; Artuk-Gökçen Gerekelci Ceza Kanunları 25. Baskı s. 351.

halinde, görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin hükümler uygulanır.” denilerek 257. Maddede yer alan görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır.

(2) *Muhafaza veya nakli ile görevli olan kimse, görevinin gereklerine aykırı olarak gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün bulunduğu yerden geçici bir süreyle uzaklaşmasına izin verirse; altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. . İkinci fıkrada ise muhafız, hükümlü veya tutuklunun geçici olarak uzaklaşmasına izin verirse altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir.*

(3) *Gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün bu fırsattan yararlanarak kaçması halinde, kaçmaya kasten imkân sağlama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.”* Üçüncü fıkrada ise kasten kaçmaya imkân sağlama TCK 294. maddeye atıf yapılarak bu fıkra hükümlerinin burada düzenlenen suç tipine uygulanacağı yaptırım altına alınmıştır.

Muhafızın görevini kötüye kullanması suçu bakımından sonuç olarak hükmedilen ceza bir yılın altında ise adli para cezasına çevrilebilir. Eğer şartları oluşmuşsa bu suç için (HAGB) hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir. Muhafızın görevini kötüye kullanması suçu sebebiyle hükmedilen hapis cezası hakkında cezanın ertelenmesi kararı verilmesi mümkündür.

Bu suç tipi şikâyete bağlı olmayıp resen soruşturulup kovuşturulur. Dava zamanaşımı süresi 8 yıl olup bu süre içinde soruşturma açılabilir. Ancak süre geçtikten sonra soruşturma yapılamaz. Bu suç tipi uzlaşmaya bağlı suçlardan olmayıp görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Soruşturma aşamasında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi mümkündür. Kovuşturma aşamasında ise basit yargılama usulü ile yargılama yapılabilir.

III. Görevi Kötüye Kullanma Suçu

Görevi kötüye kullanma suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın “Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar” arasında 257. maddede düzenlenmiştir. Suçla korunan hukuki değer kamu idaresinin güvenilirliği ve işleyiştir.²¹⁴ Bu suç tipi özgü suç olup failinin kamu görevlisi²¹⁵ olması gerekir. Suçun mağduru kamu idaresidir. Ancak doktrinde tüzel kişilerin suçun mağduru olamayacağı görüşü vardır.²¹⁶ bir diğer görüş ise suçun mağdurunu toplumu oluşturan herkes olarak kabul etmiştir spesifik olarak kamu görevlisinin

---

²¹⁴ Zafer, Hamide; “Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m.257)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Aralık 2019, s.1560.

²¹⁵ Türk Ceza Kanununun uygulamasında bir kişinin kamu görevlisi sayılabilmesi için iki hususun birlikte bulunması gerekir. Birinci husus, bir kamusal faaliyetin yürütülüyor olması; ikinci husus ise kişinin bu kamusal faaliyete katılmış olmasıdır. Koca-Üzülmez Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler 2023, s.1109.

²¹⁶ Zafer, Hamide hocamıza göre; tüzel kişilerin de kendine özgü korunan menfaatleri vardır. Nitekim suçlar kişilerin, toplumun ve devlet idaresinin fonksiyonlarını koruyan suçlar olarak sınıflandırılmışlardır. Bu nedenle suçun mağduru kanımızca devlet idaresidir ve dorudan mağduru belli olmayan suçlar söz konusudur. Ancak Kamu idaresinin suçtan zarar gören olduğu hakkında bkz. Mahmut Koca/ İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2018, 569; Belirtelim ki bu yaklaşım tüzel kişilerin mağdur olamayacağı görüşüne dayanmaktadır. İki farklı görüşe de bu şekilde yer vermiş bulunuyoruz.

görevini kötüye kullanması nedeniyle belli bir kişi zarar görmüş ve mağduriyeti doğmuşsa bu kişiler de mağdur olarak kabul edilmektedir.²¹⁷

Suçun fiil unsuruna gelindiğinde ise; “görevin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevi kötüye kullanma” ve “görevin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstermek suretiyle” görevi kötüye kullanma olmak üzere iki ayrı suç tipi düzenlenmiştir. Burada görüyoruz ki aşağıda yer alan kanun maddesinde iki ayrı şekilde meydana gelen bu suç tipinde ihmal veya gecikme göstererek görevi kötüye kullanma suçuna sebebiyet verilmişse cezası görevin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle bu suça sebebiyet vermekten daha azdır. Ayrıca suçun oluşması için kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olmak ya da kişilere kamu görevlisi tarafından haksız bir menfaat sağlamak gerekmektedir.²¹⁸

Bu suç tipi için hukuka uygunluk nedenlerinden hukuka uygun amirin emrini ifa hukuka uygunluk sebebi teşkil edebilir. İlgilinin rızası hukuka uygunluk sebebinin bu suç tipi için uygulanması mümkün değildir. Görevi kötüye kullanma suçu için kamu görevlisinin işlemine muhatabın rıza göstermesi bu suç tipi kamu idaresine karşı işlenen suçlardan olduğundan hukuka uygunluk sebebi teşkil etmez. Uluslararası sözleşmeler de kanun değerinde olduğundan sözleşme hükümlerine uygun davranış da kanun hükmünü icra hukuka uygunluk nedeni teşkil etmektedir.²¹⁹

Suçun manevi unsuru kasttır. Kastın varlığı suçun bilme ve istenmesine bağlıdır.²²⁰

İcrai ve ihmali görevi kötüye kullanma suçunun, neticeli suç kabul edersek; failin icrai veya ihmali hareketinden veya görevi gereği yapması gereken şeyi geç yapmasından ötürü kişilerin mağduriyeti kamunun zararı doğmamışsa haksız bir menfaat sağlanmamışsa suçun teşebbüs aşamasında kaldığı söylenebilir. Ancak icrai hareketle işlenen ve ihmali hareketle işlenen görevi kötüye kullanma suçunun objektif cezalandırılabilme koşuluna bağlandığı kabul edildiğinde, failin hareketinden ya da ihmalden ya da işi geciktirmesinden meydana gelecek olan sonuç yani kişilerin mağduriyeti, kamunun zararı gerçekleşmemişse ya da kişilere haksız bir kazanç sağlanmamış ise failin cezalandırılması mümkün değildir.²²¹

Görevi kötüye kullanmak suçu madde 257 de düzenleme altına alınmıştır. “ (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere

---

²¹⁷ Mahmut Koca/ İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Adalet yayınevi, Ankara 2023, s.1108.

²¹⁸ Mahmut Koca/ İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Adalet yayınevi, Ankara 2023, s.1115, Soyaslan, Özel Hükümler (8) s.676-677. Tezcan-Erdem-Önok (17) s.1116 vd.

²¹⁹ Zafer, Hamide; “Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m.257)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Aralık 2019, s.1579

²²⁰ Mahmut Koca/ İlhan Üzülmöz, Özel Hükümler, 2023, s.1118; Özgünç, İzzet - Şahin, Cumhuriyet: Kamu Görevinin Kötüye Kullanılması Suçu Üzerine Düşünceler, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.VI, 2003/1-2. s.200.

²²¹ Sucuoğlu, Arif Naci; “Ceza Hukuku’nda Görevi Kötüye Kullanma Suçları” Yüksek lisans tezi Ankara 2010, s.68, Zafer, Hamide; “Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m.257)” s.1583,

haksız bir menfaat²²² sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla²²³ kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Birinci fıkrada görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle gerçekleşen hali düzenlenmiştir.

İkinci fıkrada ise görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstermek suretiyle gerçekleşen hali düzenlenmiştir. "(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat²²⁴ sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla²²⁵ kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

Muhafızın görevini kötüye kullanması suçunun düzenlendiği TCK 295 inci maddenin birinci fıkrasında tutuklu ve hükümlülerin muhafaza ve naklinde görevli kişilerin görevlerinin gereklerini yerine getirmemeleri halinde görevi kötüye kullanma suçunun cezası ile cezalandırılacağı yaptırım altına alınmıştır. Bu sebeple görevi kötüye kullanma suçunu irdelememiz gerekir. Yakın özellikleri nedeniyle suç tespitinin tayini bakımından karıştırılmaya müsait suçlar olmakla birlikte; kaçmaya imkân sağlama suçu, muhafızın görevini kötüye kullanma suçu ve görevi kötüye kullanma suçu birbirinden farklıdır. Bu ayrımın anlaşılması bakımından Yargıtay 23. Ceza dairesi tarafından verilen karar önemlidir.

"...Sanık A.. A.. hakkında kaçmaya imkan sağlama suçundan verilen mahkumiyet hükmüne ilişkin olarak;

Sanık A.. A..'nin aşamalarındaki savunmalarında .. Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hali atölyesi, ekmek fırını ve teknik atölye gibi yerlerin anahtarlarının ustabaşı konumundaki hükümlülere verilmesinin genel bir uygulama olduğunu, bu nedenle sorumlusu olduğu hali atölyesinin anahtarını sanık F.. S..'e teslim ettiğini, adı geçen sanığın kendisine duyulan güveni kötüye kullanarak cezaevinden firar ettiğini, bu nedenle üzerine atılı kaçmaya imkan sağlama suçunu kabul etmediğini beyan etmesi, tanık olarak dinlenen ve suç tarihinde .. Açık Ceza İnfaz Kurumunda infaz koruma başmemuru olarak görev yaptığı tespit edilen A.. P.. isimli kişinin de sanık A.. A..'nin savunmalarını doğrulaması karşısında; maddi gerçeğin kuşkuya yer bırakmayacak şekilde tespiti bakımından öncelikle sanıklar tarafından kullanılan atölye, fırın ve çay ocağı gibi yerlerin anahtarlarının mahkumlara teslim edilmesi şeklinde bir uygulama olup olmadığının araştırılması eylemin sübutu halinde sanık A..'nin 5237 sayılı TCK'nun 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde adı geçen sanık hakkında kaçmaya imkan sağlama suçundan mahkumiyet hükmü kurulması..."²²⁶ bozmayı gerektirmiştir.

²²² Burada yer alan "kazanç" ibaresi, 08/12/2010 kabul tarihli, 19/12/2010 tarih ve 27790 sayılı R.G.de yayımlanan 6086 sayılı Kanunun 1. maddesi ile "menfaat" şeklinde değiştirilmiştir.

²²³ Burada yer alan "bir yıldan üç yıla kadar" ibaresi, 08/12/2010 kabul tarihli, 19/12/2010 tarih ve 27790 sayılı R.G.de yayımlanan 6086 sayılı Kanunun 1. maddesi ile "altı aydan iki yıla kadar" şeklinde değiştirilmiştir.

²²⁴ Burada yer alan "kazanç" ibaresi, 08/12/2010 kabul tarihli, 19/12/2010 tarih ve 27790 sayılı R.G.de yayımlanan 6086 sayılı Kanunun 1. maddesi ile "menfaat" şeklinde değiştirilmiştir.

²²⁵ Burada yer alan "altı aydan iki yıla kadar" ibaresi, 08/12/2010 kabul tarihli, 19/12/2010 tarih ve 27790 sayılı R.G.de yayımlanan 6086 sayılı Kanunun 1. maddesi ile "üç aydan bir yıla kadar" şeklinde değiştirilmiştir.

²²⁶ Yargıtay 23. CD 2015/14304 E. 2015/7251 K. 26.11.2015

Kaçmaya imkân sağlama suçu bakımından kaçma olanağını sağlayan sanıktır ancak görevi kötüye kullanma suçuna baktığımızda görevinin gereklerini yerine getirmede haksız bir menfaat sağlamak ya da ikinci fıkrasında belirtilen görevinin gereklerini yerine getirmede ihmal veya gecikme göstererek haksız menfaat sağlayan kamu görevlisinin cezalandırılması gerektiğini düzenlemiştir.

IV. İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Kaçak Eşya Sokmak Suçu

İnfaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokma veya bulundurma suçu Türk Ceza Kanununun Dördüncü Kısım Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümlerin İkinci Bölümünde Adliye Karşı Suçlar bölümünde yer almaktadır.

Suçla korunan hukuki değer; İnfaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokma veya bulundurma suçu infaz kurumu ya da tutukevinde güvenliğin sağlanması amacıyla düzenlenmiş olup yasak eşyaların ceza infaz kurumu yahut tutukevlerine sokulması gerek oraların güvenliğine gerekse orada bulunan hükümlülerin güvenliğini tehdit etmektedir. Bu nedenle kişi güvenliği ve kamu güvenliği bu suçla korunan hukuksal değerlerdendir.²²⁷

Madde 297 inci maddenin birinci fıkrasında suçun fiil unsuru “ *İnfaz kurumuna veya tutukevine silah, uyuşturucu veya uyarıcı madde veya elektronik haberleşme aracı sokan veya bulunduran kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun konusunu oluşturan eşyanın, temin edilmesi veya bulundurulması ayrı bir suç oluşturduğu takdirde; fikri içtima hükümlerine göre belirlenecek ceza yarı oranında artırılır.* ” Demek suretiyle düzenleme altına almıştır. Seçimlik hareketli bir suç tipidir. Bazı eşyaların izinsiz ve yetkisiz olarak ceza infaz kurumu ya da tutukevlerine sokulması yahut bulundurulması suç olarak düzenlenmiştir.²²⁸ Birinci fıkrada yer alan hükümde cezaevine uyuşturucu uyarıcı madde ve haberleşmeyi sağlayıcı elektronik cihaz sokan kişilere iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilmesi gerektiği bu suçun konusunu oluşturan sokulması yasaklı eşyanın temini ya da bulundurulması ayrı bir suç oluşturuyorsa fikri içtima yapılarak cezanın yarı oranında arttırılarak tayin edilmesi gerektiği, gerçek içtima ile ayrı ayrı ceza verilmemesi gerektiği açıkça düzenlenmiştir.²²⁹

“(2) (İptal fıkra: Anayasa Mahkemesi 07/07/2011 tarih ve E. 2010/69, K. 2011/116) YÜRÜRLÜK TARİHÇE (yeniden düzenlenen fıkra: 24.11.2016 - 6763 S.K/Madde 20) Birinci fıkra kapsamı dışında kalan;

- a) Firarı kolaylaştırıcı her türlü alet ve malzemeyi,
- b) Her türlü saldırı ve savunma araçları ile yangın çıkarmaya yarayan malzemeyi,
- c) Alkol içeren her türlü içeceği,
- d) Kumar oynanmasına olanak sağlayan eşya ve malzemeyi,

---

²²⁸ Artuk, Mehmet Emin- Gökcen, Ahmet- Alşahin, Mehmet Emin- Çakır, Kerim; Gereççeli Ceza Kanunları 25. Baskı 2023 s.353. Alegöz, Şeyda.- Dnş: Çakır, Kerim, Ceza infaz kurumuna yasak eşya ve özellikle uyuşturucu madde sokma suçu, İstanbul 2019. s.8. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/ceza-infaz-kurumuna-yasak-esya-ve-ozellikle/docview/2469071535/se-2?accountid=12251>

²²⁹ <https://www.hukukihaber.net/infaz-kurumuna-veya-tutukevine-yasak-esya-sokma-ve-bulundurma-sucu> E.T:09.12.2023

- e) 188 inci maddede tanımlanan suçlar saklı kalmak üzere, yeşil reçeteye tabi ilaçları,
- f) Kurum idaresince incelenmek üzere alınanlar hariç, mahkemelerce yasaklanmış veya suç örgütlerini temsil eden yayın, afiş, pankart, resim, sembol, işaret, doküman ve benzeri malzemeler ile örgütsel haberleşme araçlarını,
- g) Yetkili makamlarca izin verilenler hariç, ses ve görüntü almaya yarayan araçları, ceza infaz kurumuna veya tutukevine sokan, buralarda bulunduran veya kullanan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Kanun koyucu İkinci fıkrada sayılan aletlerin birinci fıkrada sayılan aletlere nazaran cezaevine sokulması halinde daha az tehlike yaratacağını düşünmesinden olsa gerek ikinci fıkrada ceza alt ve üst sınırları birinci fıkraya nazaran daha azdır. Kanaatimiz bu maddenin tekrar ele alınıp yeniden daha adil bir şekilde düzenlenmesi gerektiğidir. Zira ikinci fıkrada, her türlü saldırı ve savunma araçları ile yangın çıkarmaya yarayan malzeme, firarı kolaylaştırıcı her türlü alet ve malzemeyi, şeklinde ayrıca saymış olmakla birlikte sorun şudur ki bu aletlerin suç bakımından değerlendirildiğinde yarattığı tehlike ve haksızlık içeriği değerlendirildiğinde birinci madde de yer alandan farklı bir durum olmayacağı kanaatindeyiz. Bu sebeptir ki bizim görüşümüze göre ceza alt ve üst sınırları da aynı olmalıdır.

“(3) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların hükümlü veya tutukluların muhafazasıyla görevli kişiler tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.”

Bu fıkrada suçun hükümlü veya tutuklunun muhafazası ile görevli kişiler tarafından işlenmesi durumunda cezayı arttırıcı nitelikli hali düzenlenmiştir. Çünkü zaten bu kişiler esas olarak ceza infaz kurumunun güvenliğinden sorumlu kişilerdir. Kendilerinden asıl beklenen görevinin aksine kanunda suç olarak düzenlenen bir fiili yapmaları halinde nitelikli halden cezalandırılmaları gerekir.

“(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların konusunu oluşturan eşyayı yanında bulunduran veya kullanan hükümlü veya tutuklu, bunu kimden ve ne suretle elde ettiği hususunda bilgi verirse, verilecek ceza yarı oranında indirilir.”

Bu fıkrada ise etkin pişmanlık hususu düzenlenmiştir. Eşyayı yanında bulunduran kişi ister hükümlü veya tutuklu olsun isterse hükümlü veya tutuklunun muhafazasından sorumlu kişi olsun bunu kimden ne surette elde ettiğini söylemesi halinde cezası yarı oranında indirilir. Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılır.²³⁰ Suçun cezası için gerekli indirim yapıldıktan sonra bir yıl veya bir yıldan az bir süre için hapis cezası verilmişse infaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak suçu adli para cezasına çevrilebilecektir. Yahut ikinci fıkrada düzenlenen şekilde alt sınırı 1 yıl olduğu için yine hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi mümkündür.

Bu suç tipi niteliği itibariyle teşebbüse elverişlidir.²³¹ İştirak, suçun işleniş şekline göre azmettiren, yardım eden, dolaylı fail veya müşterek fail şeklinde olabilir. Cezai sorumluluk,

---

²³⁰ https://www.researchgate.net/publication/329372057_Turk_Ceza_Ogretisi_ve_Uygulamasinda_Etkin_Pismanlik_Effectiv_e_Repentance_in_Turkish_Criminal_Doctrine_and_Practice ET.29.01.24 Gödekli, M. ,2017, Türk Ceza Öğretisi ve Uygulamasında Etkin Pişmanlık (Effective Repentance in Turkish Criminal Doctrine and Practice) s.298.

²³¹ <https://www.jurix.com.tr/article/18473> E.T:09.12.2023

somut olayın özelliklerine tayin edilir. Bu suç tipi için iştirak mümkündür. İnfaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak suçu için yapılan yargılamalarda olağan dava zamanaşımı süresi 8 yıldır. Bu suç tipi şikayete bağlı olmayıp resen kovuşturulur. Görevli mahkeme asliye cezadır.

TCK 292 maddede düzenlenen hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunu kolaylaştıracak, bu suçun işlenmesine zemin hazırlayabilecek firarı kolaylaştırıcı alet ve malzemenin kuruma sokulması 297 nci madde kapsamında farklı bir suç olan İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Kaçak Eşya Sokmak Suçunu oluşturacaktır.²³² Bu suç tipi doğrudan kastla işlenir.

Hükümlü ve tutukluların muhafazasıyla görevli gardiyan, jandarma, infaz koruma memuru gibi görevlilerin tutukevi ya da ceza infaz kurumuna yasak eşya sokması durumunda sokulan eşyanın türüne göre bir ve ikinci fıkrada düzenlenen ceza miktarı bir kat arttırılır. Bu kişiler görevleri gereği güven duyulan kişiler olduğundan kuruma yasak eşya sokmaları tutuklu ve hükümlülere göre daha kolaydır.²³³

Bir ve ikinci fıkradaki kuruma sokulması yasaklı eşyayı kuruma sokan hükümlü veya tutuklu bu eşyayı kimden ne şekilde temin ettiğini söylese cezası yarı oranında indirilir ancak maddede bu indirim uygulanabileceği kişiler tutuklu ve hükümlü olarak belirtilmiştir. Ceza infaz kurumuna hükümlü ve tutukluların muhafazasıyla görevli gardiyan, jandarma, infaz koruma memuru gibi kişilere bu maddede yer alan ceza indirimini uygulamamız mümkün değildir.

V. Hükümlü Veya Tutukluların Ayaklanması Suçu

Hükümlü veya tutukluların ayaklanması suçu, TCK 296. maddesinde, Adliye Karşı Suçlar başlığı altında düzenlenmiştir. Suçla korunan hukuki değer; hükümlü veya tutuklunun kaçması suçuyla benzer olduğu söylenebilir. Korunmak istenen devlet otoritesine karşı verilen cezanın infazını ya da tutuklama tedbirinin sonuçsuz kalmasının önüne geçmek, adli kurumlara güvenin sarsılmasının önüne geçmektir. Korunan hukuki değer benzese de aşağıda suçun unsurlarını açıkladığımızda iki suç tipinin birbirinden farklı olduğu anlaşılacaktır.

296 ncı maddenin birinci fıkrasında “*Hükümlü veya tutukluların toplu olarak ayaklanması halinde, her biri hakkında altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*”

²³² **Ceza Genel Kurulu -Karar: 2018/266** (ayrıntılı bilgi için kararın tamamına bkz.)

“...Sanığın hükümlü olarak kaldığı ceza infaz kurumunda koğuştta bulundurduğu, uç kısmı 2.2 cm, sap kısmı 12,5 cm uzunluğunda olan kalem içine monte edilmiş ve tığ olarak kullanılan aletin, bilirkişi tarafından yapılan inceleme sonucunda savunma ve saldırıya elverişli, delici nitelikte, temin edilmesi veya bulundurulması ayrı bir suç oluşturmayan ve TCK'nun 6. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin üçüncü alt bendi kapsamındaki silahlardan olduğunun anlaşılması karşısında; sanığın eyleminin TCK'nun 297. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında kaldığının ve sanığa atılı infaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak suçunun oluştuğunun kabulü gerekmektedir.

Öte yandan, Ceza Genel Kurulundaki müzakere sırasında, TCK'nun 297. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen ve Özel Dairece düzeltilerek onama konusu edilen etkin pişmanlık hükmünün, bozma nedeni mi yoksa düzeltilerek onama nedeni mi yapılacağına da tartışılması gerektiği ileri sürülmüş ise de, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının sanık aleyhine itirazının bulunmaması karşısında bu husus değerlendirilmemiştir.”

²³³ <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1632956> Özar, Süleyman; Anayasa Mahkemesi'nin Esastan İncelediği Normlar Çerçevesinde Türk Ceza Kanunu'nun On Altı Yılı, s.417, E.T:29.01.2024

Hükümlü veya tutuklu sayısının üçten fazla olmaması halinde, bu suçtan dolayı cezaya hükmedilmez.” Düzenlenmiştir.

Bu suç tipi de TCK 292 hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu gibi özgü suçtur.²³⁴ Suçun failinin hükümlü ya da tutuklu olması gerekir. Kanunda ayaklanma dendiği için bu suçun işlenmesi sırasında kaç kişi ile işlenmesi gerekir bu hususa dikkat çekmek gerekir. Bu suçun oluşabilmesi için fail sayısını üçten fazla olması gerekir.²³⁵

Ayaklanma sırasında işlenen farklı suçlar olmuşsa ayrıca bu suçlardan da ceza verilir. Bu husus 292 ncı maddenin ikinci fıkrasında “*Ayaklanma sırasında başka suçların işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.*” Şeklinde düzenlenmiştir. Mesela ayaklanma sırasında gardiyan öldürülmesi ya da kapı pencerelerin kırılması suretiyle kamu malına zarar verilmesi gibi durumlarda ayrıca bu suçlardan da ceza verilip gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

Yargıtay 23. Ceza Dairesi tarafından 09.11.2015 tarihinde verilen²³⁶ karara baktığımızda kanun maddesinde yer alan düzenlemeye uygun olarak ayaklanma suçuyla

---

²³⁴ Artuk-Gökçen GH s.367-368; Akbulut, Berrin . "Bağlılık Kuralı". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 14 / 1 (Haziran 2010): s.184-185. Bayraktar, Köksal / Evik, Vesile Sonay / Kangal, Zeynel T. / Kiziroğlu, Serap Keskin / Yıldız, Ali Kemal / Zafer, Hamide / Evik, Ali Hakan / Bozbayındır, Gülşah Bostancı / Kartal, Pınar Memiş / Roternaz, Eylem Aksoy / Altunç, Sinan / Inceoğlu, Asuman Aytekin / Erman, Barış / Eroğlu, Fulya , Özel Ceza Hukuku Cilt X, Adliyye Karşı Suçlar, Oniki Levha Yayınları, 2021, s.574 vd.

²³⁵ (Yargıtay 4. Ceza Dairesi - Karar: 2011/17637) 5237 Sayılı T.C.K.296/1 maddesinde, toplu ayaklanma suçunun oluşabilmesi için üçten fazla kişinin eyleme katılmasının koşul olarak öngörülmüş olması, iddianamede üç sanığın dışında kimliği tesbit edilememiş olsa bile başka kişilerinde olaya katıldığına dair bir iddianın olmaması ve mahkemenin gerekçesinde de bu yönde bir kabul bulunmaması karşısında, “üçten fazla kişinin olaya ne suretle dahil olduğu” konusundaki kanıtlar kabulde gösterilmeden, atılı suçtan hüküm kurulması; bozma nedenidir.

²³⁶ Yargıtay 23 CD. 2015/14050 E. 2015/6243 K. 09.11.2015 A.. E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun D-18 numaralı koşusunda hükümlü ve tutuklu olarak bulunan sanıkların, koşuş arkadaşları olan sanık M.. Ö.'in, B.. Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakil edilmesine ilişkin kararın uygulanmasını engellemek amacıyla eylem birliği içerisinde hareket ederek kargaşa yaratıp ayaklanma çıkardıkları, koşuş kapısının arkasına oda içerisindeki dolap ve ranzaları yığmak suretiyle görevlilerin içeriye girmelerine engel olup nakil kararının infazının durdurulmasını talep ettikleri; ayrıca sanıklar A.. K., K.. K., E.. K., H.. S., T.. B. ve A.. Ö.'in, koşuş odasındaki muhtelif malzemeleri yakarak bahçeye attıkları, İnfaz Kurumu Müdürü ve infaz koruma memurlarının yaptıkları telkinler sayesinde ayaklanmanın sona erdirildiği, sanıklar E.. K., M.. T. ve Ü.. D.'in ayaklanmanın sona ermesinden sonra açlık grevinde bulunmaya diğer sanıkları teşvik ve ikna etmeleri üzerine açlık grevine başlanıldığı, bu şekilde sanıkların, üzerlerine atılı suçları işlediklerinin iddia edildiği olayda; Sanıklar S.. E., S.. G., M.. A., N.. G., Ö.. T. ve Ö.. B.. hakkında hükümlü veya tutukluların ayaklanma suçundan verilen beraat hükümlerine yönelik Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan temyiz talepleri ile sanıklar A.. K., K.. K., A.. Ö., T.. B., H.. S., E.. E., U.. G. haklarında hükümlü veya tutukluların ayaklanma suçundan verilen mahkumiyet hükümleri ile sanıklar E.. K., M.. T., Ü.. D. haklarında hükümlü veya tutukluların ayaklanma ile hak kullanımı ve beslenmenin engellenmesi suçlarından verilen mahkumiyet hükümlerine yönelik sanıklar A.. K., E.. K. ve K.. K. müdafii, sanıklar A.. Ö. ve T.. B. müdafii, sanık H.. S., sanık H.. S. müdafii, sanık E.. K., sanık A.. K., sanık Ü.. D., sanık E.. E., sanık M.. T., sanık U.. G. tarafından yapılan temyiz taleplerinin incelenmesinde; Oluşa, sanıkların savunmalarına, tanık anlatımlarına, olay tutanaklarına ve tüm dosya kapsamına göre; sanıklar S.. E., S.. G., M.. A., N.. G., Ö.. T. ve Ö.. B.'nin, üzerlerine atılı hükümlü veya tutukluların ayaklanma suçunu işlediklerine ilişkin soyut iddiadan başkaca, somut ve kesin bir delil elde edilememesi karşısında, kuşkudan sanık yararlanır ilkesi dikkate alınarak; sanıkların beraatlerine dair kabulde ve sanıklar A.. K., K.. K., A.. Ö., T.. B., H.. S., E.. E., U.. G.'ün sabit görülen eylemlerinin hükümlü veya tutukluların ayaklanma, diğer sanıklar E.. K., M.. T., Ü.. D.'in sabit görülen eylemlerinin de hükümlü veya tutukluların ayaklanma ile hak kullanımı ve beslenmenin engellenmesi suçlarını oluşturduğuna yönelik kabullerde bir isabetsizlik görülmemiştir.

Yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre, Cumhuriyet savcısı, sanıklar A.. K., E.. K. ve K.. K. müdafii, sanıklar A.. Ö. ve T.. B. müdafii, sanık H.. S., sanık H.. S. müdafii, sanık E.. K., sanık A.. K., sanık Ü.. D., sanık E.. E., sanık M.. T., sanık U.. G.'ün yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle, hükümlerin ONANMASINA, Sanıklar A.. K., K.. K., E.. K., A.. Ö., T.. B. ve H.. S. haklarında nitelikli mala zarar verme suçundan verilen mahkumiyet hükümlerine yönelik yapılan temyiz taleplerinin incelenmesinde;

birlikte başkaca suçların işlenmesi halinde hem işlenen diğer suçlardan hem de ayaklanma suçunda ceza tayin edildiği görülmüştür. Bu yönüyle hükümlü ve tutuklunun ayaklanması suçu, TCK 292 hükümlü ve tutuklunun kaçması suçuyla aynıdır. Hükümlü veya tutuklunun ayaklanması suçunun işlenebilmesi için 3 ten fazla fail olması gerekirken, hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunda tek bir kişi kaçsa bile suç oluşur ancak birden fazla kişi birlikte kaçarsa suçun nitelikli hali oluşur ve temel haline göre daha fazla ceza tayin etmek gerekir.

Hükümlü veya tutukluların ayaklanması suçu nedeniyle hükmedilen hapis cezası 1 yıl veya altında olduğundan adli para cezasına çevrilebilecektir. Hükümlü veya tutukluların ayaklanması suçu nedeniyle hükmedilen hapis cezası hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı verilmesi ve hapis cezasının ertelenmesi kararı verilmesi mümkündür.²³⁷

Hükümlü veya tutukluların ayaklanması suçu resen kovuşturulur, şikâyete bağlı değildir. Bu suç tipi için yapılan yargılamalarda olağan dava zamanaşımı süresi 8 yıldır. Görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir.²³⁸

VI. Askeri Tutukevi Veya Cezaevinden Kaçmak Suçu (Asck M. 76)

Bu suç tipi diğer suç tiplerinin aksine Türk Ceza Kanununda değil, Askeri Ceza Kanununun 76. Maddesinde düzenlenmiştir ancak Asck Md.76 Türk Ceza Kanununun 292. Maddesi hükümlü veya tutuklunun kaçması suçuna atıf yapmaktadır.

Asck Madde 76: “*Askeri tutukevi veya cezaevinden kaçmak veya kaçmaya aracı olmak suçlarını işleyen asker kişiler hakkında, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının Dördüncü Bab Yedinci Faslında yer alan hükümler uygulanır.*

Oluşa ve tüm dosya kapsamına göre; sanıkların, bu şekilde gerçekleştirdikleri sabit görülen eylemlerinin nitelikli mala zarar verme suçunu oluşturduğuna yönelik mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmemiştir.

Yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre, sair temyiz itirazlarının reddine, ancak;

28/06/2014 tarih ve 29044 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanun’un 65. maddesiyle 5237 sayılı TCK’nın 152/2-son maddesinde yapılan değişiklik neticesinde, mala zarar verme suçunun yakarak, yakıcı veya patlayıcı madde kullanılarak işlenmiş olması halinde, “verilecek ceza iki katına kadar artırılır” cümlesi, “bir katına kadar artırılır” şeklinde değiştirilmiş olması karşısında; sanıkların hukuki durumlarının lehe Kanun değişikliği kapsamında yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması,

Bozmayı gerektirmiş, A.. K., E.. K. ve K.. K.. müdafii, sanıklar A.. Ö. ve T.. B.. müdafii, sanık H.. S., sanık H.. S.. müdafii, sanık E.. K.. temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmesi olduğundan, hükümlerin bu nedenle 5320 sayılı Kanun’un 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK’nın 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, 09/11/2015 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

²³⁷ Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı: Sanık hakkında hükmolunan cezanın denetim süresi içerisinde suç işlenmemesi şartına bağlı olarak sonuç doğurmayacağı, denetim süresi içerisinde belli koşullar yerine getirildiğinde ceza kararının hiçbir sonuç doğurmayacağı şekilde ortadan kaldırılması davanın düşmesine neden olan bir ceza muhakemesi kurumudur.

Hapis Cezasının Ertelenmesi: Failin işlediği suç sebebiyle mahkum edildiği hapis cezasının belirli şartlar altında infaz kurumu dışında infaz edilmesini sağlayan müessesedir.

²³⁸ Akbulut, İ. (1996). Şartla Tahliye. Journal of Istanbul University Law Faculty, 55(1-2), 173-182, s.178.

Ancak, askeri ceza ve tutukevlerinden altı gün veya daha fazla süre ile kaçan asker kişilere verilecek hapis cezası veya asıl cezaya ilave olunacak hürriyeti bağlayıcı ceza bir yıldan az olamaz.”

Askeri ceza kanununda yer alan suçun faili asker şahıslar olabilir özgü suçtur. Peki “asker şahıs” kime denir öncelikle bunun tanımından bahsetmemiz gerekir. 1632 sayılı Askeri Ceza Kanununun 3 üncü maddesi uyarınca “Askerî şahıslar; Mareşalden asteğmene kadar subaylar, astsubaylar, Millî Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve er, erbaş ve erler ile askerî öğrencilerdir.” denilerek kanunda açıkça askeri şahısların kimler olduğu sayılmıştır.

Bilindiği üzere 16/04/2017 tarihinde yapılan halkoylaması sonucunda kanunlaşan 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 17/E maddesi uyarınca Askeri Mahkemeler (Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi ve askerî mahkemeler) kaldırılmıştır. Askeri Ceza Kanununa göre yapılacak yargılamaların sivil mahkemeler nezdinde yürütülmesine karar verilmiştir. 15/08/2017 tarih ve 694 sKHK m. 203 hükmü ile 39. maddenin de yürürlükten kaldırılmış olması nedeniyle TCK’ya atıfta bulunan 76. maddenin uygulanma imkânı kalmamıştır

Buna ek olarak HSK Birinci Dairesinin 31/05/2017 tarihli kararında da söz konusu değişikliğe uygun olarak kaldırılan mahkemelerin görev alanına giren suçlarda hangi mahkemelerin görevli ve yetkili olacağı konusu da düzenlenmiştir. Bu bağlamda bahsettiğimiz değişiklikler 30/06/2021 tarihli Askeri Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun hükümleri çerçevesinde “Mahkemelerin görev ve yetkisi” başlığı altında düzenlemeye dahil edilmiştir.

Bu düzenlemeye göre askerî suçlara ilişkin dava ve işlerde suçun işlendiği yerin bağlı olduğu ilin adıyla anılan asliye ve ağır ceza mahkemeleri görevli ve yetkilidir. Asker kişilerin tarafından ülke sınırları dışında işlenen askerî suçlara ait dava ve işlere bakmaya Ankara mahkemeleri, Kanununun 65 inci, 66 ncı, 67 nci, 68 inci ve 70 inci maddelerinde düzenlenen suçlara ilişkin dava ve işlerde ise şüpheli veya sanığın mensubu olduğu askerî birlik veya askerî kurumun bulunduğu yer il ve ilçe mahkemeleri yetkilidir.

VII. Asker Madde 66 Kapsamında Firar Suçu

Milli savunmayı gereği gibi yerine getirmek, silahlı kuvvetler içinde hizmet ve görevin devamlılığını sağlamak amacıyla Askeri Ceza Kanunu’nda firar suçu düzenlenmektedir. Kıtadan veya vazife icabı bulunmak zorunda olunan yerden yetkili amirlerden izin almaksızın ayrılmakla başlayan eylemin 6 günden fazla sürmesi ile oluşmaktadır.

Suçla Korunan Hukuki Değer: Askeri mercilere olan güvenin korunmasıdır. Suçun hukuki konusu, silahlı kuvvetlerin görevini en iyi şekilde gereği gibi yapabilmesi ile hizmet ve görevin devamlılığıdır. Bu suç tipi sadece asker kişilerin tarafından işlenebileceğinden özgü suçtur.²³⁹

---

²³⁹ Değirmenci, O., & Karakurumer, A. (2020). Askeri Ceza Kanunu’nda Düzenlenen Firar Suçlarının Osmanlı’dan Günümüze Tarihsel Gelişimi. Adalet Dergisi(64), 297-330. s.307.

“1) Aşağıda yazılı askeri şahıslar bir yıldan üç yıla kadar hapsolunur:²⁴⁰

a) Kıt'asından veya görevi icabı bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak altı günden fazla uzaklaşanlar,

b) Kıt'asından veya görevini yapmakta olduğu yerden izin, istirahat veya hava değişimi alarak ayrılanlardan, dönmeye mecbur buldukları günden itibaren altı gün içerisinde özürsüz olarak gelmeyenler,”

a ve b bentlerinde belirtilen durumlarda kıtasından izin almadan 6 gün uzaklaşan ve izin alıpta uzaklaşanlar için izin süresinin bitiminden itibaren 6 gün içinde gelmeyen askeri şahısların bir yıldan üç yıla kadar cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında,

“2) Aşağıda yazılı hallerde hapis cezası iki yıldan aşağı olamaz.

a) Suçlu, silah, mühimmat ve bunların teçhizat veya nakil vasıtalarından ve hayvanlardan birini veya ordu hizmetine tahsis edilen herhangi bir şeyi beraberinde götürmüş ise;

b) Suçlu hizmet yaparken kaçmış ise;

c) Suçlu mükerrir ise;

3) Seferberlikte bu maddede yazılı mehiller yarıya indirilir.”

Suçun fiil unsuru; Mezkur maddenin a bendinde basit firar suçunun temel hali düzenlenmiştir. Suçun oluşması için en fazla 6 gün ve izinsiz olarak kıtasından uzaklaşmak fiili aranmıştır. Bu suç tipi özgü suç olup asker kişiler tarafından işlenir. Mezkur maddenin b bendi ise dinlenme hava değişimi gibi sebeplerle izin alarak kıtasından ayrılıp 6 gün içerisinde herhangi bir mazereti olmaksızın dönmeyenler bu suç işlemiş olur.²⁴¹

Asck 66. Maddenin ikinci fıkrasında ise suçun alt cezasının iki yıldan az olamayacağı düzenlenmiş birinci maddeye nazaran suçun cezasının daha fazla olduğu haller düzenlenmiştir. Suçlu kaçarken askeriye ait silah, teçhizat gibi malzemeleri beraberinde götürmüşse,

---

²⁴⁰ (Yargıtay 7. CD. 2021/11452 E. 2023/346 K. 12.01.2023) “ ... Dosya kapsamına göre; sanığın Kara Kuvvetleri Komutanlığı Erciş 108'inci Topçu Alay Komutanlığı emrinde piyade er olarak görevli bulunduğu sırada 14/01/2018 tarihinden itibaren 10+4 gün kanuni izin aldığı, yasal sürenin bitimi olan 28/01/2018 tarihine kadar teslim olmadığı, 05/02/2018 tarihinden itibaren firari sayılan sanığın 14/06/2018 tarihinde kolluk kuvvetlerince yakalanarak sorgusunun yapıldığı olayda, sanığın eyleminin 1632 sayılı Kanun'un 66/1-b maddesinde düzenlenen izin tecavüzü suçunu oluşturduğunun gözetilmemesinde,

2)Kabule göre de; Erciş Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından adı geçen sanık hakkında düzenlenen 24/05/2018 tarihli iddianamede suç olarak firarın sevk maddesinde yer almadığı, 14/06/2018 tarihli oturumda sanığa 1632 sayılı Kanun'un 66/1-a maddesi uyarınca ek savunma hakkı verilmeden sanık hakkında firar suçundan mahkumiyet hükmü kurulduğu anlaşıldığından, Esas No : 2021/11452

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 226. maddesindeki "Sanık, suçun hukukî niteliğinin değişmesinden önce haber verilip de savunmasını yapabilecek bir hâlde bulundurulmadıkça, iddianamede kanunî unsurları gösterilen suçun değiştiği kanun hükmünden başkasıyla mahkûm edilemez." şeklindeki düzenlemeye aykırı davranılmak suretiyle, ek savunma hakkı tanınmadan firar suçundan sanığın mahkumiyetine karar verilemeyeceği gözetilmeden, yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmemiş ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu kanun yararına bozmaya atfen ihbar olunmuş bulunmakla Türk Milleti adına gereği görüşülüp düşünüldü;

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma istemine dayanan ihbarname içeriğindeki hususlar yerinde görüldüğünden, Erciş 3. Asliye Ceza Mahkemesinin 05.10.2018 tarih ve 2018/220 Esas, 2018/407 Karar sayılı kararının CMK'nun 309/4 maddesi uyarınca BOZULMASINA, bozma nedenine göre müteakip işlemlerin mahallinde yerine getirilmesine, dosyanın Adalet Bakanlığına sunulmak üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na TEVDİİNE, 12.01.2023 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.”

²⁴¹ Akdeniz, Yasin – Feyzioglu, Metin: “Askeri Ceza Hukukunda Firar Suçları”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.44 vd.

mükerrir²⁴² ise (suçta tekerrür, failin önceden işlediği suç nedeniyle mahkûm olmasına rağmen, belirli bir sürenin içinde yeniden suç işlemesidir. Bu suçu işleyen kişiye ise mükerrir denir.) 5237 sayılı Kanun'un 58/4. maddesinde yer alan, "*Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar ve sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz...*" şeklindeki düzenleme uyarınca sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağı düzenleme altına alınmıştır. Mükerrir olunması durumunda işlenen suçun cezası iki yıldan aşağı olamaz. Seferberlikte ise bu süreler yarıya indirilir.

VIII. Görevi Yaptırmamak İçin Direnme Suçu

Türk Ceza Kanunu'nun "İkinci Kitap" "Dördüncü Kısım" altında yer alan "Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı "Birinci Bölüm" de yer almaktadır.

Kamu görevini yerine getiren görevlinin görevi sırasında görevin yapılmasına engel olmak amacıyla cebir veya tehdit kullanılması durumunda bu suç meydana gelir. Suçla korunan hukuki değer, kamu kurumlarının faaliyetlerini etkin bir şekilde yerine getirmesini ve devamlılığını sağlamaktır. Bu suç tipinin faili herkes olabilir ancak mağduru kamu görevlisi olmak zorundadır.²⁴³

Ceza kanunumuzun 265. maddesinde²⁴⁴ düzenlenmiştir.

---

²⁴² (Yargıtay 2.CD 2022/1260E. 2022/9032K. 11.05.2022) ... "Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar ve sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz..." şeklindeki düzenleme uyarınca sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağı nazara alındığında, somut olayda, sanığın mükerrir olduğu kabul edilerek 5237 sayılı Kanun'un 58. maddesi gereğince mükerrirlere özgü infaz rejimine tabi tutulmasına, cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına karar verilmiş ise de; incelemeye konu suçun adli nitelikte suç olması, tekerrüre esas kabul edilen Hopa 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 16/12/2019 tarihli ve 2019/5 esas, 2019/828 sayılı kararına ilişkin firar suçunun ise, 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu'nun 66/1-a maddesine muhalefet etmek suretiyle işlenen ve yalnızca asker kişileri tarafından işlenebilen sırf askerî suç olması karşısında, adli nitelikteki mala zarar verme suçu ile sırf askerî nitelikteki firar suçu arasında tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağı gözetilmeden, yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmediğinden 5271 sayılı CMK'nın 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu kanun yararına bozma talebine dayanılarak ihbar olunmuştur... adli nitelikteki mala zarar verme suçu ile sırf askerî nitelikteki firar suçu arasında tekerrür hükümlerinin uygulanamayacak olması ve sanığın adli sicil kaydında tekerrüre esas alınabilecek surette başkaca bir mahkûmiyet kaydının bulunmaması hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanık hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağı gözetilmeden, yazılı şekilde karar verilmesi nedeniyle kanun yararına bozma istemi yerinde görüldüğünden (ZİLE) Asliye Ceza Mahkemesinden verilip kesinleşen 15.01.2021 tarihli ve 2020/507 E., 2021/69 K. sayılı kararın 5271 sayılı CMK'nın 309. maddesinin 3. fıkrası uyarınca BOZULMASINA, karar verilmiştir."

²⁴³ Keklik, Ramazan; Görevi Yaptırmamak İçin Direnme Suçu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, S.4 s.262.; Gültekin, E. (2020). Görevi yaptırmamak için direnme suçu (TCK M. 265). (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s.69. : Arslan, Mehmet, Görevi Yaptırmamak İçin Direnme, TBB Dergisi 2019. S.145 s.193.

²⁴⁴ TCK Madde 265:“(1) Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
(2) Suçun yargı görevi yapan kişilere karşı işlenmesi halinde, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
(3) Suçun, kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.
(4) Suçun, silahla ya da var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.
(5) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.”

TCK 265/1 maddesinde yazılı görevi yaptırmamak için direnme suçu, görevli memurun görevini yerine getirirken, görevini yerine getirmesini engellemek amacıyla görevli memura yönelik cebir veya tehdit kullanarak direnen kişinin eylemi yaptırım altına alınmaktadır.

Bu suçun düzenlenmesiyle, kamu görevini sürdüren kişilerin görevini sağlıklı bir şekilde ve kesintiye uğratmadan ve görevlilerini saygın biçimde yerine getirilmesini sağlamak amaçlanmaktadır.

Failin, görevi yerine getirmekte olan kamu görevlisine karşı cebir veya tehdit fiili gerçekleştirilmiş bulunduğundan bu suçla aynı zamanda kişi özgürlüğü ve beden bütünlüğü de korunmaktadır. Maddede düzenlenen görevi yaptırmamak için direnme suçu, seçimlik hareketli bir suç olup kamu görevlisinin görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanılması ile suç oluşmaktadır.

Görevini yaptırmamak için direnme suçunun oluşabilmesi için, öncelikle engellenmek istenen işin o kamu görevlisinin görevine giriyor olması gerekir. Çünkü 265. madde, kamu görevlisinin yerine getirdiği herhangi bir iş için değil, görevine giren bir iş için koruma sağlamaktadır.

Kamu görevlisine karşı fiziki güç kullanılması durumunda cebirin sınırı, kasten yaralama suçunun temel şekli veya daha az cezayı gerektiren hâli kapsamında değiştirilebilecek boyutta olmasıdır. Kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerine sebebiyet verilirse, gerçek içtima yapılacak fail ayrıca bu suçtan da beşinci fıkra uyarınca cezalandırılacaktır. Cebir veya tehdidin alenî olması şart değildir. Bu manada cebir ve tehdit, kamu görevlisinin görevini yerine getirmesini engellemeye elverişli, doğrudan kamu görevlisine yönelik ve ortadan kaldırılmadığı sürece göreve devam edilmesine engel olan güç kullanılmasını anlaşılmalıdır.

Suçun yargı görevi yapan kişilere karşı işlenmesi, kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde, Suçun, silahla ya da var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi halleri suçun nitelikli hali olarak maddede düzenlenmiştir.²⁴⁵

Ayrıca bu suçun manevî unsuru kast olup taksirle işlenmesi mümkün değildir. Kişinin kamu görevlisine bilerek ve isteyerek direnmesi gerekir. Teşebbüse elverişli bir suç tipi olup suça iştirak mümkündür iştirak bakımından bir özellik arz etmez.²⁴⁶ Sanığın suçun yasal tanımında yer alan ve hukuksal anlamda tek bir fiili oluşturan davranışları, görevini ifa eden kamu görevlilerine karşı görevlerini yaptırmamak için gerçekleştirmiş olması nedeniyle aynı nevi'den fikri içtima'nın koşulları gerçekleşmiş bulunduğundan, sanık hakkında 5237 sayılı TCK'nın 43/2 maddesinin uygulanması gerekmektedir. TCK 265/5 uyarınca bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin

---

²⁴⁵ Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, Mehmet Emin: Ceza Hukuku Özel Hükümler 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s.1160-1161.

²⁴⁶ Gültekin, E. (2020). Görevi yaptırmamak için direnme suçu (TCK M. 265). (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s.92-98.

gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanması gerektiğini söylemek mümkündür.²⁴⁷

Bu suç tipi resen kovuşturulur. Şikâyete bağlı değildir. Görevli mahkeme Asliye Ceza Mahkemesidir. Dava zamanaşımı süresi 8 yıldır.

IX. Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna Veya Tutukevine Girme Suçu

Başkası yerine ceza infaz kurumu veya tutukevine girme suçu TCK'nın 291. maddesinde düzenlenmiştir. Suçun oluşması için hükümlü veya tutuklunun yerine başka bir kişinin ceza infaz kurumuna ya da tutukevine girmesi gerekir. Kimse özgürlüğünün bağlanmasını istemez ancak bu suçun işlenmeyeceği anlamına gelmez. Maddi imkânsızlıklar içinde olan işsiz olan, parası olmayan bir kişi ailesini geçindirmek için para karşılığında başkasının yerine ceza infaz kurumuna girebilir yahut aile bireylerinden biri asıl hükümlüyü korumak için²⁴⁸ onun yerine ceza infaz kurumuna girmeyi kabul edebilir. Bu suç değişik nedenlerle meydana gelebilir.

Ceza kanunumuzun 291. maddesinde düzenlenmiştir. “(1) Kendisini, bir hükümlünün veya tutuklunun yerine koyarak ceza infaz kurumuna veya tutukevine giren kimseye altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.”

Suçla korunan hukuki yarar devletin adli makamlarına olan güvenin zedelenmemesi ve bu makamların düzenli işleyişinin sağlanmasıdır.²⁴⁹

Suçun faili herkes olabilir.²⁵⁰ Başkası yerine ceza infaz kurumu ya da tutukevine girme suçu fail bakımından özel bir nitelik arz etmez. Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan farklı olarak özgü faillik durumu söz konusu değildir.

---

²⁴⁷ Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, Mehmet Emin: Ceza Hukuku Özel Hükümler 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s.1157.

²⁴⁸ (Yargıtay 9. CD 2013/9285 E. 2014/5694 K. 8.05.2014)

“Gerekçeli karar başlığında suç tarihinin 23.11.2007 yerine 11.12.2007 olarak yazılması mahallinde düzeltilebilir maddi hata kabul edilmiştir.Sanığın, Kartal 2. İcra Ceza Mahkemesinin 2006/1944 Esas sayılı dosyasından, mal beyanında bulunmama suçu nedeniyle ağabeyi olan Ferdi hakkında hükümlenilen cezanın infazı amacıyla, kendisini Ferdi olarak tanıtıp 23.11.2007 tarihinde Kartal H Tipi Ceza İnfaz Kurumuna girdiği ve 03.12.2007’de tahliye olduğu anlaşılmakla; eyleminin TCK’nın 291. maddesinde düzenlenen “Başkası yerine ceza infaz kurumuna veya tutukevine girme” suçunu oluşturduğu, hukuki durumunun buna göre tayin ve takdiri gerektiği gözetilmeden suç vasfında yanılığa düşülerek yazılı şekilde hüküm kurulması, Kabule göre de;Sanık hakkında tayin olunan 1 ay hapis cezasından, TCK’nın 270/1-son cümlesi gereğince 3/4 oranında indirim yapılırken, “7 gün” yerine, hesap hatası sonucu “12 gün” hapis cezasına hükmedilmesi neticesinde, sonuç cezanın “5 gün karşılığı 100.00TL adli para cezası” yerine, “10 gün karşılığı 200.00TL adli para cezası” olarak fazla ceza tayini, SONUÇ : Kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden, hükmün bu sebeplerden dolayı BOZULMASINA, 08.05.2014 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”

²⁴⁹ Özek, Çetin “Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu” İÜHFD s. 17; Zafer, Hamide, Faile Yardım Suçu ve Müdafinin Bu Suçtan Sorumluluğu, Beta Yayınevi, İstanbul, 2004. s. 155-156; Aksan M. Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna Veya Tutukevine Girme Suçu, s. 342. Aksoy, Roternaz E. Eylem; “Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Girme Suçu (TCK m.291) GSÜHFD 2021, 1: 49-66 s.51.

²⁵⁰ Gerçekler, Hasan; S. 2584; Meran, AİHM Kararları ile İçtihatlı-Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret-İftira Suçtan Kaynaklanan Malvarlığını Aklama ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014 S. 523; Hafizoğulları/Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millete ve Devlete Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, Ankara, 2016. S. 251. Aksoy, Roternaz E. Eylem;s.52.

Suçun mağduru toplumu oluşturan herkestir.²⁵¹ Serbest hareketli bir suç tipidir. Suçun fiil unsuru kişinin kendisini hükümlü veya tutuklu yerine koyarak tutukevi ya da ceza infaz kurumuna girmesi ile olur.²⁵²

Suçun manevi unsuruna gelindiğinde ise manevi unsur kasttır. Genel kastla işlenir bir suç tipidir.²⁵³ Saik'in bir önemi yoktur.

Hukuka uygunluk nedenleri bakımından değerlendirdiğimizde ise bu suç tipi hukuka uygunluk nedeninin uygulama alanı bulacağını söylemek zordur.

Madde metninden de anlaşılacağı üzere suça etki eden ağırlaştırıcı ya da hafifletici nedenler bulunmamaktadır. Bu suça benzer bir suç olan TCK 270 Suç Üstlenme Suçunda üstsoy altsoy eş ve kardeş için cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi neden veya şahsi cezasızlık nedeni düzenlenmişken²⁵⁴ bu suç tipi böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.

Sırf hareket suçları kural olarak teşebbüse elverişli değildir. Bu suç bir sırf hareket suçudur sırf hareket suçu olması hasebiyle teşebbüse elverişli gibi gözükmese de icra hareketlerinin bölünebilir olduğu durumlarda sırf hareket suçları da teşebbüse uygun hale gelir.²⁵⁵ Bizim kanaatimiz bu suç için teşebbüsün mümkün olduğudur.

Bu suç iştirak hususu bakımından bir farklılık arz etmez genel iştirak kuralları uygulama alanı bulur. Bu suç tipi için her türlü iştirak mümkündür.

İçtima bakımından ise kişinin kendisini bir tutuklu ya da hükümlünün yerine koyarak ceza infaz kurumuna girebilmesi için sahte evrak düzenlemesi durumunda hem belgede sahtecilik suçundan hem de başkasının yerine ceza infaz kurumu veya tutukevine girme suçundan gerçek içtima yapılarak iki suçtan da ceza verilmesi gerekir. Çünkü kişi cezaevine girmek için sahte evrak düzenlemek zorunda değildir ayrıca sahte belge düzenlemiş ve başkasının yerine ceza infaz kurumuna girmişse her iki suç tipinden de ceza alması gerekir.²⁵⁶

Failin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında birden çok defa kendini hükümlü veya tutuklu yerine koyarak ceza infaz kurumuna veya tutukevine girmesi durumunda zincirleme suç oluşur.²⁵⁷

Bu suç tipi şikâyete bağlı değildir. Resen soruşturulup kovuşturulur. Suçun cezası kanun maddesinde yer aldığı üzere 6 aydan 2 yıla hapis cezasıdır. Suçun alt sınırı 6 ay olduğundan

---

²⁵¹ Aksoy, Roternaz E. Eylem;s53; Aksan M. "Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Girme Suçu (TCK m.291)", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt IX, Sayı 2, 2019, s.344

²⁵² Hafizoğulları/Özen, S. 251; Artuç, S. 1486; Yaşar/Gökcan/Artuç; S. 8535; Aksan, Murat s. 356; Aksoy, Roternaz E. Eylem;s.53

²⁵³ Artuç, Mustafa Pratik Türk Ceza Kanunu, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019 s. 1486; Gerçekler, s. 2584.

²⁵⁴ Koca – Üzülmöz, Özel Hükümler , 2023 s.1152. : Tezcan- Erdem- Önok (17) s.1241.

²⁵⁵ Aksan, M. . "Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Girme Suçu (TCK m.291)", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt IX, Sayı 2, 2019, s.374

²⁵⁶ Ünver, s. 591; Meran, S. 525; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8537-8538; Gerçekler, s. 2584. Aksoy, Roternaz E. Eylem, s62 ; Aksan, Murat SDUHFD. s.378-380.

²⁵⁷ Meran, s. 525; Aksan, s. 382, Aksoy Roternaz s.63.

seçenek yaptırımlara çevrilmesi mümkündür. (Bkz. TCK m.50 seçenek yaptırımlara çevrilme koşulları) Görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir.

SONUÇ

Kanun koyucunun; Tutuklu ve hükümlünün kaçması başlıklı TCK 292 maddenin düzenlenme amacı haklarında tutuklama ya da kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunan kişilerin kendilerine uygulanacak yaptırımı sonuçsuz bırakmak amacıyla işleyecekleri bu suçu cezalandırarak devlet otoritesini, kanunlara ve adalete olan güveni korumak istemiştir. Ceza hukukunun amacı suç işlenmesini önlemek, kamu düzenini güvenliğini sağlamak, kişi hak ve özgürlüklerini korumaktır.

Anayasada da güvence altına alındığı üzere suç isnadı altında bulunan şüpheli ve sanık aleyhine delil vermeye zorlamaz bunun ceza muhakemesi hukukundaki karşılığı (nemo tenatur) ilkesidir. Bu ilke insan doğası ile uyumludur kimse kendisi aleyhine delil vermek istemez. Suçunu itiraf etmek istemez bu sebepten dolayı şüpheli ya da sanığa kötü muamelede bulunarak kendisi aleyhine delil vermeye zorlanamaz. TCK 281 maddeye göre suç delillerini, saklamak gizlemek, değiştirmek, bozmak suçtur ancak anayasal ilke gereği kişinin kendi işlediği suçun delillerini gizlemesi, saklaması, değiştirmesi, bozması durumunda bu maddeye göre kişiye ayrıca ceza verilmeyeceği düzenlenmiştir. Yine aynı şekilde şüphelinin olay yerinden kaçması kolluk tarafından yakalandıktan sonra kaçması, gözaltına alındıktan sonra kaçması da cezalandırılmamıştır.

Özgürlüğü kısıtlanan kişinin imkânını bulduğunda kaçması insan doğasının gereğidir. Tıpkı kafese konulan kuşun kafesin kapısı açıldığında kaçması gibi insanda kendisini çevreleyen duvarları aşmanın bir yolunu bulduğunda içinde bulunduğu esareten kurtulmak için kaçmayı seçecektir. Ancak TCK 292 madde ile düzenlenen tutuklunun ve hükümlünün kaçmasını cezalandıran bu maddede korunmak istenen devlet otoritesine karşı verilen cezanın infazını ya da tutuklama tedbirinin sonuçsuz kalmasının önüne geçmektir. İnsanın yaratılışı gereği özgür bir varlık olması ve cezadan cezaevinden kaçması ne kadar doğal ise toplumsal düzenin korunması ve devamı için yasa koyucunun da hükümlü veya tutuklunun Kaçmasını önlemek ve caydırıcı olmak açısından kaçma fiilini suç olarak düzenleyip yaptırım altına alması doğaldır.

Suç politikası, suçla mücadelede toplumun bilinçlenmesi, cezaların caydırıcılığı, işlenen suça verilen cezaların suça orantılı olması, suçun önlenmesine yönelik tedbirler içermektedir. Bu görevi ceza hukuku ile devlet üstlenmektedir. Koyduğu kuralların etkin bir şekilde uygulanabilmesi sağlamak için de suç işleyenlere yönelik tedbirler ve cezalar yaptırım altına alır. Tezimizizin konusu olan TCK 292 Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması ve TCK 293 Etkin Pişmanlık hükümleri de bu yaptırımlardandır.

İnsan ne kadar özgür bir varlık olursa olsun kuralsız özgürlük toplum halinde yaşayan bir varlık olan insan için kargaşa yaratır. İnsanın huzur ve güvende yaşayabilmesi için başkasının özgürlüklerine ve haklarına saygı duyarak yaşaması gerekir. Başkasının hakkına girdiği noktada hukuk düzeni devreye girerek suç işleyemezsin, başkasının özgürlüklerini gasp edemezsin, başkasının hakkını çiğneyemezsin diyecektir. Tüm kurallara rağmen suç işlendiyse burada da cezalandırma ve ıslah mekanizması devreye girecektir. Suç işleyen kişilere ceza vererek o normun ihlalini önlemek ve insanların güvende yaşamasını sağlamak devletin en tabii görevidir. Suç işlendikten sonra devletin cezalandırma mekanizmasını sonuçsuz bırakmak için kaçan hükümlü veya tutuklu içinde bir ceza normu belirleyip yaptırımı bağlanmasının altında yatan en önemli neden insanların bir arada huzur ve güven içinde yaşamalarının tek yolunun ceza hukukunun etkin bir şekilde işletiliyor olmasıdır. Suçla korunan hukuki değer korunmak

istenen devlet otoritesine karşı verilen cezanın infazını ya da tutuklama tedbirinin sonuçsuz kalmasının önüne geçmektir.

Suçun fiil unsuru tutukevi ya da ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçmaktır. İzinden Dönme, Geç Dönme (5275 sk m. 97/1), Açık Ceza İnfaz Kurumuna Nakil Esnasında Süresinde Teslim Olmama (5275 Sk M. 58/3 Yollaması İle M. 97/1), Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne Süresinde Müracaat Etmeme (5275 sk M. 105/A-8 atfı ile birinci durum), Cumhuriyet Başsavcılığına Süresi İçinde Teslim Olmama fiillerinin gerçekleştirilmesi durumunda da 292 madde hükümleri uygulanır.

Suçun faili hükümlü ya da tutuklu olabilir bu nedenle özgü suçtur. Özgü suç olması hükümlü veya tutuklu sıfatına sahip olmayan kişilerin bu suçu işleyemeyeceği anlamına gelmektedir. Suçun mağduru toplumu oluşturan herkes kabul edilir. Belli bir kişiye yönelmiş bir eylem olmadığından toplumu oluşturan herkes mağdur olabilir. Ancak kaçma eylemi sırasında infaz koruma memurlarının yaralanması ya da suç işlenirken gören ancak suça iştirak etmeye ve yetkililere bu durumu ihbar etmesin diye yaralanan bir hükümlü de mağdur kabul edilebilir.

Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun konusu yoktur. Zira suç konusu suçun üzerinde gerçekleştiği nesnedir. Suç tanımı bakımından suçun üzerinde gerçekleşen bir nesne bulunduğunu düşünmemekteyiz.

Suçun cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi hali, suçun silahlı olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi halinde suçun nitelikli halleri vuku bulur.

Suçun manevi unsurlarından olan kast, taksir hususuna değinecek olursak kanunda bir suçun açıkça taksirle işlenebileceği düzenlenmedikçe o suçun oluşması için kasten işlenmiş olması gerekir. Bu suç tipi açısından da suçun oluşması için genel kast yeterlidir. Özel saik aranmaz. Suçun taksirli hali kanunda düzenlenmemiştir. Failin bilerek ve isteyerek ceza infaz kurumu, tutukevi yahut gözetimi altında bulunduğu görevlinin elinden kaçması gerekir. Deprem yangın sel heyelan gibi afetler olduğunda hayatını kurtarmak için tutuklu veya hükümlü cezaevini terk edebilir. Kusurluluğu etkileyen hallerden (ıztırar) zorunluluk hali burada uygulama alanı bulur. Bkz. TCK25

Kolluk kuvvetlerinin gözetimi denetimi altında bulunan tutuklu veya hükümlü bu kişilerin haksız fiilleri, kötü muameleleri sonucu kaçmış olabilir. Şiddete hakarete uğramış bu sebeple kaçmış olabilir. Böyle bir durumda hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunu işleyen kişi hakkında haksız tahrik indirim sebebinin uygulanması gerekmektedir.

Kaçma fiili kısımlara ayrılabilirdiğinden teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkündür. Teşebbüs durumunda fiilin tamamlanmış haline nazaran daha az ceza verilir. İcra hareketleri başladıktan sonra kaçma fiili sona ermeden fail kaçmaktan gönüllü olarak vazgeçerse suça teşebbüsten sorumlu olmayacak gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanacaktır. O ana kadar işlediği fiiller suç teşkil ediyorsa o fiillerden sorumlu olacaktır.

Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun da niteliği gereği başka bir kimsenin aracılığıyla işlenmesi mümkün olmayıp dolaylı faillığe elverişli değildir. Suça azmettirme hususu ise TCK 38 maddesinde düzenlenmiştir. Tutuklu ve hükümlünün kaçması suçu azmettirmeye elverişlidir. Azmettirme suç işleme kararı olmayan birisinin suç işlemeye karar verdirilmesidir. Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun işlenmesi sırasında kasten

yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur. Gerçek içtima uygulamak gerekir.

Hükümlü veya tutuklu, kaçma süresinin üzerinden 6 ay geçmeden evvel, kaçtıktan sonra etkin pişmanlık göstererek kendiliğinden teslim olması halinde, kaçtığı günden itibaren teslimin gerçekleştiği güne kadar geçen süre dikkate alınarak, verilecek cezanın altıda beşinden altıda birine kadarı indirilir. Bu suç tipi açısından etkin pişmanlık hükümleri uygulama alanı bulmaktadır.

Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun kovuşturulması şikâyete tabi değildir. Re'sen soruşturulup kovuşturulmaktadır. Görevli yetkili mahkeme suçun işlediği yer Asliye Ceza Mahkemesidir. Tutukevi, ceza infaz kurumu yahut gözetimi altında bulunan görevlilerin elinden kaçmak eyleminin cezası altı aydan bir yıla kadar hapistir (m. 292/1). Suçun, cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde bir yıldan üç yıla kadar (m. 292/2), suçun silah kullanılmak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından beraber işlenmesi halinde ise bir yıl ile üç yıl arasında belirlenecek cezanın bir katına kadar artırılması söz konusu olacaktır. (m. 292/3). Adli yaptırımların yanı sıra hükümlü ya da tutukluya disiplin cezası da uygulanır. Hükümlü ya da tutuklunun kaçması suçunda uygulanacak disiplin cezası hücreye koymadır. Açık cezaevinde ise kapalıya sevk, nakil, çocuk hükümlüler için de tek başına odaya kapatma cezası bu suçun disiplin cezalarıdır.

KAYNAKÇA

Akbulut, Berrin Genel Hükümler 5. Bası Ankara 2018

Akbulut, Berrin, “Bağlılık Kuralı” Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XIV, Sayı:1 Haziran 2010. 167-214.

Akbulut, İlhan, Şartla Tahliye. Journal of Istanbul University Law Faculty, 55(1-2), 1996, 173-182.

Akdeniz, Yasin – Feyzioğlu, Metin: “Askeri Ceza Hukukunda Firar Suçları”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

Aksan, Murat (NEÜHFD) Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması Suçu (Tck m. 292-293) Cilt: 5 Sayı: 1 Yıl: 2022

Aksan, Murat “Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Girme Suçu (TCK m.291)”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt IX, Sayı 2, 2019.

Aksoy, Roternaz E. Eylem; “Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Girme Suçu (TCK m.291) GSÜHFD 2021, 1: 49-66

Alacakaptan, Uğur, Suçun Unsurları, Ankara 1970.

Alacakaptan, Uğur, Suçun unsurları, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1975.

Aldanmaz, Orhan: “İnsan Onuru Işığında Kişisel Özerklik ve Yerellik Kavramı”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIV, S. 1-2, Y.2010.

Alegöz, Şeyda.- Dnş: Çakır, Kerim, Ceza infaz kurumuna yasak eşya ve özellikle uyuşturucu madde sokma suçu, İstanbul 2019. s.8. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/ceza-infaz-kurumuna-yasak-esya-ve-ozellikle/docview/2469071535/se-2?accountid=12251>

Alşahin, Mehmet Emin, “Adli Kontrol” Polise Görev Yetki ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamalarına İlişkin Eğitim Projesi (MUYEP) Tebliğleri II, Ankara 2008.

Alşahin, Mehmet Emin . "Tehdit Suçunun Silahla İşlenmesi (Silahlı Tehdit)". Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10 / 2 (December 2015): 101-127 .

Apaydın, Cengiz / Kaplan, Hasan "Ceza İnfaz Sistemi Ve Denetimli Serbestlik", İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5 (2019): 185-207.

Aras, Bahattin; “Hükümlü ve Tutukluların Nakil Esasları ve Güncel Sorunlar.” Ankara Barosu Dergisi 80, No. 4 (Ekim 2022).

Aras, Bahattin; "Hükümlü Ve Tutukluların İnsan Onuruna Uygun Koşullarda Barınma Hakkı". Yaşar Hukuk Dergisi 4 / 2 (July 2022): 5-59 .

Aras, Bahattin . "Uluslararası Belge Ve Kararlar Işığında Cezaevlerindeki İdari Ve Yargısal Denetimin İnsan Hakları İhlallerini Önlemedeki Etkisi". Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 12 / 2 (December 2022): 1297-1345.

Arslan, Çetin/Azizağaoğlu, Bahattin: Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004,

Arslan, Kahan Onur: “İnsan Onuru Kavramı Ve Koruma Tedbirleri Bağlamında Temel Bir İlke Olarak İnsan Onurunun Korunması”, TBB Dergisi, S.120, Y. 2015.

Arslan, Mehmet, Görevi Yaptırmamak İçin Direnme, TBB Dergisi 2019. S.145

Artuç, Mustafa; Pratik Türk Ceza Kanunu, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Artuk, Emin; “Suç Genel Teorisi”, : Ceza Hukuku El Kitabı İstanbul 1989.

Artuk, Emin; “Suçun Özel Görünüş Şekilleri” Ceza Hukuku El Kitabı, İstanbul 1989.

Artuk, Mehmet Emin/Alşahin, Mehmet Emin, Kriminoloji, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

Artuk, Mehmet Emin, - Alşahin, Mehmet Emin: "Hapis Cezalarının Ve Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21.2 (2016): 297-338.

Artuk, Mehmet Emin- Gökçen, Ahmet- Alşahin, Mehmet Emin- Çakır, Kerim; Gerekçeli Ceza Kanunları 25. Baskı 2023.

Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, Mehmet Emin/Çakır, Kerim Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 15. Basım 2021.

Artuk, M. Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, M. Emin/Çakır, Kerim: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 19. Baskı, Ankara 2021.

Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, Mehmet Emin: Ceza Hukuku Özel Hükümler 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

Artuk, Mehmet Emin: “Adalet Hizmetlerinin Yürütülmesine Karşı Suçlar” *Üçüncü Podyum Tartışması, Toplum Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu (Panel 21-22 Mayıs 2004 Ankara), Birinci Kitap*, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 2004,

Aşkın, Uğur. “Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminatta Rücu Sorunu”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/2 (December 2018), 23-48.

Aydın Devrim, Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Ankara 2009.

Aygün, Eşitli, Ezgi, "Kısa Süreli Hapis Cezası Ve Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65 (2016) : 63-100.

Baba, Yasemin & Sözüer, Adem. Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık. Yüksek Lisans Tezi İstanbul, 2011.

Baki, Ensar . "Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık". *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* / 2 (July 2016): 0-0.

Balcı, Murat, Right to Benefit of Defence Counsel and Artificial Intelligence in Law, “Law in the Digitalization Era” İstanbul, 2019.

Balcı, Murat, Tutukluluk Süreleri ve Temyiz Aşaması, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt:85 S.6, 2011.

Balı, Mehmet: *Türkiye'de Ceza İnfaz Kurumları ve Tipleri (1923-2018)* (Doctoral dissertation, Bursa Uludag University (Turkey)), 2021.

Baumann, Jürgen-Weber, Ulrich-Mitsch, Wolfgang, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 11. Auflage, Bielefeld 2003.

Bayraktar, Köksal: *Ceza Kanunundaki Hukuka Uygunluk Nedenleri*,; *Ceza Hukuku Günleri 70. Yılında Türk Ceza Kanunu-Genel Hükümler-(26-27 Mart 1997-İstanbul)* İstanbul 1998.

Bayraktar, Köksal / Evik, Vesile Sonay / Kangal, Zeynel T. / Kızıroğlu, Serap Keskin / Yıldız, Ali Kemal / Zafer, Hamide / Evik, Ali Hakan / Bozbayındır, Gülşah Bostancı / Kartal, Pınar Memiş / Roternaz, Eylem Aksoy / Altunç, Sinan / İnceoğlu, Asuman Aytekin / Erman, Barış / Eroğlu, Fulya , *Özel Ceza Hukuku Cilt X, Adliye Karşı Suçlar, Oniki Levha Yayınları*, 2021.

Berkin, Necmettin Meşru Müdafaa, İstanbul 1947.

Bostancı Bozbayındır, Gülşah; *Ceza Hukukunda Haksız Tahrik*, İstanbul 2013.

Centel, Nur-Zafer, Hamide-Çakmut, Özlem; *Türk Ceza Hukukuna Giriş 10. Bası*, İstanbul 2017.

Centel, Nur-Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul 2010.

Centel, Nur-Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 15 Baskı, İstanbul 2018.

Centel, Nur, *Ceza Soruşturmasında Müdafinin Rolüne Eleştirel Yaklaşım*, İÜHFMC. LXXII, S. 2, s. 703-724, 2014.

Centel, Nur Basar, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Müdafii*, İstanbul 1994.

Çakmut, Özlem Yenerer. "Cebir suçu (TCK m. 108)." *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (2013).

Çakır, Kerim. "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Gizliliğin İhlali Suçu ve Ceza Muhakemesi Hukuku ile İlişkisi." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 18.1 (2012): 227-266.

Çelik, Elif: "İnsan Hakları Hukukunda İnsan Onurunun Yeri Ve Rolü", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.9, S. 2, Y. 2019.

Çetinkaya, Muhammed Buhari; Sözüer, Dr Adem. *Türk Ve Fransız Ceza Hukukunda Kanunun Hükümünü Yerine Getirme*. (Doktora Tezi) 2021.

Çolak, Haluk: "Hükümlü Veya Tutuklunun Kaçması (Fırar) Suçu", *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 16, S. 182, Ekim 2021.

Değirmenci, Olgun, & Karakurumer, Alkın, (2020). *Askeri Ceza Kanunu'nda Düzenlenen Fırar Suçlarının Osmanlı'dan Günümüze Tarihsel Gelişimi*. *Adalet Dergisi*(64), 297-330.

Demir, Güler; *Ceza İnfaz Kurumu Kütüphaneleri: Dünyada Ve Türkiye'de Durum*, Hiperlink Yayınları, Birinci Baskı, 2015.

Demirbaş, Timur, *Türk Ceza Kanununda Özel Haksız Tahrik Halleri*, İstanbul 1985

Demirbaş, Timur; *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. İzmir, 11. Baskı: Seçkin Yayınevi 2016.

Demirbaş, Timur; Haksız Tahrik, Ankara, 2016.

Demirbaş, Timur; “Hazırlık Soruşturmasında Müdafilik” , CMUK Sempozyumu İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Karsısında 70. Yıldönümünde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (9 Nisan 1999 - İstanbul), İstanbul 1999.

Dirim, Vuslat; "Ceza Yargılamasında Adil Yargılama İlkesi (Dava Süresi–Aleniyet–Şüpheli ve Sanık Hakları)." Journal of Penal Law and Criminology 3.2 (2015): 161-180.

Donay, Süheyl; *Türk Ceza Kanunu Şerhi*. İstanbul: Beta Yayınları, 2007.

Dönmezer, Sulhi; Teşebbüste Hazırlık ve İcra Hareketleri Tefriki İÜHFİM, C.:VIII, İstanbul 1942.

Dönmezer, Sulhi - Erman, Sahir; *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku*. C: 2, 14. Bası, İstanbul: Der Yayınları 2019.

Dönmezer, Sulhi - Erman, Sahir; *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Cilt II, 10. Bası, İstanbul 1994.

Erem, Faruk. "Suça iştirak." (1946).

Erem, Faruk *Türk Ceza Kanunu Şerhi – Özel Hükümler*. C: 2, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1993.

Erem, Faruk/ Danışman, Ahmet/ Artuk, Mehmet Emin: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Bası, Ankara 1997.

Erdem, Mustafa Ruhan; "Türk Ceza Kanunda Silah." *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7.2 (2003).

Erdoğan, Ahmet Meşru Müdafaa, AD., Yıl:1941 S.3 Ankara 1950.

Ersoy, Uğur . "Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 1 / 41 (January 2020): 27-64 .

Eser, Albin (Çev. Nur Centel), “Alman ve Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Sanığın Hukuki Durumu” , YD 1990, C. 3, S. 3

Feyzioğlu, Metin, Güneş Okuyucu Ergün. “Türk Hukukunda Tutuklulukta Azami Süre”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 59, no. 1 (March 2010): 35-59.

Feyzioğlu, Metin: “Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, *AÜHFİM*, yıl: 1999, c. 48, sy. 1-4, ss. 135-163.

Gerçekler, Hasan; *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, C. II, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.

Gökçen, Ahmet; *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul 1989.

Gökçen, Ahmet, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Elkoyma ve Postada El Koyma* Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:49, Ankara 1994.

Gökçen, Ahmet; *Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü 312/2 m. Liberal Düşünce Topluluğu Avrupa Komisyonu* Ankara 2001.

Gökçen, Ahmet- İçer, Zafer; Hükümlü Veya Tutuklunun Kaçması Öngörülen Sürede İlgili Mercilere Teslim Olmaması Suçları, (ABÜHFD) Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.8, S.16 Aralık 2020.

Gökçen, Ahmet - Balcı, Murat - Alşahin, Mehmet Emin - Çakır, Kerim: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, 2022.

Gökçen, Ahmet - Balcı, Murat - Alşahin, Mehmet Emin - Çakır, Kerim Ceza Muhakemesi Hukuku 5. Baskı, Ankara 2021.

Gölcüklü, Feyyaz; Ceza Hukuku Dersleri, Ankara 1981-1982.

Gökpinar, Mahmut, "Ceza Sorumluluğunun Temeli Kast." *TBB Dergisi* 79 (2008): 198-233.

Gözler, Kemal; Hukukun Temel Kavramları, 9. Baskı Ekin Yayınları, Bursa, Ağustos 2012.

Gözler, Kemal; Hukuka Giriş, (8. Baskıdan Ek Baskı 128 sayfa genişletilmiş) Ekin Yayınları, Bursa, 2011

Gözübüyük, Abdullah Pulat: *Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Şerhi, C. 3, (Hususi Kısım-Cürümler)*, 5. Bası,

Gözübüyük, Abdullah Pulat 'Vukuu Muhakkak Tehlikenin Müdafaaı Meşru Kılması Üzerine bir inceleme' AD., Yıl:36, S.8, Ankara Ağustos 1945.

Gültekin, E. (2020). Görevi yaptırmamak için direnme suçu (TCK M. 265). (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Güney, Niyazi/Özdemir, Kenan/Balo, Yusuf, S.: Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara 2004,

Günel, H. Yılmaz, Yetkili Merciiin Emrini İfa, (Doçentlik Tezi), Ankara 1967.

Güral, Jale. "Türk hukukunda mal için meşru müdafaa." Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6.2 (1949).

Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 21. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.

Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* 17. Baskı, Astana Yayınları, 2020.

Hafizoğulları, Zeki-Özen, Muharrem Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler 4. Baskı Ankara 2011.

Hafizoğulları Zeki - Özen, Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millete ve Devlete Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, Ankara, 2016.

Hafizoğulları, Zeki.-Özen, Muharrem Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler. 12. Baskı, Ankara: US-A Yayıncılık. 2019

Heinrich Bernd, Strafrecht- Allgemeiner Teil I, Stuttgart 2005.

Thomas Hobbes, Leviathan (ed. C.B. Mcpherson), New York 1985.

Horzum, Selçuk; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları Işığında Makul Tutukluluk Süresi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.

İçel, Kayıhan, "Ceza Hukukunda Temel Kusurluluk Şekli "Kast". (2007).

İçel, Kayıhan, Suçların İçtimarı İstanbul 1972

İçel, Kayıhan / Sokullu-Akıncı, Füsün / Özgenç, İzzet / Sözüer, Adem / Mahmutoğlu, Fatih Selami / Ünver, Yener: Suç Teorisi. *Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri*, 2. Kitap, yeniden gözden geçirilmiş 3. Bası, İstanbul, 2004.

İçel, Kayıhan / Sokullu-Akıncı, Füsün / Özgenç, İzzet / Sözüer, Adem / Mahmutoğlu, Fatih Selami / Ünver, Yener; Suç Teorisi 2.Bası İstanbul 2000.

İçer, Zafer; Türk Ceza Hukukunda Tüzel Kişiler Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.

İçer, Zafer; "Teşebbüste İcra Hareketleri ile Hazırlık Hareketlerinin Ayrımı Meselesi" Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İstanbul 2017.

İpekçioğlu, Pervin Aksoy; Türk Ceza Kanunu'nda Bileşik Suç AUHFD, 61 (1) 2012: 43-67

İpekçioğlu, Pervin Aksoy; "Yakalama Ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri". Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9 2007.

Kafadar, Muhammet Fatih: "*Hukuk, Sivil Toplum ve Demokrasi: 'İnsan Onuru'*", Umut Vakfı Araştırma Merkezi, 3. Hukukun Gençleri Sempozyumu, 11-12 Ekim 2013, Antalya.

Kantar, Baha, Ceza Muhakemeleri Usulu, Ankara 1957.

Kangal, Zeynel, T.: Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik,; Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt XIV, sayı 3-4 Aralık 2010.

Karafazlı, Hazel - Tuna, Cem (2020). Türkiye'de Cezaevlerinde Uygulanan Eğitim Politikaları Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi , 1 (2) , 42-53.

Kartal, Melik Meşru Savunmanın Hukuki Esası bağlamında Gerekliklik ve Oranlılık, 1. Baskı, İstanbul 2019.

Kaynar, Yener Mutlu Türk Ceza Hukukunda Meşru Müdafaa Yüksek Lisans Tezi; Danışman.: Prof.Dr. Mehmet Emin Artuk, İstanbul 2011.

Keskin, Serap, Suç Ortaklığı (Suça İştirak): Ceza Hukuku Günleri. 70. Yılında Türk Ceza Kanunu- Genel Hükümler-(26-27 Mart 1997-İstanbul) İstanbul 1998

Keklik, Ramazan; Görevi Yaptırmamak İçin Direnme Suçu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, S.4.

Keyman, Selahattin, "*Cürmi Fiilin Yapısal Unsuru Olarak Hareket*" AÜHFD., C.:XL, S.:1-4, Ankara 1988.

Kindhauser, Urs, Strafrecht Allgemeiner Teil, 2. Auflage, Baden-Baden 2006.

Kim, Jong-Hwan: "Entweichung von Gefangenen und persönliche Begünstigung im koreanischen Strafrecht", CHKD, C. 4, S. 2, 2016.

Koca, Mahmut, “Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği Hakkında Genel Bir Değerlendirme” , EUHFD 1999, C. III, S. 1.

Koca, Mahmut “Tutuklamada Orantılılık İlkesi Çerçevesinde 2002 CMUK Tasarısının “Adli Kontrol” Tedbirinin Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, 2003.

Koca, Mahmut - Üzülmez, İlhan Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler. Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık 2017.

Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2018.

Koca, Mahmut - Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara 2019.

Koca, Mahmut - Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2018.

Mahmut Koca - İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

Köse, O. (2007). XVIII. yüzyıl sonları Rus ve Avusturya savaşları esnasında Osmanlı Devleti’nde bir uygulama: İstanbul’da içki ve fuhuş yasağı. Turkish Studies, (2)1, 104-123.

Kunter, Nurullah, Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul 1949.

Kunter, Nurullah “Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi”,(Hareket- Netice- Sebebiyet Alakası) İstanbul 1955.

Kunter, Nurullah; “Suç Ortaklığında Sorum ve Ceza” İÜHFM., C.: XIII, S.:1 İstanbul 1947.

Kunter, Nurullah- Yenisey, Feridun, Nuhoglu, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Bası, İstanbul 2010.

Mahmutoglu, Fatih Selami – Karadeniz, Serra, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler Şerhi, İstanbul 2017.

Meran, Necati; Yeni Türk Ceza Kanununda Kamu Görevlisine ve Adliyeye İlişkin Suçlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

Meran, Necati: Açıklamalı-İçtihatlı Sulh Ceza Davaları, Ankara 2007.

Meran, Necati; AİHM Kararları ile İçtihatlı-Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret-İftira Suçtan Kaynaklanan Malvarlığını Aklama ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014

Namal, Mete Kaan , Berke, Mustafa , Çetinay, Hilal Aslıhan . "Eski Hükümlü İstihdamında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri". Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 16 / 63 (July 2021): 1338-1354 .

Noyan, Erdal, I 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu II 5252 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun III 5275 Sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Adalet Komisyonu Raporu. 2005.

Olpak, Koç: C. (2020). Kadın (Nisa) Hapishaneleri Bağlamında “Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu” Ve “Bursa Cezaevi” Anı/Romanlarında Kadın Gardiyanlar. Adalet Dergisi, 1(64), 607-628.

Osmanoğlu, Bilal – Parlak, Oğuzhan Emre “*Mahpusların Ailesi ve Yakınlarıyla Görüşme Hakkı*”, YÜHFD, C.XVIII, 2021/1, s.237-290.

Önder, Ayhan: *Ceza Hukuku Genel Hükümler Suç Genel Teorisi, Suçun Özel Belirtiliş Şekilleri*, Cilt II, İstanbul, 1989.

Özbek, Veli Özer-Kanbur, M. Nihat-Doğan, Koray-Bacaksız, Pınar-Tepe, İlker, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2011.

Özbek, Veli Özer-Doğan, Koray-Bacaksız, Pınar-Tepe, İlker; *Ceza Muhakemesi Hukuku 8. Baskı* Ankara 2016.

Özbek, Veli Özer-Doğan, Koray-Bacaksız, Pınar; *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler. Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık 2019

Özçelik, M. (2011). *Mütareke Dönemi’nde Osmanlı Hapishanelerinin Durumu, Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (7), 16-39.

Özek, Çetin: “Türk Ceza Kanununun 50 Yılında Devlete Karşı Suçlar”, *Tartışmalar Kısmı*, in: *Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği İstanbul 1977*

Özek Çetin, “Adliyeye Karşı Suçların Hukuksal Konusu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LV, Sayı 3, 1997. 13-50.

Özekes, Muhammet, *Temel Hukuk Bilgisi, Yetkin Yayınları*, Ankara, 2010.

Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Ankara 2018.

Özgenç İzzet *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara 2019.

Özgenç, İzzet: ““İzinli” Olarak İnfaz Kurumu Dışına Çıkarılan Hükümlünün Süresinde İzinden Dönmemesi Halinde Ceza Hukuku Sorumluluğuna İlişkin Yargıtay 16. Ceza Dairesi Kararının Değerlendirilmesi”<https://izzetozgenc.com/makale/%E2%80%9Cizinli%E2%80%9D-olarak-infaz-kurumu-disina-cikarilan-hukumlunun-suresinde-izinden-donmemesi-halinde-ceza-hukuku-sorumluluguna-iliskin-yargitay-16-ceza-dairesi-kararinin-degerlendirilmesi>
E.T:09.12.2023

Özgenç, İzzet - Şahin, Cumhur: *Kamu Görevinin Kötüye Kullanılması Suçu Üzerine Düşünceler*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.VI, 2003/1-2.

Öztürk, Bahri- Erdem, Mustafa R., *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku* 18. Baskı Ankara 2018.

Öztürk, Bahri - Tezcan, Durmuş - Erdem, Ruhan - Gezer, Özge Sırma – Kırıt, Yasemin F. Saygılar - Akcan, Esra Alan - Özyayın, Özdem - Tütüncü, Efser Erden: *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017.

Öztürk, Bahri - Tezcan, Durmuş - Erdem, Ruhan - Gezer, Özge Sırma – Kırıt, Yasemin F. Saygılar - Akcan, Esra Alan - Özyayın, Özdem - Tütüncü, Efser Erden, Villiemin, Derya Altınok-Tok, Mustafa Can.; *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 13. Baskı, Ankara 2019.

Öztürk, Bahri “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Yükümlülüğü*” İKÜHFD, C.15, S.1, 2016.

Parlar, Ali - Hatipoğlu, Muzaffer, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu, Ankara, 2008,

Parlar, A.-Hatipoğlu, M., 2010. Açıklamalı-Yeni İçtihatlarla Türk Ceza Kanunu Yorumu. C: 4, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Parlar, A.-Öztürk, M., 2018. *Uygulamada Adliye Karşı Suçlar*. Ankara: Aristo Yayınevi. Aktaran: Aksoy, P., *Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Sanford H. Kadish, Respect for Life and Regard for Rights in the Criminal Law, Sevig, Vasfi Rasid : Askeri Adalet Birinci Kısım Giriş ve Tarihçe, Ankara 1955.

Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1998.

Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Ankara 2016.

Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Ankara 2010.

Sucuoğlu, Arif Naci, "Ceza Hukuku'nda Görevi Kötüye Kullanma Suçları" Yüksek lisans tezi Ankara 2010.

Şahin, İsmail. "Suçun Nitelikli Hallerine Dair Ceza Artırım Veya İndirimlerinin Basit Yargılama Usulünün Uygulanabilirliğine Etkisi." *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 17 (2021): 429-455.

Taneri, Dr. Gökhan: Sık Karşılaşılan Suçlar: 2. Dijital Baskı.

Taner, Tahir, Ceza Muhakemeleri Usulü, İstanbul 1945.

TBMM Adalet Komisyonu'nun Türk Ceza Kanunu Tasarısına İlişkin 3.8.2004 tarih ve Esas:1/593, Karar:60 sayılı Raporu, TBMM, Dönem:22, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı:664.

Tekin. S. (2006). XX. yüzyılın başlarında Aydın vilayeti ve mülhakatındaki hapisanelerin genel durumu. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 65-77.

Temel, M. (2009). XX. yüzyılın başlarında Mentеше Sancağı hapisaneleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 109-135.

Tezcan, Durmuş- Erdem, Mustafa Ruhan- Önok, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 17. Baskı, Ankara 2019.

Toroslu, Nevzat: Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara 1970

Toroslu, Nevzat/Toroslu, Haluk: *Ceza Hukuku Genel Kısım*, 26. Baskı, Ankara 2021.

Toroslu, Nevzat/Toroslu, Haluk: *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 11. Baskı, Ankara 2021.

Turhan, Faruk: "Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanununa Göre İadenin Kabul Edilebilirlik Koşulları: Doktrin Ve Uluslararası Gelişmeler Işığında Bir Değerlendirme", Süleyman Demirel Üniversitesi HFD, C. 8, 2018/2

Turhan, Faruk - Altıkat, Abdurrahim; Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik Ve Bu Usulden Yararlanma Şartları . Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.2, S.2, 2012, 1-46.

Türkkan, H. (2020). XX. yüzyıl başlarında Osmanlı Hapishaneleri (Ereğli Hapishanesi örneği). Turkish Studies-Historical Analysis, 15(1), 262-272.

Türkmen, Cansu: "7242 Sayılı Kanun ile Getirilen Değişiklikler Işığında Hapis Cezasının Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak İnfazı". İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 7 (2021): 315-347.

Umudum, C. Erdem. Denetimli Serbestlik Bağlamında Elektronik İzleme. On İki Levha Yayıncılık, 2021.

Uğraş, Ahmet Mesut, Hükümlü Ve Tutuklunun Kaçması Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Danışman Prof. Dr. Ayşe Nuhoglu, İstanbul 2021.

Ünal, Ertuğrul, Ceza Muhakemesi Hukukunda Silahların Eşitliği ilkesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

Ünver, Yener: TCK'da Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar. 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi 2016.

Ünver, Yener: Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara 2003.

Ünver, Yener-Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2011.

Üzeltürk, Hakan. (2019). Hne Bis İn İdem: Bir Anayasa Mahkemesi Kararı. Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(2), 215-232.

Yarsuvat, Duygun-Bayraktar, Köksal, Ulusal Rapor Teşebbüs ve İştirak Kurallarının Genişlemesi, 18. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresi, İstanbul 2009.

Yaşar, Osman-Gökcan, Hasan Tahsin-Artuç, Mustafa: 2014. Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu. C: 6, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi,

Yenisey F.-Nuhoglu A. Ceza Muhakemesi Hukuku. Güncellenmiş 8. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

Yıldız, Ali Kemal: "Entweichung eines Strafgefangenen oder Untersuchungshäftlings im türkischen Strafrecht", *CHKD*, C. 4, S. 2, 2016.

Yıldız, Ali Kemal: Cebir, Özel Ceza Hukuku, C. III, Hürriyete, Şerefe, Özel Hayata, Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar, İstanbul 2018.

Yıldız, Ali Kemal: Hükümlü Veya Tutuklunun Kaçması, Özel Ceza Hukuku, C. X, Adliyeye Karşı Suçlar, (TCK m. 267-298), İstanbul 2021.

Yıldız, Ali Kemal: Tehdit, Özel Ceza Hukuku, C. III, Hürriyete, Şerefe, Özel Hayata, Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar, İstanbul 2018.

Yılmaz, E. Hukuk Sözlüğü. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2006.

Yüksel, Tülay Kitapçioğlu: "Extraneus" un Özgü Suçlarda Dolaylı Fail Olarak Cezalandırılıp Cezalandırılmayacağı Sorunsalı, 2022, 475-487.

Zafer, Hamide, Faile Yardım Suçu ve Müdafinin Bu Suçtan Sorumluluğu, Beta Yayınevi, İstanbul, 2004.

Zafer, Hamide; “Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m.257)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Aralık 2019.

DEPT OF JUSTICE, DEPARTMENT OF JUSTICE REPORT REGARDING THE CRIMINAL INVESTIGATION INTO THE SHOOTING DEATH OF MICHAEL BROWN BY FERGUSON, MISSOURI POLICE OFFICER DARREN WILSON (2015), https://www.justice.gov/sites/default/files/opa/press-releases/attachments/2015/03/04/doj_report_on_shooting_of_michael_brown_1.pdf; TIMOTHY J. MCGINTY, CUYAHOGA COUNTY PROSECUTOR’S REPORT ON THE NOVEMBER 22, 2014 SHOOTING DEATH OF TAMIR RICE (2015), http://prosecutor.cuyahogacounty.us/pdf_prosecutor/enUS/Rice%20Case%20Report%20FINAL%20FINAL%2012-28a.pdf; Barry Paddock, Homicide: Medical Examiner Says NYPD Chokehold Killed Staten Island Dad Eric Garner, N.Y. DAILY NEWS (Aug. 2, 2014), <http://www.nydailynews.com/new-york/nyc-crime/eric-garner-death-ruled-homicide-medical-examiner-article-1.1888808>. E.T:09.12.2023

Wessels, Johannes-Beulke, Werner-Satzger, Helmut, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 46. Auflage, München 2014.

<https://blog.milliyet.com.tr/xvii--yy--da-osmanlilar--da-cezalar/Blog/?BlogNo=33111>
E.T:09.12.2023

<https://sozluk.gov.tr/> TDK online sözlük sitesi Haksız kelimesinin anlamı için bkz.

<https://www.milliyet.com.tr/egitim/sozluk/tesebbus-nedir-tdk-sozluk-anlami-ne-demek-suca-tesebbus-nedir-6656871> E.T:09.12.2023

<https://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCk%C3%BCml%C3%BC#:~:text=H%C3%BCk%C3%BCml%C3%BCn%20tutukludan%20fark%C4%B1%2C%20h%C3%BCk%C3%BCml%C3%BCn%20ceza,kesinle%C5%9Fmi%C5%9F%2C%20tutuklunun%20ise%20kesinle%C5%9Fmemi%C5%9F%20olmas%C4%B1d%C4%B1r>. E.T:09.12.2023

<https://www.hukukihaber.net/infaz-kurumuna-veya-tutukevine-yasak-esya-sokma-ve-bulundurma-sucu> E.T:09.12.2023

<https://www.jurix.com.tr/article/18473> Taneri, G., İnfaz Kurumu veya Tutukevine Kaçak Eşya Sokmak , Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 14, Sayı:151, Mart 2019, 566-587. E.T:29.10.24

https://www.researchgate.net/publication/329372057_Turk_Ceza_Ogretisi_ve_Uygulamasinda_Etkin_Pismanlik_Effective_Repentance_in_Turkish_Criminal_Doctrine_and_Practice
ET.29.01.24, Gödekli, M. ,2017, Türk Ceza Öğretisi ve Uygulamasında Etkin Pişmanlık (Effective Repentance in Turkish Criminal Doctrine and Practice.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1632956> Özar, Süleyman; Anayasa Mahkemesi’nin Esastan İncelediği Normlar Çerçevesinde Türk Ceza Kanunu’nun On Altı Yılı E.T:29.01.2024

Arşivler

BOA, Dahiliye Emniyet-i Umumiye Asayiş Kalemî Evrakı (DH.EUM.AYŞ), 5/60.

BOA, Dahiliye Nezareti Mebani-i Emiriye-Hapishaneler Müdüriyeti Evrakı
(DH.MB..HP), 39/ 11; 134/24; 161/35; 36/32; 94/65; 95/52; 101/21; 109/1;
164/47; 17/71; 78/79.

BOA, Dahiliye Nezareti Mebani-i Emiriye-Hapishaneler Müdüriyeti Müteferrik Evrakı
(DH.MB..HPS.M), 35/94; 38/120; 38/15; 38/18; 38/43; 38/46; 38/64; 38/72;
38/82; 38/84; 38/85; 38/94; 39/15; 39/24; 39/62; 39/74; 55/35; 55/64

BOA, Şura-yı Devlet Evrakı (ŞD), 48/3.

